

STRATEGIA ROZWOJU

GMINY

SULMIERZYCE

NA LATA

2021 - 2030

Spis treści

1. Wstęp.....	6
2. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym Strategią.....	8
2.1. Podstawowe dane dotyczące obszaru.....	8
2.1.1. Położenie	8
2.1.2. Powierzchnia.....	11
2.1.3. Ludność	13
2.1.4. Środowisko przyrodnicze	13
2.1.5. Rys historyczny	16
2.1.6. Rys kulturowy, powiązania funkcjonalne	17
2.2. Zagospodarowanie przestrzenne	22
2.2.1. Infrastruktura techniczna	26
2.2.2. Własność nieruchomości.....	37
2.2.3. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	37
2.2.4. Uwarunkowania ochrony środowiska	39
2.3. Sfera społeczna	40
2.3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze.....	40
2.3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców	49
2.3.3. Oświata i edukacja	58
2.3.4. Opieka zdrowotna	63
2.3.5. Określenie grup społecznych wymagających wsparcia	63
2.3.6. Rynek pracy	68
2.4. Sfera gospodarcza	75
2.4.1. Gospodarka	75
2.4.2. Turystyka.....	93
2.5. Wyniki badań ankietowych	95
2.6. Analiza SWOT.....	98
2.7. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym terenie	102
3. Trendy rozwojowe	104
4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	107

5. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	116
6. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym..	117
7. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych.....	121
8. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	126
9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań.....	130
10. Źródła finansowania	132
11. System wdrażania Strategii	133
12. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii	135
12.1. System monitorowania.....	135
12.2. Sposób oceny.....	136
13. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego	138

Spis tabel

Tabela 1 Sołectwa gminy Sulmierzyce.....	11
Tabela 2 Czytelnictwo zbiorów bibliotecznych w gminie Sulmierzyce w latach 2011 - 2020.....	18
Tabela 3 Drogi powiatowe na terenie gminy Sulmierzyce	26
Tabela 4 Drogi gminne na terenie gminy Sulmierzyce.....	26
Tabela 5 Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru.....	37
Tabela 6 Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków	38
Tabela 7 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2020	40
Tabela 8 Dynamika liczby ludności w latach 2010 - 2020 - analiza porównawcza	41
Tabela 9 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie gminy Sulmierzyce (stan w dniu 31 XII)	42
Tabela 10 Przyrost naturalny w gminach ościennych, powiecie pajęczańskim, bełchatowskim i radomszczańskim oraz województwie łódzkim w latach 2010 – 2020 – analiza porównawcza	42
Tabela 11 Saldo migracji ogółem w gminach ościennych, powiecie pajęczańskim, bełchatowski, radomszczańskim oraz województwie łódzkim w latach 2010 – 2020 – analiza porównawcza	43
Tabela 12 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020.....	45
Tabela 13 Ludność w podziale na lata produkcyjne w 2020 roku – analiza porównawcza	45
Tabela 14 Prognoza liczby ludności w gminie Sulmierzyce.....	47
Tabela 15 Prognoza liczby ludności z 2017 roku na lata 2019 – 2030 – analiza porównawcza	48
Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe w 2019 roku – analiza porównawcza.....	51
Tabela 17 Mieszkania w zasobach gminy Sulmierzyce	52
Tabela 18 Zasoby mieszkaniowe w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019.....	52
Tabela 19 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2019 roku w gminie Sulmierzyce oraz gminach ościennych – analiza porównawcza.....	52
Tabela 20 Uczniowie w placówkach oświatowych w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019.....	59
Tabela 21 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019.....	59
Tabela 22 Liczba uczniów i nauczycieli w poszczególnych placówkach na dzień 30 września 2020 r	59
Tabela 23 Wydatki poniesione na oświatę i wychowanie w 2020 roku w gminie Sulmierzyce	60
Tabela 24 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020	61
Tabela 25 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019.....	64
Tabela 26 Ilość osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019	64
Tabela 27 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 roku – analiza porównawcza. 65	65

Tabela 28 Wydatki z budżetu gminy Sulmierzyce w roku 2020 (w zł)	65
Tabela 29 Udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem w gminie Sulmierzyce w latach 2013 – 2020	66
Tabela 30 Wydatki ogółem oraz na pomoc społeczną, udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem – analiza porównawcza w 2020 roku	66
Tabela 31 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2020	68
Tabela 32 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Sulmierzyce ..	69
Tabela 33 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w latach 2010 -2020 – analiza porównawcza	70
Tabela 34 Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia (%) w powiecie pajęczańskim w latach 2010 – 2020	70
Tabela 35 Bezrobocie rejestrowane w powiecie pajęczańskim w latach 2010 – 2020.....	71
Tabela 36 Pracujący z terenu gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2019.....	72
Tabela 37 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza.....	73
Tabela 38. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Sulmierzyce w latach 2010 - 2020.....	76
Tabela 39 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Sulmierzyce wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)	77
Tabela 40 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Sulmierzyce w latach 2014-2020 wg rejestru REGON.....	79
Tabela 41 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza	80
Tabela 42 Poziom aktywizacji gospodarczej w gminach wiejskich w latach 2010 – 2020 – analiza porównawcza.....	81
Tabela 43 Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach (2016/2019) – analiza porównawcza	82
Tabela 44 Liczba gospodarstw rolnych na terenie gminy Sulmierzyce i województwa łódzkiego według PSR 2020.	84
Tabela 45 Wyniki finansowe samorządu gminy Sulmierzyce w latach 2016 – 2020	85
Tabela 46 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018 – 2020 – analiza porównawcza.....	87
Tabela 47 Struktura dochodów na 1 mieszkańca w gminie Sulmierzyce w zł w latach 2010 – 2019... ..	89
Tabela 48 Przewidywane źródła finansowania inwestycji.....	132

Spis map

Mapa 1 Mapa administracyjna województwa łódzkiego, powiat pajęczański, gmina Sulmierzyce.....	8
Mapa 2 Położenie gminy Sulmierzyce na mapie województwa łódzkiego w przybliżeniu	9
Mapa 3 Położenie gminy Sulmierzyce na mapie drogowej.....	10
Mapa 4 Sieć drogowa gminy Sulmierzyce	27
Mapa 5 Sulmierzyce w otoczeniu Kopalni i Elektrowni Bełchatów.....	76

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020	40
Wykres 2 Przyrost naturalny ludności w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020.....	42
Wykres 3 Saldo migracji w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020.....	43
Wykres 4 Saldo migracji ogółem w 2020 roku – analiza porównawcza.....	44
Wykres 5 Struktura ekonomiczna ludności (udział % ludności ogółem) – analiza porównawcza	46
Wykres 6 Liczba mieszkańców w gminie Sulmierzyce w latach 2019-2030 – prognoza.....	48
Wykres 7 Liczba ludności – analiza porównawcza wg stanu faktycznego na rok 2020 oraz prognozy na rok 2030.....	49
Wykres 8 Budynki mieszkalne w 2019 roku w gminach – analiza porównawcza	50
Wykres 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019	65
Wykres 10 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Sulmierzyce z podziałem na płeć w latach 2010 – 2020.....	69
Wykres 11 Aktywność zawodowa mieszkańców gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2019.....	72

Wykres 12 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Sulmierzyce	72
Wykres 13 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców - analiza porównawcza, rok 2019	73
Wykres 14 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020	77
Wykres 15 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej według klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2020 r.)	79
Wykres 16 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza	80
Wykres 17 Poziom aktywizacji gospodarczej w latach 2010 - 2020 w gminie Sulmierzyce	82
Wykres 18 Struktura przeznaczenia gruntów rolnych w gospodarstwach na obszarze gminy Sulmierzyce	83
Wykres 19 Struktura dochodów i wydatków gminy Sulmierzyce w latach 2016 – 2020	86
Wykres 20 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020	86
Wykres 21 Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza	88
Wykres 22 Wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza	88
Wykres 23 Dochody i wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2020 roku - analiza porównawcza	89
Wykres 24 Struktura dochodów w gminie Sulmierzyce w latach 2017 - 2019	90

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie gminy Sulmierzyce w powiecie pajęczańskim	9
Rysunek 2 Gmina Sulmierzyce w przybliżeniu	12
Rysunek 3 Obszar Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”	21
Rysunek 4 Szerokopasmowy dostęp do Internetu w gminie Sulmierzyce – wg stanu na dzień 31.12.2019 r.	35
Rysunek 5 Pozostałe obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym – fragment rysunku	107
Rysunek 6 Złoża surowców naturalnych w 2016 r.	109
Rysunek 7 Obszar Nowej Energii	140

Spis fotografii

Fotografia 1 Miejscowość Sulmierzyce	23
Fotografia 2 Chorzenice - zabudowa	24
Fotografia 3 Miejscowość Sulmierzyce	24
Fotografia 4 Wydzielony pas dla rowerów z Sulmierzyc do Chorzenic	28
Fotografia 5 System przechowywania rowerów przed szkołą w Sulmierzycach	29
Fotografia 6 Droga rowerowa z Kleszczowa do Sulmierzyc	29
Fotografia 7 Miejsca parkingowe w centrum miejscowości Sulmierzyce	30
Fotografia 8 Instalacje solarne i fotowoltaiczne na domach w Chorzenicach	32
Fotografia 9 Przedszkole w Sulmierzycach wykonane w technologii pasywnej	32
Fotografia 10 Zabudowa w miejscowości Kuźnica	50
Fotografia 11 Budynek świetlicy wiejskiej w Dworszowice Pakoszowe	55
Fotografia 12 Zagospodarowanie zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach	56
Fotografia 13 Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Bogumiłowicach	58
Fotografia 14 Gospodarstwo rolne w gminie	84
Fotografia 15 Realizacja projektu: „Zagospodarowanie zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach poprzez przywrócenie i zwiększenie potencjału przyrodniczego oraz nadanie ekologicznych funkcji dydaktycznych”	94
Fotografia 16 Zbiornik we wsi Winek	95
Fotografia 17 Kopalnia w Kuźnicy	110

1. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Sulmierzyce jest formalnym dokumentem, który określa strategiczne kierunki rozwoju gminy na lata 2021 - 2030. Jest ona komplementarna z innymi regulacjami planistyczno-strategicznymi, obowiązującymi w gminie, w województwie łódzkim. Dokument będzie nadrzędny względem dokumentów sektorowych dotyczących obszaru gminy Sulmierzyce, jednocześnie będzie spójny z dokumentami wyższego rzędu - *Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030+*, a także *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030*. Strategia będzie wyznaczała ramy dla planów i programów powstających w gminie podczas jej obowiązywania. *Strategia Rozwoju Gminy Sulmierzyce na lata 2021 - 2030* została opracowana na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców. Ważnym źródłem informacji było spotkanie konsultacyjne. Podstawowym dokumentem prawnym określającym zadania gminy, na którym opierano się podczas przygotowywania strategii, jest ustawa z dnia 15 lipca 2020 r o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw oraz ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ponadto, w trakcie prac nad strategią przeanalizowano poniższe akty prawne pod kątem powiązania z celami i kierunkami rozwoju opisanymi w strategii:

- ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawę z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym,
- ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Prace nad strategią rozpoczęto w lipcu 2021 roku, kiedy to Rada Gminy Sulmierzyce podjęła decyzję o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Proces tworzenia strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, którą pogłębiano podczas warsztatów strategicznych oraz badania ankietowego. Na tej podstawie wyznaczono obszary problemowe, z których wynikają cele strategiczne. Te z kolei zostały podzielone na cele operacyjne, a dla nich wyznaczono zadania i działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów. Powstały w ten sposób projekt dokumentu strategicznego udostępniono mieszkańcom z prośbą o zapoznanie się i przekazanie uwag. Ostateczny dokument uwzględnia opinie mieszkańców gminy.

Prace nad strategią gminy Sulmierzyce toczyły się z uwzględnieniem następujących zasad:

- zasada koncentracji na realnych siłach gminy Sulmierzyce – strategia powinna zmierzać do wszechstronnego wykorzystania unikalnych zasobów lokalnych, w szczególności historycznych, przyrodniczych, a także kapitału ludzkiego oraz cennych odmienności. Dlatego zawartość celów strategicznych to przede wszystkim pomysły na wykorzystanie atutów

lokalnych, na które zarówno Urząd Gminy w Sulmierzycach, jak i sami mieszkańcy mają największy wpływ;

- zasada koncentracji na zagadnieniach najistotniejszych dla przyszłości – przyjęto, że każdy potencjalny cel strategiczny powinien być rozpatrywany w kontekście jego doniosłości dla przyszłości gminy. Dokonano zatem selekcji i wyodrębniono cele o najwyższym priorytecie;
- zasada koncentracji tematycznej – *Strategia Rozwoju Gminy Sulmierzyce na lata 2021 – 2030* będzie koncentrowała się na niewielu, ale najważniejszych zagadnieniach z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Ta swojego rodzaju wybiórczość zapobiega stworzeniu dokumentu, który będzie obejmować wszystkie cele, a faktyczna realizacja następuje tylko w niewielu przypadkach.

Realizacja zadań określonych w Strategii przypada na okres programowania Unii Europejskiej i zawiera się w latach 2021 – 2030. Rezultaty i oddziaływania niektórych zadań, szczególnie tych rozpoczętych w latach 2018 – 2027 obejmą także następny okres programowania.

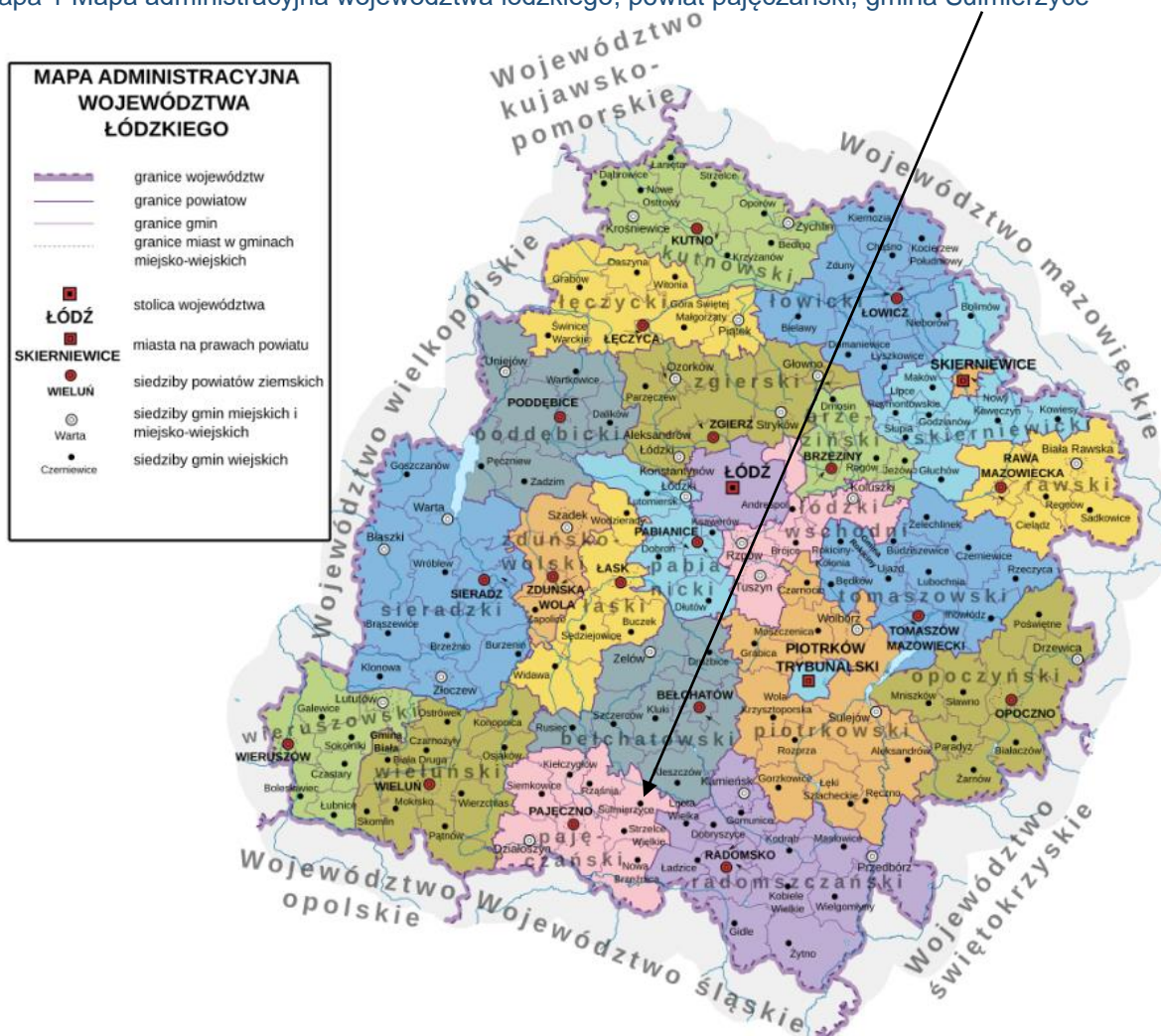
2. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym Strategią

2.1. Podstawowe dane dotyczące obszaru

2.1.1. Położenie

Gmina Sulmierzyce jest gminą wiejską położoną w województwie łódzkim, w północno-wschodniej części powiatu pajęczańskiego. Siedzibą gminy jest miejscowość Sulmierzyce.

Mapa 1 Mapa administracyjna województwa łódzkiego, powiat pajęczański, gmina Sulmierzyce

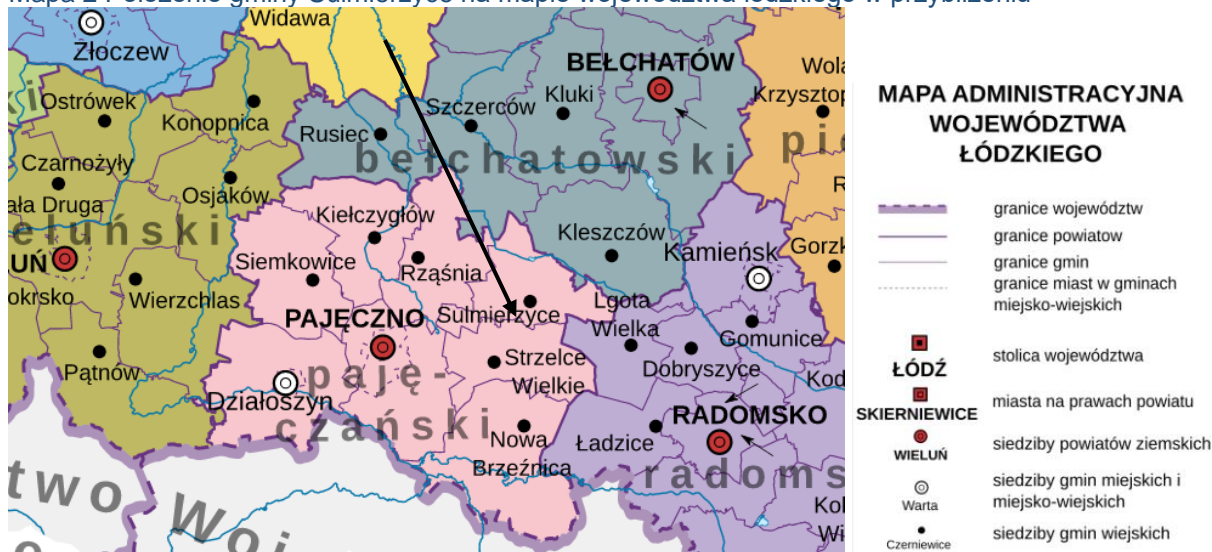
Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojew%C3%B3dztwo_%C5%82%C3%B3dzkie

Gmina graniczy:

- od północy – z gminą Szczerców (powiat bełchatowski);
- od wschodu – z gminą Kleszczów (powiat bełchatowski);
- od południa – z gminą Pajęczno, Strzelce Wielkie (powiat pajęczański) i gminą Lgota Wielka (powiat radomszczański);
- od zachodu – z gminą Rząśnia (powiat pajęczański).

Mapa 2 Położenie gminy Sulmierzyce na mapie województwa łódzkiego w przybliżeniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojew%C3%B3dztwo_%C5%82%C3%B3dskie

Rysunek 1 Położenie gminy Sulmierzyce w powiecie pajęczańskim

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce

Mimo braku dróg krajowych przebiegających bezpośrednio przez obszar gminy Sulmierzyce, jest ona dobrze skomunikowana, ponieważ drogi krajowe otaczają ją w bezpośrednim sąsiedztwie:

- od północy droga krajowa nr 74;
- od południa droga krajowa nr 42;
- od wschodu droga krajowa nr 91;
- od wschodu droga krajowa nr 1, stanowiąca przedłużenie autostrady A1.

Kluczowe znaczenie dla dostępności komunikacyjnej gminy ma jej położenie na trasie Łódź – Częstochowa. Z kolei droga wojewódzka i drogi powiatowe obsługują zarówno ruch tranzytowy, jak i ruch kołowy o charakterze lokalnym, a drogi gminne łączą poszczególne miejscowości gminy oraz

umożliwiają dojazd do sąsiednich gmin, stanowiąc jednocześnie o płynności połączeń z drogami powiatowymi. Drogi w większości posiadają dobry stan techniczny nawierzchni.

Na podstawowy system dróg gminy Sulmierzyce składają się¹:

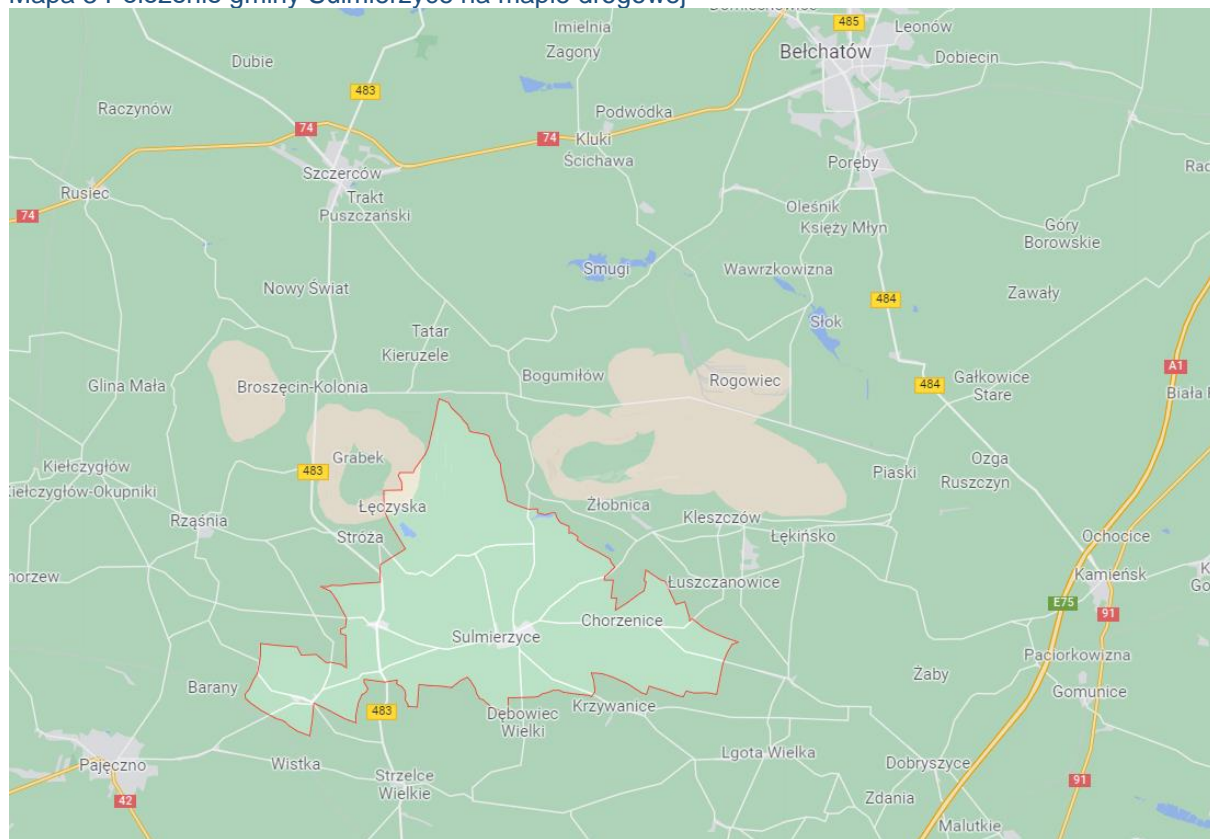
- droga wojewódzka nr 483 relacji Łask – Częstochowa o długości na terenie gminy 3,7 km;
- drogi powiatowe o łącznej długości 33,7 km;
- drogi gminne o łącznej długości 239 km, w tym 73 km dróg utwardzonych i 166 km dróg nieutwardzonych.

Centrum gminy - miejscowość Sulmierzyce jest oddalona o 15,5 km od miasta Pajęczna będącego siedzibą powiatu.

Położenie gminy w odległości od ośrodków centralnych gmin w powiecie to:

- Gmina Strzelce Wielkie – 4,5 km
- Gmina Rząśnia – 11,1 km
- Gmina Nowa Brzeźnica – 14,9 km

Mapa 3 Położenie gminy Sulmierzyce na mapie drogowej

Źródło: www.google.pl/maps/place/Sulmierzyce

¹ *Strategia Rozwoju Gminy Sulmierzyce na lata 2017 - 2023*

2.1.2. Powierzchnia

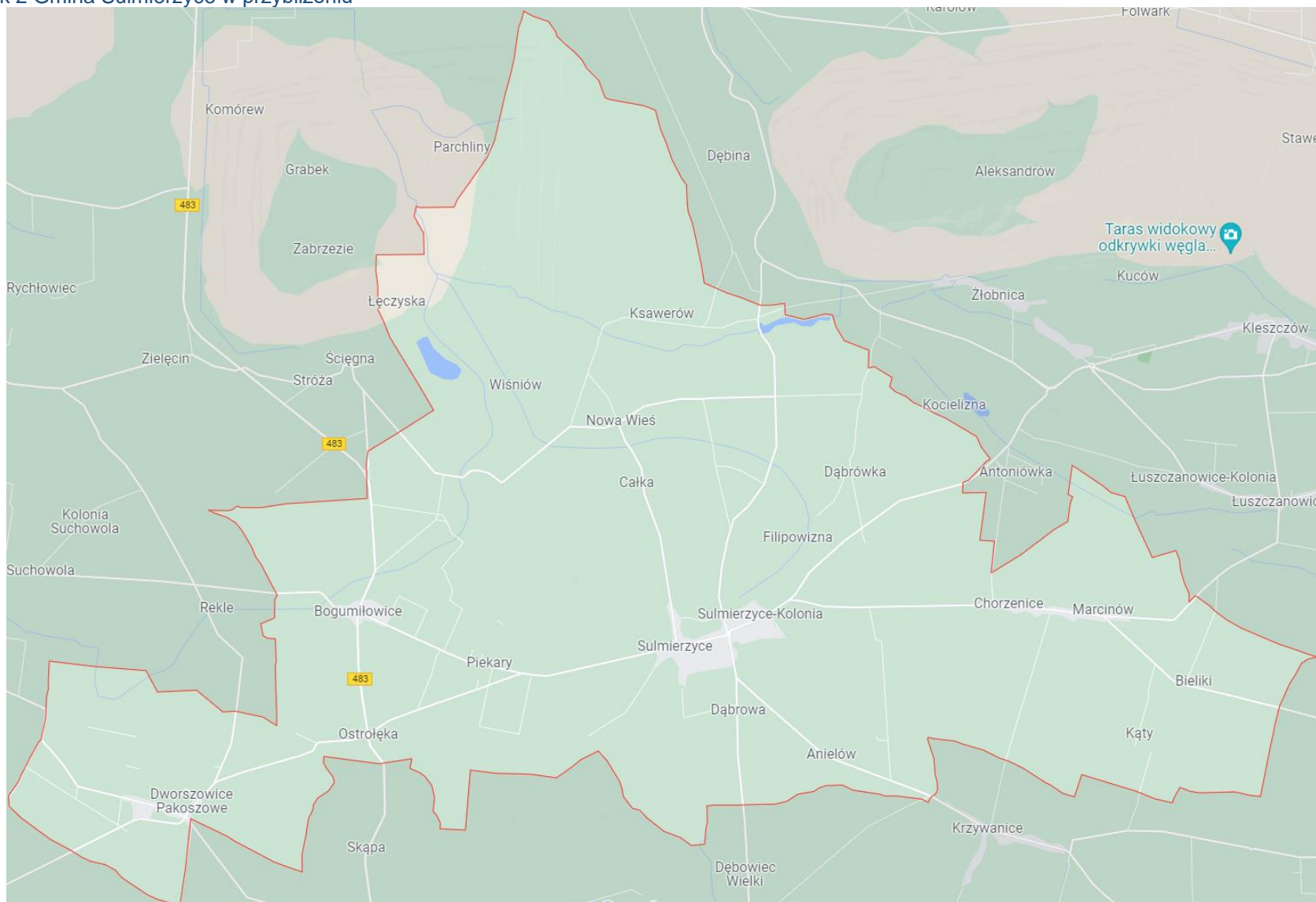
Gmina Sulmierzyce obejmuje obszar 8274 ha (83 km²). Sieć osadniczą gminy Sulmierzyce tworzy 14 sołectw, na terenie tym znajduje się 28 miejscowości. Największą miejscowością są Sulmierzyce, stanowiące siedzibę gminy.

Tabela 1 Sołectwa gminy Sulmierzyce

Lp.	Sołectwa	Miejscowości
1	Bieliki	Bieliki, Bieliki - Patyków
2	Bogumiłowice	Bogumiłowice
3	Chorzenice	Chorzenice
4	Dworszowice Pakoszowe	Dworszowice Pakoszowe
5	Eligiów	Eligiów, Stanisławów, Dąbrówka, Ksawerów, Pogonka, Winek
6	Kodrań	Kodrań, Anielów
7	Kuźnica	Kuźnica, Nowa Wieś, Niwa Leśna
8	Łęczyska	Łęczyska, Markowizna
9	Marcinów	Marcinów, Marcinów Kąty, Marcinów Trzciniec
10	Ostrołęka	Ostrołęka
11	Piekary	Piekary
12	Sulmierzyce - Kolonia	Sulmierzyce – Kolonia, Dąbrowa, Filipowizna
13	Sulmierzyce - Wieś	Sulmierzyce - Wieś
14	Wola Wydrzyna	Wola Wydrzyna

Źródło: *Strategia Rozwoju Elektromobilności dla gminy Sulmierzyce*

Rysunek 2 Gmina Sulmierzyce w przybliżeniu

Źródło: www.google.pl/maps/place/Sulmierzyce

2.1.3. Ludność

Na dzień 31 grudnia 2020 roku gminę Sulmierzyce zamieszkiwało 4 421 osób. Zarejestrowano więcej kobiet niż mężczyzn, różnica wyniosła 165 osób. Liczba osób zamieszkujących gminę w porównaniu z rokiem 2010 zmniejszyła się o 186 osób. W gminie dominuje ludność w wieku produkcyjnym obejmując 58,9% społeczeństwa, niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalny na przestrzeni badanych lat ciągły wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym osiągający 23,5% społeczeństwa i stopniowy spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym osiągający pułap 16,7% w roku 2018. Na uwagę zasługuje fakt, iż w roku 2020 odnotowano niewielki bo sięgający 1,0% wzrost ilości osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do roku 2018.

2.1.4. Środowisko przyrodnicze

Szata roślinna gminy Sulmierzyce nie jest zbyt urozmaicona. Składa się na nią roślinność lasów, łąk, pastwisk oraz zespoły synantropijne, w tym: segetalne (związane z terenami upraw) i ruderalne (związane z przestrzeniami zurbanizowanymi). Lesistość gminy wynosi 13,8%. Największe kompleksy lasów zlokalizowane są w jej północnej części. Pozostałe lasy są niewielkie i charakteryzują się znacznym rozproszeniem. Wykazują średnią żyzność siedlisk, a w strukturze drzewostanów dominują bory sosnowe z niewielkim udziałem drzewostanów dębowych, brzoźowych i olszowych o niskiej zasobności. Na terenach podmokłych występują skupiska olszy. Faunę gminy reprezentują gatunki, z których większość spotykana jest również w pozostałych częściach województwa i kraju. Poszczególne gatunki zwierząt związane są z określonymi ekosystemami czy krajobrazami, w tym: leśnym, dolinami rzecznyymi, zbiornikami wodnymi (sztucznymi i naturalnymi) oraz krajobrazem wiejsko-rolniczym. W faunie borów, zwłaszcza suchych, znaczny udział mają gatunki owadów związanych pokarmowo z sosną (przy czym wiele z nich to znane szkodniki lasów). Występują tu również typowe dla polski środkowej gatunki płazów (np. ropucha szara, kumak nizinny,) i gadów (w tym: jaszczurka zwinka, która zasiedla suche i nasłonecznione okrajki borów). Wśród fauny ssaków odnaleźć można tu zarówno duże parzystokopytne, jak i drobne ssaki. Dość pospolicie spotykane są sarny i dziki, jakkolwiek ich stan liczebny jest trudny do ustalenia. Z rzędu ssaków owadożernych występuje: jeż, kret, ryjówka. Wśród gryzoni: nornica ruda, mysz leśna, mysz zaroślowa i wiewiórka ruda. Bogactwo fauny krajobrazu rolniczego zależy przede wszystkim od stopnia jego mozaikowości oraz intensywności prowadzonej tam gospodarki. Na suchych pastwiskach spotkać można okazałe muchówki, np. bąka bydlęcego i drapieżnego łowika szerszeniaka. Na obszarach rolniczych spotykamy ptaki pochodzące z różnych środowisk - leśnych i nieleśnych. Jak we wszystkich typach krajobrazów dominują tu gatunki leśne, które przystosowały się do śródpolnych i osiedlowych zadrzewień, sadów, żywopłotów, drzew rosnących wśród szlaków komunikacyjnych. Najliczniejszymi ssakami upraw rolnych są gryzonie, głównie norniki. Z gatunków łownych występują tu: królik, zając i polna populacja sarny, które występują również na użytkach zielonych. W sąsiedztwie siedzib ludzkich występują gatunki charakterystyczne dla obszarów zurbanizowanych.

Cieki powierzchniowe na terenie gminy należą do zlewni rzeki Odry (zlewnia I rzędu), przy czym w większości na przedmiotowym terenie są one odwadniane przez rzekę Krasową.

Przez teren gminy przepływają następujące cieki wodne:

- rzeka Krasowa,
- rzeka Krasówka,
- rzeka Krętka.

Na terenie gminy znajdują się większe kompleksy stawów w miejscowościach Bieliki i Winek.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Formy ochrony przyrody funkcjonujące na terenie gminy Sulmierzyce to:

Pomniki przyrody

Pomniki przyrody - to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie, aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (www.gdos.gov.pl).

Na terenie gminy Sulmierzyce znajdują się 3 objęte ochroną pomniki przyrody żywej²:

Data ustanowienia	Typ pomnika	Gatunek drzewa	Opis pomnika	Tytuł	Miejsce publikacji	Oznaczenie Dziennika Urzędowego
2018-12-19	Jednობiektowy	Klon pospolity (Klon zwyczajny) - Acer platanoides	Klon zwyczajny (Acer platanoides) o obwodzie 283 cm, wysokości 30 m	Uchwała nr LVI/372/2018 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 13 listopada 2018 r. w sprawie pomników przyrody zlokalizowanych w gminie Sulmierzyce	Dz. Urz. Województwa Łódzkiego	Dz. Urz. z 2018 r. poz. 6319
		Dąb szypułkowy - Quercus robur	Dąb szypułkowy (Quercus robur) o obwodzie 387 cm, wysokości 25m			Dz. Urz. z 2018 r. poz. 6319
		Dąb bezszypułkowy - Quercus petraea	Dąb szypułkowy (Quercus robur) o obwodzie 477 cm, wysokości 25 m	Uchwała nr LVI/372/2018 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 13 listopada 2018 r. w sprawie pomników przyrody zlokalizowanych w gminie Sulmierzyce Uchwała nr X/66/19 Rady Gminy Sulmierzyce z dnia 31 maja 2019 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie pomników przyrody zlokalizowanych w gminie Sulmierzyce		Dz. Urz. z 2019 r. poz. 3534

² Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody crfop.gdos.gov.pl

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA³

Zanieczyszczenia atmosfery

Głównym źródłem zanieczyszczenia na terenie gminy jest elektrownia zlokalizowana na obszarze gminy Kleszczów, będąca największym w kraju producentem energii elektrycznej wytwarzanej w procesach spalania węgla brunatnego. Głównymi składnikami spalin są:

- pyły,
- tlenki siarki,
- tlenki azotu,
- tlenki węgla.

Zdając sobie sprawę z zagrożeń jakie elektrownia stanowi dla środowiska, w ostatnich latach systematycznie rozbudowywany jest system monitoringu zanieczyszczeń (na wszystkich 12 blokach), który regularnie kontrolują emisję spalin, dzięki czemu jej wpływ na stan czystości powietrza co roku poprawia się. Na stan sanitarny powietrza mają również wpływ zanieczyszczenia pochodzące z tzw. „niskiej emisji”, czyli emisji pyłów i szkodliwych gazów z domowych pieców grzewczych, w których spalanie węgla odbywa się w nieefektywny sposób.

Osiadanie powierzchni terenu i procesy sejsmiczne

Bliskie sąsiedztwo kopalni (największej w Polsce i jednej z największych w Europie) i elektrowni (największej w Europie elektrowni opalanej węglem brunatnym) powoduje, iż przedmiotowy teren znajduje się również w zasięgu bezpośredniego oddziaływania negatywnych zjawisk związanych z przemysłem wydobywczym i energetycznym, do których poza wyżej wymienionymi elementami zaliczyć można procesy sejsmiczne oraz osiadanie gruntów.

Skomplikowana budowa geologiczna, systematyczne odwadnianie górotworu oraz zdejmowanie dużych mas skalnych nadkładu jest powodem występowania wstrząsów sejsmicznych w rejonie omawianego przedsięwzięcia. Odwodnienie powoduje odprężanie warstw wodonośnych, jak również osuszanie górotworu zbudowanego głównie ze skał porowatych i szczelinowatych, co prowadzi do zmiany ich parametrów fizyko-mechanicznych oraz zmian w układzie naprężeń, to z kolei powoduje naruszenie równowagi naprężeniowo-deformacyjnej na strukturach tektonicznych. Wstrząsy sejsmiczne powstają w wyniku gwałtownego przemieszczenia, pęknięcia lub załamania się warstw górotworu, którego wstrząs powoduje wyzwolenie energii sejsmicznej i jest źródłem emisji drgań sprężystych rozchodzących się w postaci fali sejsmicznej. Poziom intensywności zjawisk sejsmicznych jest bardzo zróżnicowany, od słabych niewyczuwalnych przez ludzi, do dość silnych, które mogą powodować szkody w istniejącej zabudowie. Dotychczasowe obserwacje, pomiary i analizy pozwoliły sporządzić dokumentację zawierającą prognozy występowania takich zjawisk w przyszłości, w tym: „*Prognozę osiadań i odkształceń związaną z budową odkrywki Szczerców*” wykonaną w marcu 2000 r. oraz aktualizację „*Prognozy występowania wstrząsów sejsmicznych w rejonie Kopalni Bełchatów*” z sierpnia 2011 r. Na jej podstawie określono izolinie przyspieszeń drgań powierzchni gruntów występujących w rejonie gminy Sulmierzyce, których wartości wahają się od 120 mm/s² do 750 mm/s².

³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce

Prognoza osiadań i odkształceń terenu w wyniku odwodnienia górotworu, przewiduje także występowania na przedmiotowym terenie następujących wskaźników deformacji odpowiadających:

- „I” kategorii terenu górniczego,
- „0” kategorii terenu górniczego

przy czym wpływ w/w odkształceń na obiekty budowlane należy uznać za pomijalny. Granica między kategoriami I i 0 przesuwana się w czasie w kierunku zachodnim, co jest konsekwencją sukcesywnej odbudowy zwierciadła wody w górotworze w rejonie rekultywowanej części wyrobiska Pola Belchatów. Dotychczasowe obserwacje wskazują, że procesy osiadania nie miały większego wpływu na zabudowę, a tym samym nie stwarzały zagrożenia dla ludności.

2.1.5. Rys historyczny

Pierwsze ślady osadnictwa na terenie podlegającym obecnie administracyjnie gminie Sulmierzyce pochodzą z przełomu okresu brązu i żelaza. Na ślad istnienia człowieka z tych odległych epok natrafił archeolog Dworakowski w roku 1934 w Stanisławowie koło Sulmierzyc. Znalazł on urnę wraz z przystawką pochodzącą najprawdopodobniej z około 700-550 lat p.n.e. Znaleziona urna świadczy o istnieniu na obszarach gminy wczesnego osadnictwa. Pierwsze osady i wsie na terenach obecnej gminy zostały założone w średniowieczu - w XIV wieku. Wcześniej cały obszar porośnięty był Puszcza Radomszczańską wchodzącą w skład Księstwa Łęczyckiego. Najwcześniejsze wzmianki o osadach dotyczą: osady królewskiej Piekary, wsi szlacheckich: Bogumiłowice (1361 r.), Sulmierzyce, Wola Wydrzyna, Chorzenice (1372 r.), Dworszowice Pakoszowe, wsi włościańskich: Nowa Wieś i Kuźnica oraz osad młyńskich: Łęczyska – Markowizna, Ostrówek, Dygudaj, Winek. Pierwsza wzmianka o obecnej miejscowości gminnej – wsi szlacheckiej Sulmierzyce pojawia się w źródłach w roku 1402 i dotyczy istniejącej już w tym czasie parafii rzymskokatolickiej. Przyjmuje się, że założycielem wsi był szlachcic z rodu Ostojczyków, którzy rezydowali w Sulmierzycach do roku 1470. Począwszy od XVI wieku aż do okresu rozbiorów teren obecnej gminy należał do powiatu radomszczańskiego, który wszedł w skład województwa sieradzkiego. W wyniku podziału ziem polskich tereny te znalazły się pod zwierzchnictwem Prus, tworząc tzw. prowincję pruską (Prusy Południowe). Pozostałością okresu rozbiorów i istniejącej w tamtym czasie gminy żydowskiej jest cmentarz żydowski w miejscowości Stanisławów. W latach 1800 - 1806 w miejsce starej drewnianej świątyni zniszczonej wskutek pożaru został wzniesiony obecny kościół parafialny. Przez cały XIX w. gmina Sulmierzyce poddawana była licznym podziałom administracyjnym dawnych ziem polskich – m.in. po powstaniu listopadowym należała do guberni warszawskiej, a po powstaniu styczniowym do guberni piotrkowskiej. Podczas I wojny światowej Królestwo Polskie zostało podzielone na dwie strefy: niemiecką i austriacką, zaś gmina Sulmierzyce znalazła się pod okupacją austriacką. Po uzyskaniu niepodległości Państwa Polskiego została ostatecznie włączona do województwa łódzkiego. Z kolei w trakcie okupacji niemieckiej podczas II wojny światowej Sulmierzyce znalazły się na obszarze Kraju Warty w powiecie wieluńskim. Sulmierzyce zostały przemianowane początkowo na Sulminger, a później na Sulmers.

W historii Sulmierzyc miały miejsce ważne wydarzenia, które wpłynęły na obecny wygląd i charakter gminy. W 1800 roku właścicielem folwarku Sulmierzyce był Gabriel Turski (wojski sieradzki i piotrkowski, zarządca kluczem dóbr królewskich w starostwie niegrodowym radomszczańskim). Dobra sulmierzyckie były w rękach rodu Turskich do początków lat trzydziestych XX w. W roku 1827 Gabriel Turski przeznaczył pola na działki budowlane (w wyniku parcelacji powstały wsie: Filipowizna, Kodrań, Dąbrowa, Eligiów i Stanisławów), poszerzył jednocześnie drogę od plebanii w kierunku wsi, tworząc plac, który w przyszłości stał się placem targowym. Przybysze z różnych stron nabywali działki i zabudowali plac od północy i południa. Wśród osiedleńców przeważali Żydzi, kupcy i handlarze. Szerokie kontakty z władzami administracyjnymi, jakie posiadał Gabriel Turski, umożliwiły mu uzyskanie zezwolenia na ustanowienie w Sulmierzycach dni targowych i jarmarków. Plac o zwartej zabudowie stał się rynkiem. Jest to dzisiejszy Plac Kościuszki. Sulmierzyckie targi odbywały się co drugą środę, przyciągając kupców między innymi z Radomska, Brzeźnicy, Szczercowa czy Bełchatowa.

Podczas I wojny światowej Sulmierzyce znalazły się w strefie działań wojennych. Artyleria niemiecka spod Piekar ostrzeliwała stanowiska rosyjskie pod Chorzenicami i Antoniówką. W czasie II wojny światowej już na początku września 1939 r. oddziały niemieckie przeszły przez teren Sulmierzyc podążając na północny - wschód, w kierunku Warszawy. W majątkach ziemskich Chorzenice, Bieliki, Sulmierzyce, Ostrołęka, Skąpa, Woła Wydrzyna ustanowiono niemiecki zarząd komisaryczny. Podczas okupacji niemieckiej na terenie gminy działał oddział partyzantki obwodu Armii Krajowej.

Po wyzwoleniu w 1945 roku struktura administracyjno-terenowa najniższego rzędu została zmieniona – w miejsce urzędów gminnych powołano gromadzkie rady narodowe. Na terenie gminy działały one w Sulmierzycach, Chorzenicach i Bogumiłowicach. Rady weszły w skład powiatu pajęczańskiego, który utworzono 1 stycznia 1956 roku. Ostatecznie zostały zniesione z początkiem 1973 roku, a w ich miejsce utworzono większe terytorialnie i ludnościowo jednostki administracji terenowej – urzędy gminy ze stojącą na ich czele gminną radą narodową.

Kolejna reforma administracyjna zniósła powiaty jednocześnie tworząc województwa – gmina Sulmierzyce włączona została do województwa piotrkowskiego. Ostatecznie po 23 latach przerwy, z dniem 1 stycznia 1999 roku, przywrócono powiaty, ponownie utworzono obejmujący również obszar gm. Sulmierzyce powiat pajęczański wchodzący w skład województwa łódzkiego.

2.1.6. Rys kulturowy, powiązania funkcjonalne

W gminie Sulmierzyce działalność kulturalna prowadzona jest głównie przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Sulmierzycach. Placówka znajduje się w nowoczesnym budynku, w którym poza księgozbiorem znajduje się sala widowiskowa, czytelnia i wypożyczalnia dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Działalność placówki bibliotecznej służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczeństwa lokalnego gminy, a także upowszechnianiu kultury i czytelnictwa oraz świadczeniu usług informacyjnych.

Tabela 2 Czytelnictwo zbiorów bibliotecznych w gminie Sulmierzyce w latach 2011 - 2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czytelnicy w ciągu roku	721	783	790	800	850	867	910	918	983	966
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	10150	11739	11682	10811	11677	12805	13048	14871	14944	13019

Źródło: Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl>

Na terenie gminy Sulmierzyce w ostatnich dziesięciu latach nastąpił wzrost poziomu czytelnictwa, zwiększyła się zarówno liczba czytelników, jak i wypożyczeń księgozbioru biblioteki (wyjątkiem jest rok 2020, w którym nałożono obostrzenia w przemieszczaniu się na skutek pandemii wywołanej wirusem COVID-19).

Działania Gminnej Biblioteki Publicznej w Sulmierzycach polegają na:

- 1) gromadzeniu, opracowywaniu i udostępnianiu zakupionych nowości książkowych;
- 2) popularyzacji czytelnictwa w środowisku lokalnym poprzez organizację wystaw, spotkań autorskich, konkursów literackich i plastycznych, a także organizowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży;
- 3) współdziałaniu z placówkami oświatowo-wychowawczymi;
- 4) gromadzeniu i dokumentowaniu wiedzy o regionie.

Biblioteka prowadzi również działalność edukacyjną służącą przygotowaniu małych dzieci do wczesnych kontaktów z książkami i biblioteką.

Poza działalnością związaną stricte z upowszechnianiem czytelnictwa, biblioteka w Sulmierzycach prowadzi liczne i intensywne działania na rzecz upowszechniania kultury. Placówka odpowiada za organizację i koordynację większości wydarzeń odbywających się na terenie gminy, swoją działalnością wypełniając również zadania domu kultury. Placówka organizuje m.in.:

- spotkania z twórcami (skierowane zarówno do dzieci, jak i dorosłych mieszkańców gminy);
- jednorazowe lub cykliczne gminne wydarzenia kulturalne i kiermasze (np. Dzień Kobiet, Koncert Jesienny, wernisaże, koncerty kolęd i pastorałek, kiermasze bożonarodzeniowe i wielkanocne).

Biblioteka organizuje również gminne konkursy dla dzieci i dorosłych, koła zainteresowań (m.in. teatralne, plastyczne, fotograficzne, Dyskusyjny Klub Książki dla dorosłych, orkiestra), wydarzenia kulturalne, kiermasze, wystawy, ferie i wakacje dla dzieci i młodzieży. W 2020 roku Gminna Biblioteka Publiczna w Sulmierzycach wzięła udział w następujących wydarzeniach:

1. Udział w akcji „Przerwa na wspólne czytanie”.
2. Udział w Ogólnopolskim konkursie plastycznym pt. „Kartka Bożonarodzeniowa”.
3. Udział w akcji „Mała książka Wielki Człowiek”.

Gmina Sulmierzyce organizuje zajęcia na świetlicach wiejskich. Świetlice zostały wyposażone w asortyment potrzebny do realizacji zadań kulturalno-oświatowych (komputery, stoły do tenisa, zabawki, gry, materiały biurowe). Kierownicy świetlic organizują zajęcia zarówno dla dzieci jak i dorosłych.

W latach 2018 – 2019 świetlice na terenie gminy działały w następujących miejscowościach: Piekary, Wola Wydrzyna, Bogumiłowice, Sulmierzyce, Ostrołęka, Eligiów, Bieliki i Chorzenice. W roku 2020 do miejscowości tych dołączyły Dworszowice Pakoszowe i Kuźnica.

Na terenie gminy Sulmierzyce upowszechnianiem kultury poza Gminną Biblioteką Publiczną i świetlicami zajmują się również zarejestrowane stowarzyszenia, które zgodnie z zapisami swoich statutów podejmują czynności mające na celu promowanie walorów turystycznych sołectwa, wsparcie rozwoju kulturalnego i oświatowego, a także organizują imprezy kulturalne, wystawy, festyny i konkursy w sołectwach, na terenie których działają. W gminie działa także Koło Rękodzieła Artystycznego „Sul-Mirki”, Gminna Orkiestra Dęta oraz Klub Senior +.

W gminie organizowane są cykliczne imprezy kulturalne, sportowe i rekreacyjne m.in.:

- Koncert Jesienny,
- Dzień Orchidei,
- Dzień Kobiet,
- Koncert Kolęd i Pastoralek,
- Kiermasz Bożonarodzeniowy,
- Kiermasz Wielkanocny,
- Cepeliada – Święto Muzyczno-Kulturalne w Sulmierzycach (festiwal ludowy),
- Turnieje Piłki Nożnej Oldbojów rozgrywane na Orliku oraz w hali sportowej,
- Turniej piłki nożnej na Orliku,
- Turniej Piłki Nożnej Oldbojów,
- Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Wójta,
- Sulmierzycka Liga Halowej Piłki Nożnej,
- Zawody Strzeleckie,
- Zawody Wędkarskie,
- Wernisaże,
- Spotkania z twórcami i artystami,
- Festyny wakacyjne,
- Złoty motocyklowe,
- Mikołajki,
- Plenery rzeźbiarskie,
- Ogólnopolski Festiwal Tańca Sulmierzyce Dance Cup,
- Festyny i Obchody Dnia Strażaka,
- Festyny wakacyjne.

Na mocy uchwały Rady Gminy Sulmierzyce Nr XLII/341/2014 z dnia 17.04.2014 r. w sprawie przyznawania nagród za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury, każdego roku za wybitne osiągnięcia o istotnym znaczeniu dla twórczości artystycznej Wójt Gminy przyznaje nagrody pieniężne za dokonania w dziedzinie literatury, muzyki, plastyki, filmu, teatru, tańca, sztuki ludowej, rzemiosła artystycznego.

Ponadto na terenie gminy działa szereg stowarzyszeń – o charakterze sportowym, kulturalnym i prospołecznym – powstających z inicjatywy mieszkańców jej obszaru:

- Ludowy Klub Sportowy „Słowian” w Dworszowicach Pakoszowych – piłka nożna;
- Akademia Sportu Sulmierzyce;
- 5 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej;
- Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Pajęcznie, Koło Nr 2 Sulmierzyce, który zajmuje się m.in. organizacją lub uczestnictwem w przeglądach prezentujących twórczość własną członków związku oraz organizacją pobytów wypoczynkowych;
- Stowarzyszenie „NIEZNISZCZALNI” w Bogumiłowicach – w celach statutowych zakłada zapewnienie mieszkańcom aktywnych form spędzania czasu, organizację imprez kulturalnych i festynów, organizowanie zajęć i spotkań dzieci i młodzieży oraz działania wspierające rozwój społeczności lokalnej, kultury i sztuki;
- Stowarzyszenie „ROZWOJOWA WIEŚ” w Chorzenicach – m.in. prowadzi działania mające na celu promowanie walorów turystycznych sołectwa, wspiera rozwój kulturalny i oświatowy, organizuje imprezy kulturalne, wystawy, festyny i konkursy, prowadzi działania na rzecz upowszechniania aktywnego wypoczynku mieszkańców;
- Stowarzyszenie „NASZE PIEKARY” w Piekarach – m.in. wspiera rozwój kulturalny i oświatowy mieszkańców miejscowości Piekary, organizuje imprezy kulturalne, festyny, spotkania, wystawy i konkursy, upowszechnia aktywny wypoczynek mieszkańców, organizuje zajęcia rekreacyjne i edukacyjne;
- Stowarzyszenie „DOBRA WOLA” w Woli Wydrzynej – ma za cel prowadzić działania zmierzające do integracji i aktywizacji mieszkańców Woli Wydrzynej i okolicznych wiosek, wspiera rozwój miejscowości, organizuje imprezy kulturalne, festyny, konkursy, zajęcia edukacyjne, upowszechnia zdrowy tryb życia, sport i aktywny wypoczynek, promuje walory turystyczne sołectwa i gminy;
- Stowarzyszenie Ochrony Anielowa i Okolic – zgodnie z regulaminem wspiera uczestnictwo społeczności lokalnych w ochronie środowiska naturalnego, siedzib ludzkich w gospodarstwach rodzinnych;
- Stowarzyszenie Miłośników Motoryzacji Zabytkowej i Turystyki Motorowej – zajmuje się badaniem historii techniki, motoryzacji i sportu motocyklowego, prowadzi również działalność oświatową i kulturalną związaną z tradycją i kulturą związaną z motocyklami, prowadzi działania na rzecz podnoszenia bezpieczeństwa, rozwoju turystyki motocyklowej oraz sportu motocyklowego.

Powiązania funkcjonalne oraz współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego

Gmina Sulmierzyce należy do **Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej** – jest to największa ogólnopolska organizacja skupiająca gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Związek jest bezpośrednim kontynuatorem tradycji przedwojennej organizacji o tej samej nazwie. Podstawowym celem Związku jest integracja samorządów wiejskich i rozwiązywanie typowych problemów tego środowiska. Wspólne działania za pośrednictwem Związku pomagają w sposób zorganizowany walczyć

o interesy członków. Działania ZGW RP są prowadzone na wielu płaszczyznach. Dotyczą zarówno negocjacji z Rządem, konsultacji w Parlamencie, wymiany doświadczeń pomiędzy członkami, jak i działań w celu gospodarczego i kulturalnego rozwoju gmin wiejskich. Związek od lat działa skutecznie w wielu sferach broniąc spraw gmin wiejskich. Dzięki zaangażowaniu wiele złych z punktu widzenia samorządów wiejskich rozwiązań proponowanych przez Rząd lub Parlament zostało oprotestowanych i tym samym skutecznie zablokowanych. Związek tworzy szeroką platformę współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy gminami (kongresy, konferencje, grupy wymiany doświadczeń, baza dobrych praktyk, różnorodne formy współdziałania z wykorzystaniem technologii informatycznych). Na przestrzeni ostatnich lat ZGW RP intensywnie wspierał gminy w dostosowaniu się do standardów unijnych, realizował różnorakie programy badawczo-analityczne, organizował liczne szkolenia, warsztaty i konferencje wspierające realizację gminnych zadań i doskonalące umiejętności przedstawicieli samorządów.

Gmina Sulmierzyce należy również do założonej w 2006 roku **Lokalne Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”**, z siedzibą w Osjakowie, utworzonej z 18 gmin leżących na obszarze czterech powiatów: bełchatowskiego, pajęczańskiego, radomszczańskiego i wieluńskiego. Celami strategicznymi, jakie stawia sobie LDG KWŁW są: działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, wiejsko-miejskich, przy uwzględnieniu ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki oraz popularyzacji i tworzenia produktów regionalnych.

Rysunek 3 Obszar Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

Źródło: <http://krainawarty.pl>

2.2. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Sulmierzyce obejmuje obszar 8274 ha (83 km²), co stanowi 10,29% ogólnej powierzchni powiatu pajęczańskiego, a zarazem 0,45% powierzchni województwa łódzkiego

POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE I FUNKCJONALNE

Studium i plany miejscowe – stopień pokrycia obszaru gminy i struktura przeznaczenia terenów

Gmina Sulmierzyce jest w całości objęta planem miejscowym. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy zgodnie ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce*:

- uchwała Nr XXVII/151/2002 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 4 października 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce wynikająca z założeń techniczno-ekonomicznych budowy „Odkrywki Szczerców”,
- uchwała Nr XXVI/134/2005 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 4 listopada 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce,
- uchwała Nr X/61/2007 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 26 października 2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce,
- uchwała Nr VIII/35/2011 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 30 maja 2011 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce,
- uchwała Nr XXX/207/2013 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 25 marca 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w obrębach geodezyjnych Bieliki, Dąbrówka, Kodrań-Anielów, Marcinów, Piekary, Stanisławów, Sulmierzyce i Wola Wydrzyna,
- uchwała Nr XXXVII/283/2013 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w obrębach geodezyjnych Chorzenice, Dąbrówka, Sulmierzyce, Eligiów,
- uchwała Nr IV/20/2015 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w obrębach geodezyjnych Bieliki, Bogumiłowice, Chorzenice, Dąbrówka, Dworszowice Pakoszowe, Eligiów, Kodrań-Anielów, Ostrołęka, Piekary, Sulmierzyce i Wola Wydrzyna,
- uchwała Nr VII/32/2015 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 30 marca 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w gminie Sulmierzyce.

Obszar gminy Sulmierzyce charakteryzuje się stosunkowo jednorodną i uporządkowaną strukturą zagospodarowania, gdzie zabudowa, najczęściej o zwartym charakterze, usytuowana jest wzdłuż

ciągów komunikacyjnych. Wśród form zabudowy przeważa zabudowa zagrodowa, uzupełniona przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i mieszkaniowo-usługowej.

Fotografia 1 Miejscowość Sulmierzyce

Źródło: Fotografia własna

Struktura funkcjonalno - osadnicza⁴

„Gmina Sulmierzyce jest gminą rolniczą. Użytki rolne zajmują blisko 78% jej powierzchni. Funkcjonalnie gminę można podzielić na dwie części: północną, gdzie obecnie znajduje się wyrobisko i lasy oraz południową, skupiającą jednostki osadnicze oraz tereny rolnicze. Ze względu na rozpoczęcie eksploatacji ze złoża węgla brunatnego, charakter krajobrazu oraz sposób użytkowania gruntów północnej części gminy sukcesywnie ulega przekształceniu, podobnie jak ma to miejsce w sąsiedniej gminie Kleszczów.

Sieć osadnicza koncentruje się w południowej części gminy. Większość sołectw ma charakter typowo rolniczy, który uzupełnia funkcja mieszkaniowo-usługowa, w tym rzemiosło. Miejscowość gminna z siedzibą władz samorządowych skupia większość urzędów i instytucji, w tym: Gminną Bibliotekę Publiczną, Samodzielny Publiczny Gminny Ośrodek Zdrowia oraz jednostki oświatowe. Sulmierzyce to także główny ośrodek handlowo-usługowy, który dzięki położeniu w centralnej części gminy zapewnia dostępność najważniejszych usług dla wszystkich mieszkańców gminy. Poza miejscowością gminną największe wsie sołectkie to Chorzenice, Bogumiłowice, Piekary, Dworszowice Pakoszowe.

Tereny zainwestowane mają mały udział w powierzchni gminy, a w istniejącej strukturze użytkowania przeważają użytki rolne, co potwierdza rolniczy charakter gminy. (...)

Gmina Sulmierzyce charakteryzuje się dosyć jednorodną strukturą zagospodarowania, w której dominuje rolnicza przestrzeń produkcyjna. Na jej terenie przeważa zabudowa zagrodowa, uzupełniana przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz tereny mieszkaniowo-usługowe, związane przede wszystkim z drobnym rzemiosłem. Tereny zabudowy wielorodzinnej zlokalizowane są w

⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce*

miejsowościach: Wola Wydrzyna, Elgiów, Sulmierzyce, Bogumiłowice, Kuźnica, Dworszowice Pakoszowe.

W większości miejscowości zabudowa zlokalizowana jest w postaci pasm wzdłuż tras komunikacyjnych.

Fotografia 2 Chorzenice - zabudowa

Źródło: Fotografia własna

Wyjątek stanowią Sulmierzyce i Bogumiłowice, których rozplanowanie jest znacznie bardziej złożone. Miejscowość gminna jest przykładem wsi o bardzo urozmaiconym, choć regularnym, układzie komunikacyjnym z wyraźnie zarysowanym centrum. Wsie znajdujące się w północnej części gminy w sąsiedztwie planowanego wyrobiska charakteryzują się dużo bardziej rozproszoną strukturą z luźno rozmieszczonymi zabudowaniami.”

Fotografia 3 Miejscowość Sulmierzyce

Źródło: Fotografia własna

Rewitalizacja (obszar zdegradowany, obszar rewitalizacji, założenia i przedsięwzięcia rewitalizacyjne)

Na terenie gminy nie występują obszary zdegradowane.

Do obszarów wymagających przekształceń zaliczono grunty rolne i leśne, które znajdują się w ramach nowo wyznaczonych obszarów zurbanizowanych i wymagają zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne.

Na terenie gminy nie wyznacza się terenów wymagających rehabilitacji.

Na terenie gminy Sulmierzyce do obszarów wymagających rekultywacji zaliczono:

- tereny stawów hodowlanych we wsi Wola Wydrzyna osuszone na skutek prowadzenia odwodnienia złoża węgla brunatnego - wskazany kierunek rekultywacji leśny kierunek zagospodarowania,
- tereny eksploatacji powierzchniowej surowców w określonych granicach obszarów górniczych - w przypadku likwidacji zakładu górniczego przedsiębiorca zobowiązany będzie do przeprowadzenia rekultywacji gruntów i zagospodarowania terenów po działalności górniczej. Rekultywacja powinna być prowadzona zgodnie z kierunkiem określonym w decyzji organu samorządu terytorialnego.

Na terenie gminy nie wyznacza się terenów wymagających remediacji.

Obszary inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Planowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym:

- budowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych, w tym również ich ukształtowanie w nowych liniach rozgraniczających, stosownie do zakładanej kategorii,
- rozbudowa infrastruktury technicznej na nowo projektowanych terenach zabudowy mieszkaniowej, usługowej,
- realizacja projektowanych zbiorników wodnych,
- rozbudowa i modernizacja sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, w szczególności systemu kanalizacji sanitarnej.

Obszary inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Planowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 483 na odcinków Bogumiłowice – Strzelce Wielkie,
- budowa magistralnego gazociągu wysokiego ciśnienia Wieluń – Pajęczno – Radomsko – Przedbórz.

Obszary o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych i obszary o wyjątkowym potencjale rozwojowym

Nie wyznacza się obszarów o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych i obszarów o wyjątkowym potencjale rozwojowym.

2.2.1. Infrastruktura techniczna

Infrastrukturą techniczną nazywa się zbiór różnego rodzaju urządzeń i obiektów o charakterze publicznym, niezbędnych do poprawnego funkcjonowania gospodarki narodowej oraz społeczeństwa na określonym terytorium⁵. Stan i poziom nowoczesności infrastruktury warunkują zatem możliwości rozwoju danego obszaru oraz poziom życia społeczeństwa zamieszkującego go. W ramach infrastruktury technicznej wyróżnia się infrastrukturę: transportu, energetyczną, wodnokanalizacyjną, związaną z gospodarką odpadami oraz infrastrukturę łączności.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTU

Podstawowym elementem systemu transportowego gminy jest układ drogowy, który zapewnia zarówno powiązania zewnętrzne w skali regionu i kraju, jak i powiązania wewnętrzne gminnej sieci osadniczej. Wg *Raportu o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020*, na dzień 31 grudnia 2020 r. infrastruktura drogowa w gminie obejmowała 40,508 km dróg gminnych publicznych. Na koniec 2020 r. drogi asfaltowe stanowiły około 90% wszystkich dróg mających status dróg publicznych. W 2020 r. dokonano przeglądu 40,508 km dróg gminnych, w tym dokonano uzupełnienia ubytków w nawierzchni jezdni poprzez zastosowanie masy bitumicznej na zimno. Wyremontowano również nawierzchnię asfaltową wraz z wymianą podbudowy w ilości 1,047 km. Na system dróg gminy Sulmierzyce składają się:

- droga wojewódzka nr 483 relacji Łask – Częstochowa o długości na terenie gminy 3,7 km;
- drogi powiatowe o łącznej długości 33,7 km;
- drogi gminne o łącznej długości 239 km, w tym 73 km dróg utwardzonych i 166 km dróg nieutwardzonych.

Tabela 3 Drogi powiatowe na terenie gminy Sulmierzyce

Lp.	Nr drogi	Przebieg
1.	1500E	Piotrków Trybunalski – Kalisko – Sulmierzyce – Pajęczno
2.	1900E	Chorzenice – Łękińsko
3.	1901E	Żłobnica – Sulmierzyce – Dębowiec
4.	3507E	Biała – Bogumiłowice – Piekary
5.	3509E	Sulmierzyce – Brudzice – Dobryszycy
6.	3947E	Radomsko – Sulmierzyce

Źródło: *Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce*

Tabela 4 Drogi gminne na terenie gminy Sulmierzyce

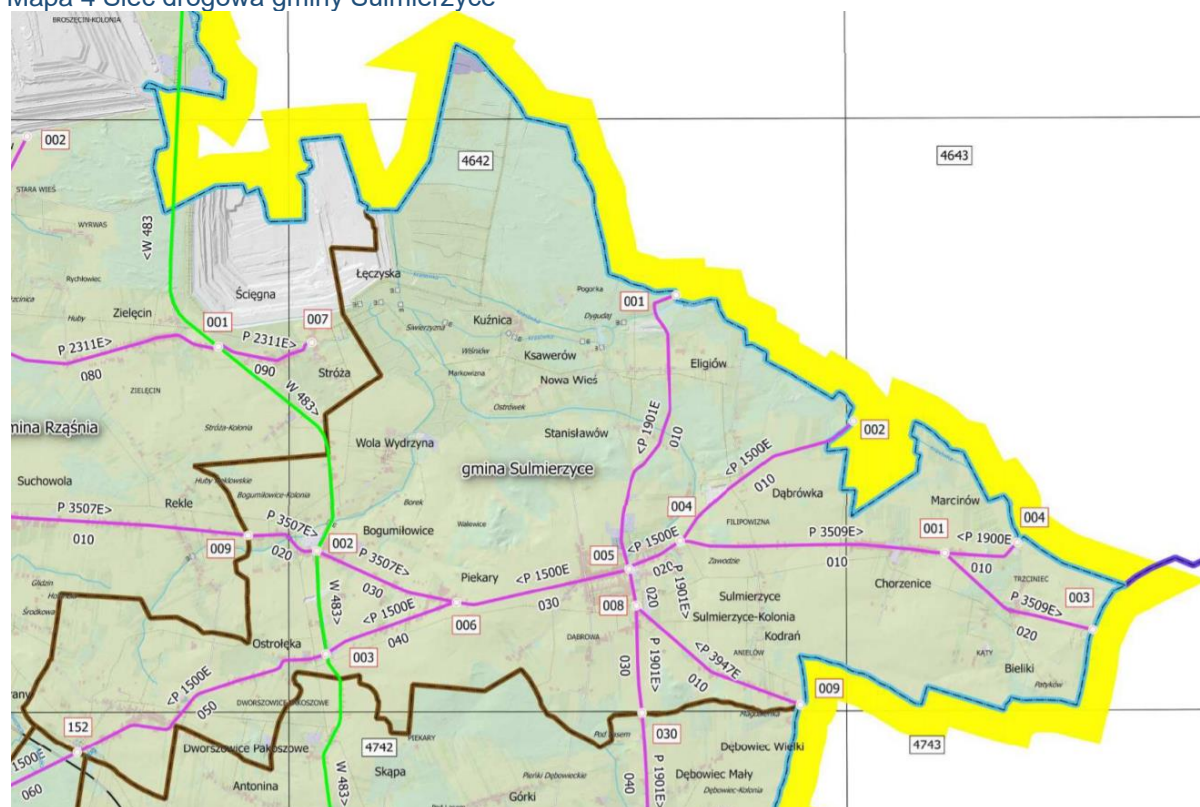
Lp.	Nr drogi	Przebieg
1.	101088E	(Parchliny) – gr. gm. Szczerców – Leśna Niwa – Kuźnica
2.	109208E	(Rekle) – gr. gm. Rząśnia – Dworszowice Pakoszowe
3.	109218E	(Dąbrowa) – gr. gm. Rząśnia – Dworszowice Pakoszowe – gr. gm. Strzelce Wielkie – (Antonina)
4.	109251E	Kolonia Sulmierzyce – Kodrań

⁵ „Znaczenie infrastruktury komunalnej dla rozwoju lokalnego i regionalnego – przykład województwa łódzkiego” Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Uniwersytet Łódzki, dr Bartosz Bartosiewicz – prezentacja, www.rpo.lodzkie.pl

Lp.	Nr drogi	Przebieg
5.	109252E	Wola Wydrzyna – Nowa Wieś – Eligiów
6.	109253E	Nowa Wieś – Sulmierzyce – Dąbrowa – gr. gm. Strzelce Wielkie – (Zamoście)
7.	109254E	Stanisławów – Lesisko – Eligiów – gr. gm. Kleszczów – (Dębina)
8.	109255E	Dąbrówka – Kodrań – gr. gm. Kleszczów – (Żłobnica)
9.	109256E	Sulmierzyce – Dąbrowa – gr. gm. Strzelce Wielkie – (Strzelce Wielkie)
10.	109257E	Chorzenice – gr. gm. Lgota Wielka – (Krzywanice)
11.	112303E	(Dąbrówka) – gr. gm. Lgota Wielka – Kolonia Kąty – Trzciniec – Marcinów
12.	109258E	droga w Eligiowie
13.	109259E	droga w Dworszowicach Pakoszowych
14.	109260E	Sulmierzyce, ul. Sadowa
15.	109261E	Sulmierzyce, ul. Pileckiego
16.	109262E	droga przez Sulmierzyce
17.	101363E	(Antoniówka) – gr. gm. Kleszczów – Żłotniki – gr. gm. Kleszczów – (Żłobnica)
18.	109263E	droga bez nazwy, dz. nr ewid. 1439/1 obręb Sulmierzyce

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce

Mapa 4 Sieć drogowa gminy Sulmierzyce

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce[za:] <https://ssdip.bip.gov.pl>

Na dostępność komunikacyjną gminy Sulmierzyce wpływa również funkcjonująca na jej terenie komunikacja publiczna, która realizowana jest przez komunikację PKS Radomsko i PKS Bełchatów oraz transport prywatny. Autobusy i busey zapewniają regularne połączenia z najbliższymi większymi ośrodkami miejskimi – Bełchatowem i Radomskiem, a także z Pajęcznem - stolicą powiatu pajęczańskiego.

TRANSPORT PUBLICZNY:

Kolejowy – na terenie gminy Sulmierzyce nie ma stacji PKP, najbliższej zlokalizowana stacja PKP znajduje się w miejscowości Biała Pajęczańska, mieszkańcy korzystają także ze stacji kolejowej w mieście Radomsko. Gmina nie posiada również dostępu do linii kolejowej, nawet w rozsądnej odległości. Mieszkańcy nie mogą korzystać więc z Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej, która stanowi trzon komunikacyjny województwa łódzkiego. Należy więc jasno stwierdzić, że gmina Sulmierzyce podlega peryferyzacji komunikacyjnej, a związki funkcjonalno – przestrzenne z Łodzią praktycznie nie istnieją.

Autobusowy - Gmina Sulmierzyce jest obsługiwana wyłącznie przez komunikację autobusową. Połączenia autobusowe realizowane są głównie przez:

- PKS Radomsko (połączenia do Radomska, Pajęczna, Dworszowic, Bełchatowa),
- PPHU Kolumb (połączenia do Działoszyna, Kleszczowa, Pajęczna).

Należy jednak podkreślić, że są to połączenia niezwykle rzadkie i niewystarczające. Dużym problemem gminy jest likwidacja połączeń autobusowych. Z rozkładu znikają kolejne połączenia, a problem wykluczenia komunikacyjnego gminy i całego powiatu pajęczańskiego narasta. Już dzisiaj bez samochodu prywatnego bardzo trudno podróżować. W 2019 roku zostało zlikwidowanych kilkanaście połączeń autobusowych w całym powiecie pajęczańskim. Radykalne ograniczenia w swoich kursach wprowadził PKS Częstochowa. Zlikwidowano kilka połączeń Pajęczno-Częstochowa, a także szereg lokalnych m.in. przez gminę Sulmierzyce. Z rozkładu zniknęło kilkanaście autobusów kursujących pomiędzy Pajęcznem, a miejscowościami: Nowa Brzeźnica, Radoszewice, Zawady, Strzelce Wielkie, Wistka. Przewoźnik zlikwidował także połączenie Pajęczna z Łodzią, z którego korzystali m.in. studenci.

Ścieżki rowerowe (drogi dla rowerów)

Gmina posiada doskonale rozwiniętą sieć połączeń rowerowych (wg. danych gminy, jest to 13 km wyznaczonych ścieżek). Wydzielone pasy prowadzone są w większości dróg powiatowych. Rowerem łatwo można dojechać do każdej miejscowości gminy i poza nią.

Fotografia 4 Wydzielony pas dla rowerów z Sulmierzyc do Chorzenic

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce

W gminie brakuje miejsc do pozostawienia rowerów. Brakuje stojaków rowerowych głównie pod sklepami, punktami usługowymi itp. Prawidłó zorganizowano przechowywanie rowerów przed obiektami publicznymi.

Fotografia 5 System przechowywania rowerów przed szkołą w Sulmierzycach

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce

Fotografia 6 Droga rowerowa z Kleszczowa do Sulmierzyc

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce

Parkingi

Na terenie gminy istnieją prawidłó zorganizowane miejsca parkingowe. Najważniejszym punktem jest tu miejscowość Sulmierzyce. Miejsca parkingowe zlokalizowane są w centrum miejscowości, przy

rynku, szkole, przedszkolu. Dodatkowe miejsca parkingowe zostały wybudowane przy punktach handlowych (np. dyskont Biedronka).

Fotografia 7 Miejsca parkingowe w centrum miejscowości Sulmierzyce

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce

W gminie brak jest infrastruktury sprzyjającej rozwojowi elektromobilności.

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

Energia elektryczna

System zasilania gminy Sulmierzyce zaspokaja obecne oraz perspektywiczne potrzeby elektroenergetyczne gminy przy założeniu umiarkowanego tempa rozwoju i standardowych przerw w dostarczaniu energii elektrycznej. Na terenie gminy znajdują się 64 stacje transformatorowe 15/0,4 kV, w tym 55 stacji własności PGE Dystrybucja S.A. Oddział Łódź oraz 9 stacji obcych.

Energia elektryczna dostarczana jest dla odbiorców w gminie napowietrznymi liniami 15 kV wyprowadzonymi ze stacji 110/15kV „Wistka” znajdującej się, we wsi Dworszowice Pakoszowe. Wokół ww. stacji obowiązuje strefa ochronna 150 m ograniczająca możliwość zagospodarowania terenu m. in. ze względu na oddziaływanie akustyczne stacji. Przez teren gminy przebiega linia napowietrzna 110 kV „GPZ Wistka - Trębaczew”. Strefa ochronna wzdłuż tej linii, w której występują ograniczenia możliwości zabudowy i zagospodarowania terenu, stanowi pas o szerokości 36 m. Stan techniczny sieci zasilającej jest zadowalający, niemniej jednak dla podłączenia nowych odbiorców należy się liczyć z koniecznością rozbudowy sieci średniego napięcia 15 kV.

Ciepłownictwo

Zaopatrzenie w ciepło do celów technologicznych, grzewczych i ciepłej wody użytkowej odbywa się w systemie rozproszonym w oparciu o źródła lokalne (kotłownie, paleniska domowe) z wykorzystaniem różnych nośników energii (paliw stałych i płynnych).

Zaopatrzenie w gaz

Według zapisów w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce*, gmina nie posiada zaopatrzenia w gaz sieciowy, a dla potrzeb indywidualnych mieszkańcy wykorzystują gaz bezprzewodowy propan-butan. W najbliższych latach przewiduje się rozwój infrastruktury gazowniczej (sieć dystrybucyjna wraz z przyłączami, stacja redukcyjno-pomiarowa). Planuje się, że w 2021 roku zostanie wykonana dokumentacja zgazyfikowania miejscowości Sulmierzyce, a w roku 2022 mieszkańcy będą mogli skorzystać i przyłączyć się do sieci gazowniczej.

Odnawialne źródła energii

Na terenie gminy Sulmierzyce zlokalizowane jest wytwórcze odnawialne źródło energii – elektrownia wiatrowa o mocy 0,45 MW w miejscowości Piekary. Energia wprowadzana do sieci przez elektrownię wiatrową wynosi w poszczególnych latach od ok. 500 do 600 MWh.

Gmina Sulmierzyce dokonała zakupu i montażu kolektorów słonecznych – ogółem zamontowano 962 instalacje na budynkach mieszkalnych oraz 2 na budynkach użyteczności publicznej⁶.

Zamierzeniem gminy jest, aby w każdej miejscowości w gminie jej mieszkańcy mieli szansę na zainstalowanie fotowoltaiki.

W 2020 roku zrealizowano projekt pn.: „Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych oraz użyteczności publicznej w Gminie Sulmierzyce” (zaprojektowanie i wykonanie instalacji przygotowania ciepłej wody użytkowej zasilanych z termicznych kolektorów słonecznych płaskich w 120 prywatnych budynkach mieszkalnych znajdujących się na terenie Gminy Sulmierzyce oraz zaprojektowanie i wykonanie wymiany kotła węglowego na kocioł na biomasę (pellet, zrębki) wraz z dostosowaniem kotłowni do nowego paliwa oraz dostawę i montaż zestawu solarnego wraz z panelem fotowoltaicznym do przygotowania ciepłej wody użytkowej zasilanych z termicznych kolektorów słonecznych płaskich w budynku użyteczności publicznej - budynku Urzędu Gminy w Sulmierzycach).

---

⁶ *Strategia Rozwoju Gminy Sulmierzyce na lata 2017 - 2023*

Fotografia 8 Instalacje solarne i fotowoltaiczne na domach w Chorzenicach

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla Gminy Sulmierzyce

W gminie funkcjonuje również przedszkole, które zlokalizowane jest w wybudowanym budynku pasywnym, w trakcie realizacji jest natomiast budowa pasywnego budynku żłobka w m. Sulmierzyce.

Fotografia 9 Przedszkole w Sulmierzycach wykonane w technologii pasywnej

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla Gminy Sulmierzyce

INFRASTRUKTURA WODNOKANALIZACYJNA

Zgodnie z *Raportem o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020*: „W gminie Sulmierzyce łączna długość sieci wodociągowej wynosi 105 km. Łączna długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej wynosi 29,2

km. Zadania dotyczące administrowania siecią wodociągowo – kanalizacyjną wykonuje gmina Sulmierzyce, która zarządza także oczyszczalnią ścieków w Sulmierzycach i w Bogumiłowicach oraz dwoma ujęciami wody przeznaczonej do spożycia, które znajdują się w miejscowości Sulmierzyce i Dąbrówka. Woda dostarczana była 1508 odbiorcom, a ścieki odprowadzane były od 863 odbiorców. Dostawa wody i odbiór ścieków odbywały się w sposób ciągły. Zgłaszane awarie usuwane były natychmiast własnymi siłami nie powodując dłuższych i uciążliwych dla odbiorców przerw w dostawie wody i odbiorze ścieków. Jakość dostarczanej wody była dobra (stały monitoring Powiatowego Sanepidu). Woda pobierana z ujęć wody poddawana była badaniom laboratoryjnym w laboratoriach posiadających odpowiednie certyfikaty i akredytacje zgodnie z harmonogramem badań oraz wytycznymi wynikającymi z Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W celu zapewnienia ciągłości dostaw wody mieszkańcom, Gmina Sulmierzyce zawarła porozumienia z Gminą Lgota Wielka, Gminą Strzelce Wielkie oraz Gminą Rząśnia, na mocy których w/w gminy zobowiązały się do ciągłej i niezawodnej dostawy wody mieszkańcom gminy Sulmierzyce z zachowaniem odpowiedniego ciśnienia wody.

Zgodnie z danymi GUS, w roku 2019 odebrano 3015 m³ nieczystości ciekłych, w tym czasie w gminie funkcjonowało 389 zbiorników bezodpływowych oraz 74 oczyszczalnie przydomowe.

W 2019 roku podpisano umowę na zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych dla projektu: „Przebudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Sulmierzycach”, trwają prace budowlane.

W 2020 roku w ramach rozbudowy sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej na terenie Gminy Sulmierzyce zostały opracowane:

- PFU dla zadania pn. „Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami dla miejscowości Bogumiłowice, Piekary i Wola Wydrzyna” oraz „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami dla miejscowości Ostrołęka, Dworszowice Pakoszowe i Bogumiłowice”,
- dokumentacje projektowo-kosztorysowe dotyczące min; budowy odcinka sieci wodociągowej w miejscowości Bieliki oraz przebudowy hydroforni w miejscowości Dąbrówka.

„Gmina Sulmierzyce jest w trakcie opracowania dokumentacji projektowo- kosztorysowej dla zadania pn.: „Przebudowa hydroforni w miejscowości Dąbrówka, gm. Sulmierzyce dz. nr 267/1.” Zaplanowana inwestycja ma na celu poprawę jakości wody pitnej pozyskiwanej z przedmiotowego ujęcia oraz zwiększenie wydajności ujęcia. Zakres prac projektowych obejmuje budowę 3 nowych zbiorników retencyjnych, o łącznej objętości 300 m³, montaż nowych pomp oraz systemu napowietrzania i podczyszczania wody. Ponadto prace będą obejmowały również demontaż istniejących zbiorników, wymianę istniejącej infrastruktury wewnętrznej, utwardzenie terenów komunikacyjnych, wykonanie nowego oświetlenia terenu ujęcia wody. Koszt opracowania dokumentacji projektowo- kosztorysowej wynosi 60.270,00 zł, w całości sfinansowana ze środków własnych Gminy Sulmierzyce. Planowany termin zakończenia prac projektowych to grudzień 2020 r.”⁷

INFRASTRUKTURA ZWIĄZANA Z GOSPODARKĄ ODPADAMI

Odbiorem, transportem i zagospodarowaniem odpadów odebranych od mieszkańców gminy zajmuje się przedsiębiorca wyłoniony w wyniku przetargu.

⁷ Biuletyn informacyjny Gminy Sulmierzyce, Nr 10 grudzień 2020

Na terenie gminy Sulmierzyce nie były przeprowadzane badania morfologii odpadów. Odpady na terenie gminy zbierane są w sposób selektywny i nieselektywny. Odpady w zbiórce selektywnej i nieselektywnej gromadzone są w pojemnikach. Odpady z tworzywa sztucznego i szkła zbierane są również w gniazdach "dzwonach" rozmieszczonych na terenie gminy Sulmierzyce. Odpady zebrane w 2020 r. selektywnie to: opakowania z tworzyw sztucznych, opakowania ze szkła, opakowania z papieru i tektury, odpady zielone i ulegające biodegradacji, popiół. Zbiórka odpadów następuje również w PSZOK. Część odpadów zielonych i ulegających biodegradacji poddawana jest przez mieszkańców kompostowaniu. Ilość odpadów zebranych i odebranych z PSZOK w 2020 r.:

- Zużyte opony – 4,82 Mg,
- Odpady wielkogabarytowe – 22,35 Mg,
- Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35 – 2,00 Mg,

PSZOK działa przy oczyszczalni ścieków w Bogumiłowicach.

Poziom ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania został osiągnięty.

Biorąc pod uwagę wymagania Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2167) Gmina Sulmierzyce osiągnęła 65,44% poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, liczony łącznie dla wszystkich podanych frakcji odpadów komunalnych.

Wymagany zgodnie z rozporządzeniem poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych na 2020 r. wynosi 50%. Wobec powyższego Gmina Sulmierzyce wywiązała się z obowiązku narzuconego przedmiotowym rozporządzeniem.

INFRASTRUKTURA ŁĄCZNOŚCI

Telekomunikacja

Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć telefoniczną. Wraz z rozwojem technologicznym, sieć telefonii stacjonarnej traci na znaczeniu na rzecz łączności bezprzewodowej oraz Internetu. Zakłada się, że w najbliższych latach proces ten będzie ulegał pogłębieniu.

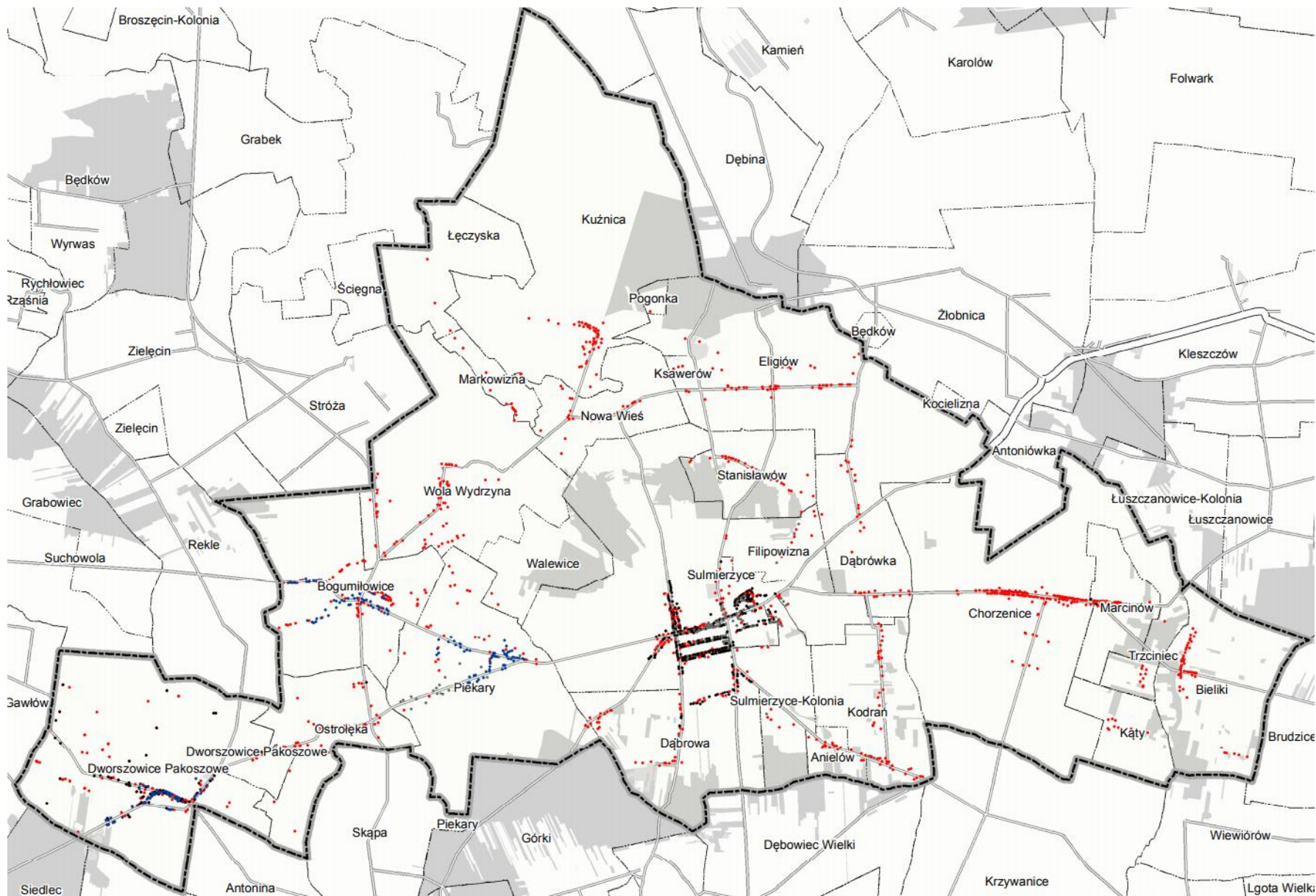
Dostęp do Internetu

Poniżej przedstawiono mapę obrazującą dostępność sieci internetowej na obszarze gminy Sulmierzyce. Białe plamy, czyli punkty adresowe, w których nie jest dostępny Internet szerokopasmowy o prędkości powyżej 30 Mb/s, to większa część obszaru gminy – oznaczone są one na mapie czerwonymi kropkami. Do obszaru białych plam zaliczyć można zatem północną część gminy, aż do miejscowości położonych w linii: Bogumiłowice – Piekary – Sulmierzyce oraz część gminy na wschód od miejscowości Sulmierzyce, a także miejscowości położone na południowych i zachodnich krańcach gminy, jak np.: Dworszowice Pakoszowe, Ostrołęka, Dąbrowa, Chorzenice, Bieliki.

Czarne plamy oznaczone:

- szarymi kropkami, czyli obszary o dostępności 30 Mb/s to głównie miejscowości Sulmierzyce i Piekary;
- czarnymi kropkami, czyli obszary o dostępności 100 Mb/s to centrum miejscowości Sulmierzyce oraz Dworszowice Pakoszowe.

Rysunek 4 Szerokopasmowy dostęp do Internetu w gminie Sulmierzyce – wg stanu na dzień 31.12.2019 r.

SULMIERZYCE

Kod TERC: 1009082

Miejsce w rankingu gmin wiejskich: 772

Liczba przedsiębiorców telekomunikacyjnych: 13

Dostępność sieci

- Białe plamy
- Czarne plamy 30 Mb/s
- Czarne plamy 100 Mb/s

Penetracja lokalowa 100 Mb/s aktualna i po realizacji POPC na tle sąsiednich gmin**Inwestycje POPC**

- do 31.12.2020 r.
- do 31.12.2021 r.
- do 31.12.2022 r.
- do 31.12.2023 r.

Inwestycje przedsiębiorców

- ze środków własnych

Źródło: mapbook.uk.gov.pl

2.2.2. Własność nieruchomości

Gmina Sulmierzyce jest właścicielem wszystkich obiektów użyteczności publicznej, gdzie prowadzi działalność publiczną.

2.2.3. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego⁸

Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu (np. turystykę i rekreację, osadnictwo, leśnictwo, rolnictwo). Obiekty kultury materialnej winny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji użytkowych. Poniżej przedstawiono zabytki nieruchome wpisane do rejestru.

Tabela 5 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru

Lp.	lokalizacja	obiekt	zespół	data
1	Chorzenice	park dworski	dworsko-parkowy	XVIII/XIX w.
		dwór	dworsko-parkowy	1 poł. XIX w.
		oranżeria	dworsko-parkowy	1 poł. XIX w.
		dwór – lamus (pierwotnie dwór, później lamus)	dworsko-parkowy	1 poł. XVII w.
2	Wola Wydrzyna	park pałacowy	dworsko-parkowy	XVIII/XIX w.
		dwór d. pałac	dworsko-parkowy	XVIII/XIX w.

„Ochroną prawną objęte zostały strefy ochrony konserwatorskiej wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dla wskazanych stref ochrony konserwatorskiej plan określa

⁸ Na podstawie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce*

szczegółowe zasady w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ochroną zostały objęte historyczne układy przestrzenne (układ urbanistyczny, w tym: sieć uliczna, linie regulacyjne ulic, osie kompozycyjne, charakter zachowanych pierzei, wysokość i skala zabudowy, zabudowa tradycyjna), tereny występowania stanowisk archeologicznych (pozostałości osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego, jakie zlokalizowano podczas badań powierzchniowych) oraz tereny znacznych skupisk stanowisk archeologicznych.

Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków

W Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Sulmierzyce znajduje się 27 obiektów przedstawiających wartość historyczną i kulturową.”

Tabela 6 Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków

lp.	obiekt	dane adresowe	nr ewid. działki	czas powstania
1	Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków	Chorzenice 47	309	1886 r.
2	Magazyn, zespół dworsko-parkowy	Chorzenice 47	309	1886 r.
3	Ogrodenie, zespół dworsko-parkowy	Chorzenice 47	309	4 ćw. XIX w.
4	Zespół dworski, dworsko-parkowy	Chorzenice 47	309	XVI-XIX w.
5	Park dworski, zespół dworsko-parkowy	Chorzenice 47	309	XVIII-XIX w.
6	Dwór, zespół dworskoparkowy	Chorzenice 47	309	1 poł. XIX w.
7	Dwór-lamus, pierwotnie dwór, później lamus, zespół dworsko-parkowy	Chorzenice 47	309	1 poł. XVII w.
8	Oranżeria, zespół dworsko-parkowy	Chorzenice 47	309	1 poł. XIX w.
9	Cmentarz rzymsko-katolicki	Dworszowice Pakoszowe	927	1 poł. XX w.
10	Cmentarz żydowski	Stanisławów	135	2 poł. XIX w.
11	Cmentarz rzymskokatolicki	Sulmierzyce	662	2 poł. XIX w.
12	Dzwonnica, zespół kościoła p.w. św. Erazma	Sulmierzyce	1288	ok. 1806 r.
13	Kapliczka rzymsko-katolicka św. Jana Nepomucena	Sulmierzyce	1289	
14	Kościół par. rzym.-kat. p.w. św. Erazma	Sulmierzyce	1288	1800-1806 r.
15	Zespół kościelny Zespół kościoła p.w. św. Erazma	Sulmierzyce	1288	1800-1875 r.
16	Urząd (sklep)	Sulmierzyce ul. Kościuszki 19	511	ok. 1900 r.
17	Dom	Sulmierzyce ul. Krasickiego 89	607	koniec XIX w.
18	Dom	Sulmierzyce ul. Ogrodowa	1394	1910 r.
19	Dom	Sulmierzyce ul. Strażacka 5	628	koniec XIX – 1 poł. XX w.
20	Dom	Sulmierzyce ul. Strażacka 10	1387	1906 r.
21	Gorzelnia, zespół dworsko-parkowy	Wola Wydrzyna 1	35	koniec XIX w.
22	Obora podworska, zespół dworsko-parkowy	Wola Wydrzyna 1	35	koniec XIX w.
23	Obora podworska, zespół dworsko-parkowy	Wola Wydrzyna 1	35	koniec XIX w.

lp.	obiekt	dane adresowe	nr ewid. działki	czas powstania
24	Spichlerz, zespół dworsko-parkowy	Wola Wydrzyna 1	35	koniec XIX w.
25	Zespół dworski, dworsko-parkowy	Wola Wydrzyna 1	35	XIX w.
26	Park pałacowy, zespół dworsko-parkowy	Wola Wydrzyna 1	35	XVIII/XIX w.
27	Dwór, zespół dworsko-parkowy	Wola Wydrzyna 1	35	XVIII/XIX w.

Na obszarze gminy Sulmierzyce znajduje się również szereg stanowisk archeologicznych. Nie wymieniono ich ze względu na znaczną ilość, ich wykaz znajduje się m.in. w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce*.

2.2.4. Uwarunkowania ochrony środowiska

Ochrona środowiska prowadzona jest w gminie Sulmierzyce w oparciu o zasady i działania zapisane w poniższych dokumentach:

- *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce;*
- *Plan gospodarki niskoemisyjnej;*
- *Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Sulmierzyce;*
- *Program usuwania odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big-Bag;*
- *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Sulmierzyce;*
- *Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce.*

Prowadzone są również następujące działania:

- Dofinansowanie zakupu sadzonek drzew i krzewów miododajnych;
- Powszechny Spis Rolny;
- Działania podejmowane w kierunku fotowoltaiki.

2.3. Sfera społeczna

2.3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze

Gmina Sulmierzyce należy do województwa łódzkiego, powiatu pączęzańskiego, zamieszkuje ją 8,5% ludności powiatu, stanowi ona około 10,3% powierzchni powiatu. Gmina Sulmierzyce pod względem liczby mieszkańców jest jedną z mniejszych gmin wiejskich powiatu pączęzańskiego.

Zgodnie z danymi GUS, na dzień 31.12.2020 r. liczba ludności faktycznie zamieszkałej na obszarze gminy Sulmierzyce wyniosła 4 421 osób (ostatnie dostępne dane statystyczne). Zarejestrowano więcej kobiet niż mężczyzn, różnica wyniosła 165 osób. Na przestrzeni badanych lat liczba osób zamieszkujących gminę zmniejszyła się aż o 186 osób. Wśród kobiet odnotowujemy spadek o 41 osób, natomiast wśród mężczyzn o 145 osób. W roku 2020 kobiety stanowiły 51,86% ogółu ludności.

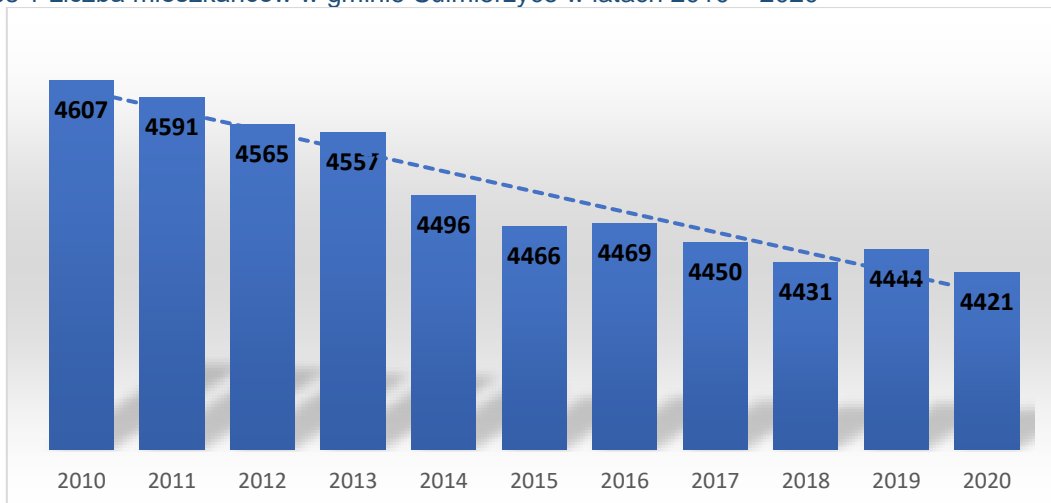
Tabela 7 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	4607	4591	4565	4557	4496	4466	4469	4450	4431	4444	4421
kobiety	2334	2330	2311	2310	2281	2275	2273	2275	2280	2291	2293
mężczyźni	2273	2261	2254	2247	2215	2191	2196	2175	2151	2153	2128

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W analizowanych latach zauważalne są wahania w liczbie mieszkańców gminy. W roku 2010 liczba mieszkańców była najwyższa i wynosiła 4 607 osób. Jednak na przestrzeni badanych lat 2010 – 2020 trend ten jest malejący. W roku 2020 liczba mieszkańców jest najniższa i wynosi 4 421 osób.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Gmina Sulmierzyce pod względem ilości mieszkańców to jedna z mniejszych gmin wśród analizowanych JST, mniej mieszkańców jest w gminie Kielczygłów w powiecie pączęzańskim oraz gminie Lgota Wielka w powiecie radomszczańskim.

Tabela 8 Dynamika liczby ludności w latach 2010 - 2020 - analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat bełchatowski	113 038	113 005	113 173	113 105	113 238	112 916	113 004	113 028	112 997	112 779	112 443
Kleszczów	4 700	4 839	5 009	5 165	5 351	5 594	5 807	5 974	6 181	6 335	6 418
Szczerców	7 987	7 983	8 025	8 080	8 121	8 097	8 134	8 164	8 216	8 255	8 209
Powiat pajęczański	53 037	52 877	52 700	52 533	52 293	52 023	52 003	51 851	51 597	51 220	50 952
Działoszyn	13 043	12 969	12 928	12 872	12 825	12 722	12 715	12 665	12 599	12 444	12 346
Kielczygłów	4 276	4 247	4 205	4 198	4 170	4 112	4 096	4 074	4 032	3 981	3 950
Nowa Brzeźnica	4 821	4 812	4 759	4 729	4 710	4 663	4 645	4 609	4 573	4 558	4 535
Pajęczno	11 768	11 778	11 783	11 759	11 720	11 713	11 719	11 696	11 644	11 510	11 491
Rząśnia	4 865	4 864	4 867	4 851	4 820	4 804	4 857	4 892	4 909	4 939	4 924
Siemkowice	4 888	4 874	4 853	4 854	4 852	4 858	4 837	4 814	4 791	4 773	4 745
Strzelce Wielkie	4 769	4 742	4 740	4 713	4 700	4 685	4 665	4 651	4 618	4 571	4 540
Sulmierzyce	4 607	4 591	4 565	4 557	4 496	4 466	4 469	4 450	4 431	4 444	4 421
Powiat radomszczański	117 764	117 266	116 881	116 316	115 832	115 125	114 336	113 923	113 315	112 644	111 696
Lgota Wielka	4 375	4 365	4 368	4 364	4 359	4 334	4 306	4 308	4 294	4 278	4 262
województwo łódzkie	25424 36	25336 81	25246 51	25130 93	25041 36	24936 03	24853 23	24763 15	24663 22	24547 79	24379 70

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W większości analizowanych jednostek terytorialnych w powiecie pajęczańskim odnotowano zmniejszenie się liczby ludności w roku 2020 w stosunku do roku 2010.

Spadek ten w poszczególnych gminach wynosi:

- Gmina Działoszyn (minus) – 697 osób (zmniejszenie o 5,34%);
- Gmina Kielczygłów (minus) – 327 osób (zmniejszenie o 7,62%);
- Gmina Nowa Brzeźnica (minus) – 286 osób (zmniejszenie o 5,93%);
- Gmina Pajęczno (minus) – 277 osób (zmniejszenie o 2,35%);
- Gmina Siemkowice (minus) – 143 osoby (zmniejszenie o 2,93%);
- Gmina Strzelce Wielkie (minus) – 229 osób (zmniejszenie o 4,80%);
- Gmina Sulmierzyce (minus) – 186 osób (zmniejszenie o 4,04%).

Jedyną gminą w powiecie pajęczańskim, która odnotowała wzrost liczby mieszkańców jest gmina Rząśnia (+ 59 osób), nastąpiło więc zwiększenie badanej cechy o 1,21%.

Sytuacja gmin z powiatu bełchatowskiego jest pod tym względem korzystna, obie analizowane gminy odnotowały znaczny wzrost mieszkańców w stosunku do roku 2010.

- Gmina Kleszczów (plus) – 1 718 (zwiększenie o 36,55%);
- Gmina Szczerców (plus) – 222 (zwiększenie o 2,78%).

W tym samym czasie w powiecie pajęczańskim liczba mieszkańców ogółem zmniejszyła się o 2 085 osób (-3,93%), w powiecie bełchatowskim o 595 osób (- 0,53%), w powiecie radomszczańskim o 6 068 osób (- 5,15%), a w województwie łódzkim o 104 466 osób (- 4,11%).

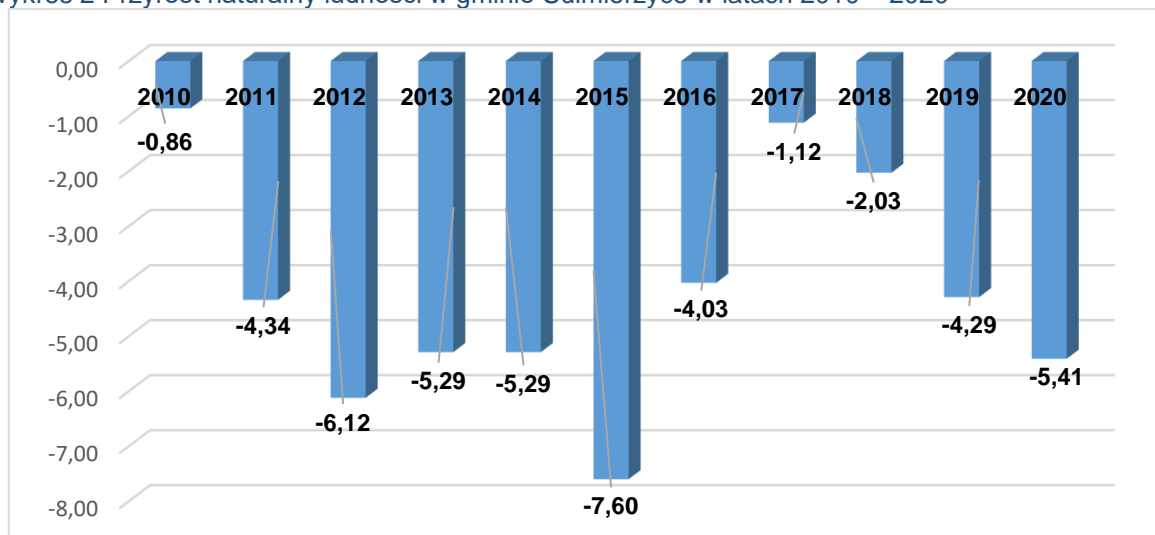
Na zmianę liczby mieszkańców wpływ mają wysokość przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem ludności na dany teren i odpływem z niego). W latach poddanych analizie, przyrost naturalny w gminie Sulmierzyce był ujemny. Najniższą wartość ujemną odnotowano w roku 2017 (-7,60).

Tabela 9 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie gminy Sulmierzyce (stan w dniu 31XII)

Na 1000 ludności:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
urodzenia żywe	9,70	10,20	9,62	7,49	8,82	9,62	8,52	10,10	8,33	9,04	10,59
zgony	10,56	14,54	15,74	12,77	14,12	17,22	12,55	11,23	10,36	13,33	16,00
przyrost naturalny	-0,86	-4,34	-6,12	-5,29	-5,29	-7,60	-4,03	-1,12	-2,03	-4,29	-5,41

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 2 Przyrost naturalny ludności w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W analizie porównawczej w latach 2010 – 2020 przyrost naturalny, w prawie wszystkich analizowanych JST był przeważnie ujemny. Na tle gmin wyraźnie wyróżnia się gmina Kleszczów, która co roku odnotowuje dodatni przyrost naturalny, a w roku 2020 była jedyną gminą z dodatnim wynikiem. Gmina Szczerców również może mieć powody do zadowolenia, badana cecha przyjmuje wartości naprzemienne od ujemnych do dodatnich. Rosnący ujemny przyrost naturalny w województwie łódzkim na przestrzeni badanych lat pokazuje skalę problemu w regionie. W tabeli poniżej kolorem oznaczono wartości dodatnie przyrostu naturalnego - poza gminą Kleszczów i Szczerców, a także powiatem bełchatowskim są to sporadyczne przypadki. Ujemny przyrost naturalny w gminie Sulmierzyce nie jest zatem cechą wyjątkową gminy i dotyczy całego powiatu pączęńskiego oraz radomszczańskiego, jest również charakterystyczny dla całego województwa łódzkiego.

Tabela 10 Przyrost naturalny w gminach ościennych, powiecie pączęńskim, bełchatowskim i radomszczańskim oraz województwie łódzkim w latach 2010 – 2020 – analiza porównawcza

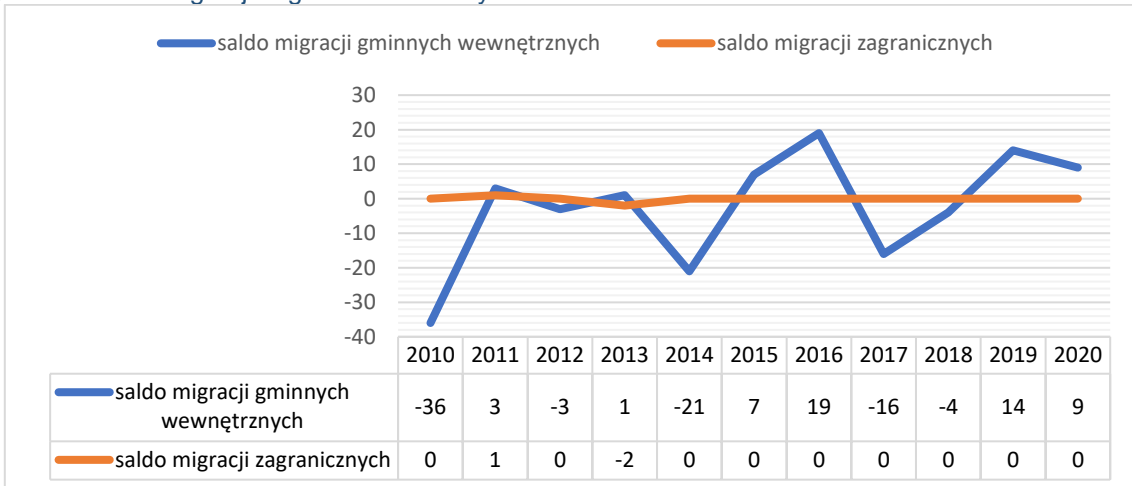
Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat bełchatowski	3,06	2,42	1,84	1,18	2,11	0,66	0,92	1,76	1,14	0,79	-1,83
Kleszczów	5,41	10,50	7,57	7,25	8,00	4,22	9,18	6,98	5,93	6,72	1,10
Szczerców	2,52	-1,25	0,25	-2,74	0,25	-1,36	0,12	0,00	-0,12	0,24	-5,95
Powiat pączęński	-1,49	-1,34	-2,33	-2,55	-2,67	-2,99	-2,14	-1,81	-2,71	-2,75	-5,40
Działoszyn	1,38	-0,15	-0,70	-1,55	-1,79	-0,47	-0,32	-1,10	-2,85	-3,84	-5,17
Kielczygłów	-2,80	-3,04	-2,84	-5,02	-6,93	-6,02	-6,12	-2,20	-4,20	-9,00	-6,29
Nowa Brzeźnica	-7,64	-1,67	-6,89	-3,38	-3,81	-4,05	-6,03	-5,63	-7,41	-3,06	-7,06
Pączęno	0,59	1,10	-0,60	-0,17	-0,43	-0,77	1,20	-1,20	0,00	-1,12	-3,31
Rząśnia	0,21	-1,23	-3,71	-3,08	-3,92	-4,57	-0,83	0,00	-1,43	1,42	-4,46
Siemkowice	-4,49	-0,41	-1,64	1,24	0,41	-2,07	-5,57	-0,62	-1,04	0,00	-6,94
Strzelce Wielkie	-6,27	-6,93	-1,70	-8,90	-5,11	-6,63	-4,06	-4,96	-6,90	-3,93	-8,33
Sulmierzyce	-0,86	-4,34	-6,12	-5,29	-5,29	-7,60	-4,03	-1,12	-2,03	-4,29	-5,41
Powiat radomszczański	-3,13	-3,02	-2,59	-3,55	-3,38	-4,23	-4,43	-3,44	-3,69	-3,89	-6,99
Lgota Wielka	-2,75	1,14	-2,07	-0,46	-1,61	-2,76	-2,55	1,86	0,46	-2,34	-5,15
województwo łódzkie	-2,24	-2,70	-2,97	-3,51	-2,80	-3,61	-2,98	-2,98	-3,47	-3,64	-6,09

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Czułym miernikiem zmian sytuacji społeczno-gospodarczej jest migracja. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia zapaścią rozwojową.

Migracje ludności są bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności danego regionu. „Migracjami (lub wędrówkami) ludności nazywamy całokształt przemieszczeń prowadzących do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania osób. Migracje uważa się za najważniejszy przejaw przestrzennej mobilności ludności”.⁹

Wykres 3 Saldo migracji w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wartość salda migracji wewnętrznych w analizowanych latach przyjmowała wartości od ujemnych do dodatnich. Największy spadek salda odnotowano w roku 2010 (-36), a zwiększenie w roku 2016 (+19). Należy jednak zauważyć, iż bilans salda migracji wewnętrznych na przestrzeni analizowanych lat jest ujemny i wynosi (-21) mieszkańców. Wartość salda migracji zagranicznych w analizowanym okresie poza rokiem 2013 (-2), przyjmuje wartości dodatnie lub zerowe. Wskazane powyżej wartości opisujące ruch migracyjny pokazują, że w ciągu ostatnich lat więcej ludzi zdecydowało się na opuszczenie gminy Sulmierzyce i zamieszkanie w innym miejscu.

Tabela 11 Saldo migracji ogółem w gminach ościennych, powiecie pajęczańskim, bełchatowski, radomszczańskim oraz województwie łódzkim w latach 2010 – 2020 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat bełchatowski	-263	-307	-161	-233	-117	bd*	-200	-281	-193	-285	-175
Kleszczów	104	89	119	128	131	bd*	90	100	137	122	99
Szczerców	88	6	29	29	28	bd*	50	31	48	44	-3
Powiat pajęczański	-140	-89	-134	-105	-120	bd*	-79	-121	-142	-267	-95
Działoszyn	-39	-72	-41	-82	-61	bd*	-79	-50	-69	-91	-74
Kielczygłów	-25	-16	-23	-16	-5	bd*	-8	0	-22	-34	-7
Nowa Brzeźnica	-3	-1	-21	-22	2	bd*	-2	-20	1	-5	-13
Pajęczno	-25	-3	-26	6	-19	bd*	-36	-27	-54	-111	-14
Rząśnia	-5	5	-1	9	7	bd*	32	28	14	7	0
Siemkowice	-13	-12	-6	-7	-10	bd*	0	-29	-10	-22	-5
Strzelce Wielkie	6	6	-13	8	-13	bd*	-5	-7	2	-25	9
Sulmierzyce	-36	4	-3	-1	-21	bd*	19	-16	-4	14	9

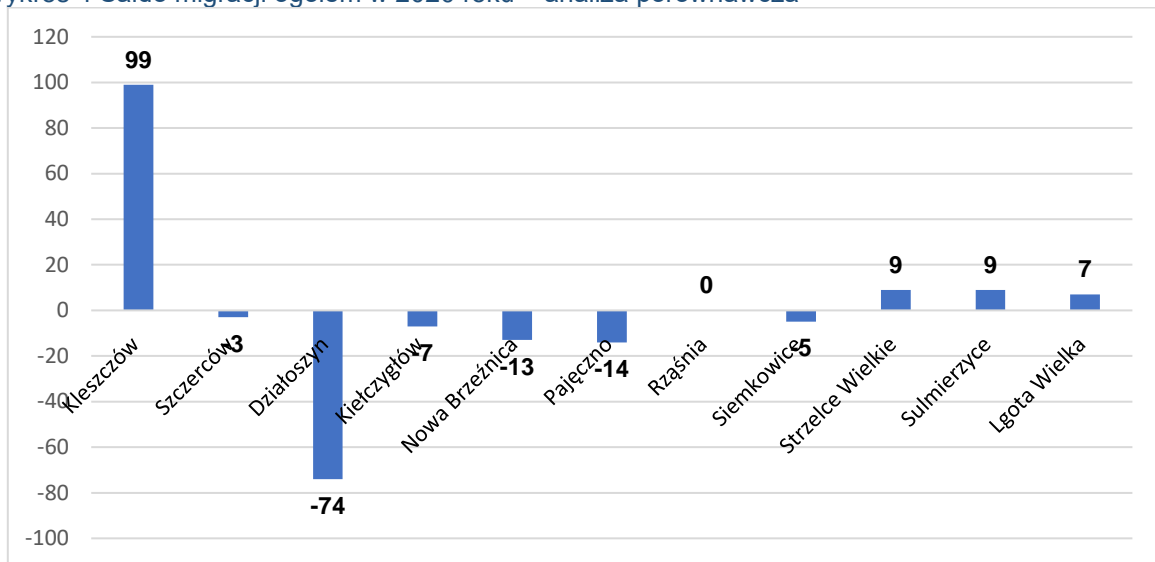
⁹ Definicja zaczerpnięta z „Materiałów dydaktycznych Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” www.demografia.uni.lodz.pl

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat radomszczański	-246	-143	-178	-308	-132	bd*	-261	-237	-253	-263	-225
Lgota Wielka	4	-15	12	-22	-3	bd*	-12	-16	-24	-22	7
województwo łódzkie	-1	-1	-1	-2	-2	0	-1	-1	-1	-2	-1
	780	891	828	678	045		417	789	859	510	672

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne), bd* – brak danych

Wskaźnik salda migracji dla powiatu pajęczańskiego, bełchatowskiego i radomszczańskiego oraz województwa, a także badanych gmin miejsko – wiejskich: Pajęczno i Działoszyn nie napawa optymizmem, gdyż w latach poddanych analizie przyjmuje wyłącznie wartości ujemne. Wśród gmin wiejskich kształtuje się różnie, przyjmując wartości od (-36) do (+137). Gminą, w której wskaźnik salda migracji w latach poddanych analizie jest co roku dodatni jest gmina Kleszczów. Na tle badanych gmin wyróżnia się również gmina Szczerców, w której oprócz roku 2020 saldo migracji jest dodatnie. W roku 2020 wartość wskaźnika salda migracji ogółem w otoczeniu gminy Sulmierzyce kształtowała się następująco:

Wykres 4 Saldo migracji ogółem w 2020 roku – analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Saldo migracji dla gminy Sulmierzyce, w roku 2020 wyniosło (+ 9) osób i jest to jeden z czterech dodatnich wyników obok gminy Kleszczów, w której to odnotowano (+99) osób, gminy Strzelce Wielkie (+9) osób oraz gminy Lgota Wielka (+7) osób. Najgorsza jest sytuacja w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn, gdzie od lat wskaźnik przyjmuje wartości ujemne, w roku 2020 (-74) osoby, w ciągu analizowanych lat z gminy wyemigrowało 658 osób, które zapewne wybierają inne ościennie gminy do zamieszkania.

Istnieje kilka czynników determinujących ruch migracyjny społeczeństwa, zalicza się do nich:¹⁰

- czynniki demograficzne, takie jak wiek, płeć i stan cywilny
- czynniki pozademograficzne: ekonomiczne, polityczne, etniczne, społeczne i kulturowe.

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

¹⁰ „Materiały dydaktyczne Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” ww.demografia.uni.lodz.pl

- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 15 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Tabela 12 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

W % ogółem ludność w wieku:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
przedprodukcyjnym	18,4	18,2	18,2	17,9	17,2	17,2	17,1	16,9	16,7	17,4	17,7
produkcyjnym	62,5	62,2	62,0	61,8	61,9	61,4	61,2	60,7	60,1	59,4	58,9
poprodukcyjnym	19,1	19,6	19,8	20,3	20,9	21,4	21,7	22,4	23,2	23,2	23,5

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W gminie dominuje ludność w wieku produkcyjnym obejmując 58,9% społeczeństwa, niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalny na przestrzeni badanych lat ciągły wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym osiągając 23,5% społeczeństwa i stopniowy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do 16,7% w roku 2018. Pozytywnym zjawiskiem jest stopniowy wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w roku 2019 (17,4%), a w roku 2020 (17,7%). Zmiany w strukturze wieku ludności (zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży) dają podstawy do twierdzenia, że proces ten będzie postępował. Problem dotyczy większości gmin województwa łódzkiego. Proporcje ekonomicznych grup wieku w gminach ościennych, powiecie i województwie kształtują się następująco:

Tabela 13 Ludność w podziale na lata produkcyjne w 2020 roku – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	ogółem	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
		liczba	udział %	liczba	udział %	Liczba	udział %
Powiat bełchatowski	112 443	21 080	18,7	68 039	60,5	23 324	20,7
Kleszczów	6 418	1 656	25,8	3 945	61,5	817	12,7
Szczerców	8 209	1 525	18,6	5 095	62,1	1 589	19,4
Powiat pajęczański	50 952	8 616	16,9	30 929	60,7	11 407	22,4
Działoszyn	12 346	2 082	16,9	7 601	61,6	2 663	21,6
Kielczygłów	3 950	592	15,0	2 400	60,8	958	24,3
Nowa Brzeźnica	4 535	683	15,1	2 769	61,1	1 083	23,9
Pajęczno	11 491	1 980	17,2	6 841	59,5	2 670	23,2
Rząśnia	4 924	899	18,3	3 052	62,0	973	19,8
Siemkowice	4 745	877	18,5	2 856	60,2	1 012	21,3
Strzelce Wielkie	4 540	722	15,9	2 807	61,8	1 011	22,3
Sulmierzyce	4 421	781	17,7	2 603	58,9	1 037	23,5
Powiat radomszczański	111 696	18 628	16,7	66 753	59,8	26 315	23,6
Lgota Wielka	4 262	760	17,8	2 644	62,0	858	20,1
województwo łódzkie	243797 0	416 152	17,1	1 420 323	58,3	601 495	24,7

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W tabeli powyżej wyłoniono do analizy porównawczej dane wojewódzkie, powiatowe, jednostki samorządu terytorialnego w granicach administracyjnych powiatu pajęczańskiego oraz gminy graniczące z gminą Sulmierzyce. Kolorem pomarańczowym zaznaczono wskaźniki o najwyższych, zaś kolorem niebieskim o najniższych wartościach udziału % ludności w danej grupie wieku.

Najwyższy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w gminie wiejskiej Kleszczów tj. 25,8%, natomiast najniższy w gminie wiejskiej Kielczygłów 15,0%. Udział % osób w wieku

przedprodukcyjnym w województwie łódzkim ogółem wynosi 17,1% i jest to wartość wyższa o 2,1 punktu procentowego od wartości najniższej.

Najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym przypada na gminę Szczerców 62,1% ogółu ludności w gminie, natomiast najniższy wśród badanych gmin przypada na gminę wiejską Sulmierzyce tj. 58,9% ogółu ludności, w której to wskaźnik ten jest nieznacznie wyższy bo o 0,6% od najniższego wskaźnika 58,3% przypadającego na województwo łódzkie.

Największy udział % osób w wieku poprodukcyjnym wśród jednostek samorządu terytorialnego zaobserwowano w gminie Kielczygłów 24,3% oraz w województwie łódzkim tj. 24,7%, natomiast najniższy przypada na gminę Kleszczów tj. 12,7%.

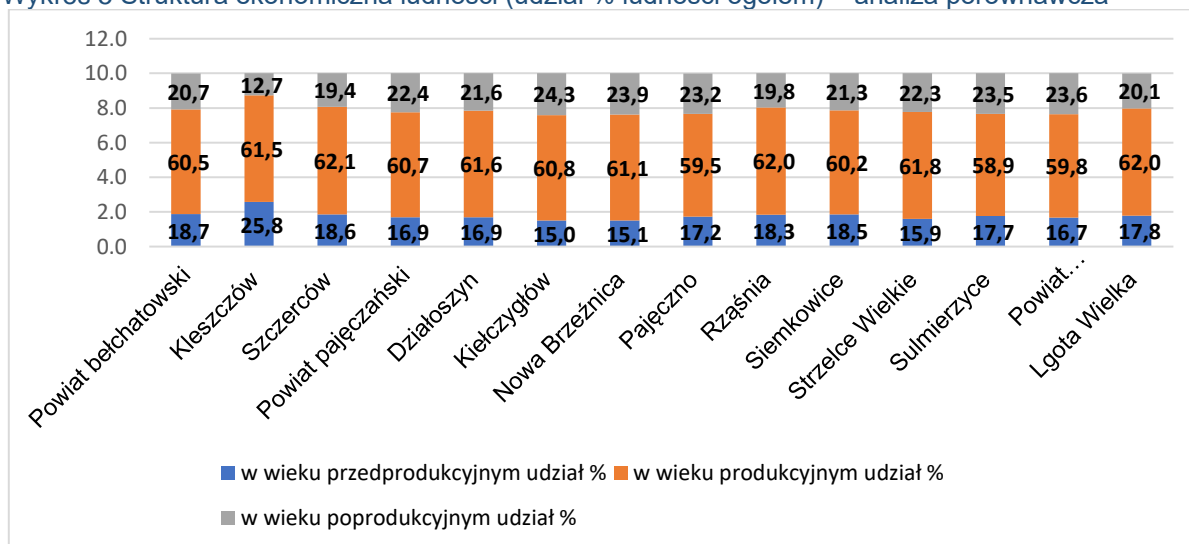
Sytuacja w gminie Kleszczów pod względem analizowanego wskaźnika, zdecydowanie odbiega od reszty analizowanych gmin i jest dla niej bardzo korzystna.

W gminie Sulmierzyce udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2020 roku przedstawiał się następująco:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 17,7% ogółu ludności w gminie,
- ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 58,9% ogółu ludności w gminie,
- ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 23,5% ogółu ludności w gminie.

W gminie Sulmierzyce wskaźniki były wyższe od średniej dla powiatu pączęzańskiego oraz województwa łódzkiego w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym. W grupie osób w wieku produkcyjnym wartość wskaźnika była niższa od średniej dla powiatu pączęzańskiego, ale wyższa od średniej dla województwa. Natomiast wartość wskaźnika dla grupy osób w wieku poprodukcyjnym w gminie jest niższa, niż średnia dla powiatu pączęzańskiego oraz województwa.

Wykres 5 Struktura ekonomiczna ludności (udział % ludności ogółem) – analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Analizując wskaźnik liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym w poszczególnych jednostkach należy zauważyć, iż gmina wiejska Sulmierzyce nie odbiega znacząco od gmin sąsiednich, a wynik 17,7% klasyfikuje gminę po środku analizowanych gmin. Podobnie kształtuje się sytuacja w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym. Natomiast analizując wskaźnik ludności w wieku produkcyjnych na poziomie 58,9% należy zauważyć, iż jest to najniższy wynik spośród jednostek poddanych analizie.

Podsumowanie:

Stan i struktura ludności w obrębie gminy Sulmierzyce są podobne do sytuacji, jaka panuje w obrębie województwa łódzkiego. Liczba mieszkańców gminy zmniejsza się, podobnie jak w większości analizowanych JST, również przyrost naturalny w gminie Sulmierzyce w analizowanych latach był ujemny.

Saldo migracji w gminie przyjmuje w poszczególnych latach wartości zróżnicowane od ujemnych do dodatnich, lecz bilans migracji jest ujemny i wynosi (-35) mieszkańców. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie osób ogółem był niższy od udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Taka sama tendencja zachodzi w powiatach pączęzańskim, bełchatowskim i radomszczańskim oraz w całym województwie łódzkim. Kolejne lata nie przedstawiają się zatem optymistycznie, jest to związane z obecną sytuacją epidemiologiczną w Polsce i na świecie. W roku 2020 zanotowano dużą umieralność ludzi z powodu wirusa SARS - Covid 19, przy jednoczesnym spadku ilości porodów. Ujemny przyrost naturalny jest zatem jednym z głównych problemów gminy w wymiarze społecznym i gospodarczym. Problem dotyczy ogólnie całej Polski.

Prognozy GUS¹¹ wykonane w 2017 roku (na podstawie danych z lat 2013 – 2014) wskazują, iż liczba ludności zamieszkującej gminę Sulmierzyce do roku 2030 będzie stopniowo maleć. Są to jednak pewne przypuszczenia, które nie muszą się sprawdzić. Należy zwrócić uwagę, iż w 2020 roku liczba mieszkańców wynosi 4 421, a w prognozie dla tego roku jest 4 410 mieszkańców. Prognoza więc była niedoszacowana o 11 osób.

Należy jednak wziąć pod uwagę, iż ze względu na rozpoczętą w 2020 roku pandemię koronawirusa Covid -19 prognozy te mogą jednak się potwierdzić, niestety pandemia niesie ze sobą wysoką liczbę zgonów, może również prowadzić do zmniejszenia liczby urodzeń. Poniżej zaprezentowano prognozę na lata 2019 – 2030, czyli w czasie obejmującym ostatnie dane dostępne statystyczne oraz czas obowiązywania przedmiotowej Strategii.

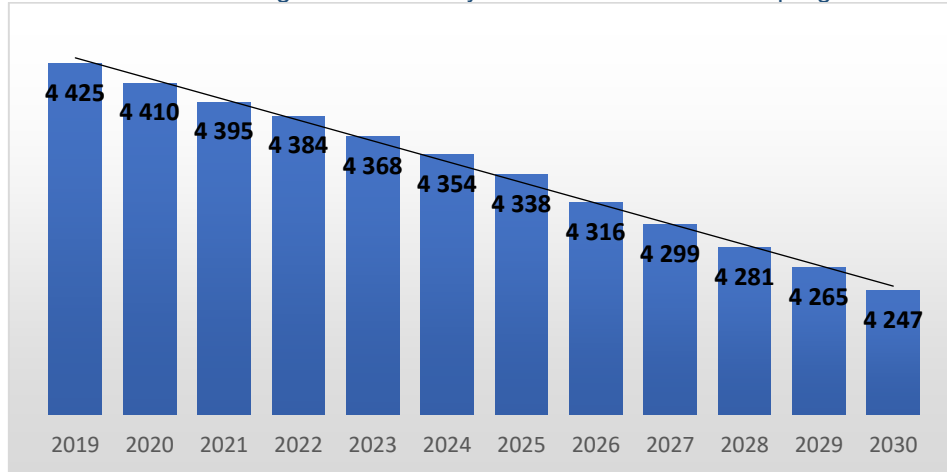
Tabela 14 Prognoza liczby ludności w gminie Sulmierzyce

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ogółem	4 425	4 410	4 395	4 384	4 368	4 354	4 338	4 316	4 299	4 281	4 265	4 247
mężczyźni	2 168	2 159	2 150	2 140	2 132	2 124	2 119	2 107	2 099	2 092	2 083	2 075
kobiety	2 257	2 251	2 245	2 244	2 236	2 230	2 219	2 209	2 200	2 189	2 182	2 172

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

¹¹ „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030”. Prognoza ta została opracowana w oparciu o długoterminowe założenia „Prognozy ludności Polski na lata 2014-2050” oraz „Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014-2050.”

Wykres 6 Liczba mieszkańców w gminie Sulmierzyce w latach 2019-2030 – prognoza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Dokonano analizy porównawczej prognozowanej liczby mieszkańców w latach 2019 - 2030. W żadnej z gmin nie prognozuje się drastycznych zmian w liczbie mieszkańców. Jednak przedstawione prognozy nie napawają optymizmem, gdyż w aż 9 z 11 analizowanych JST według prognoz zmaleje liczba ludności. Największy spadek spodziewany jest w gminie miejsko – wiejskiej Działoszyn (- 6,45%), następnie w gminach: Kielczygłów (-6,39%), Nowa Brzeźnica (-5,52%), Pajęczno (-4,62%), Sulmierzyce (-4,02%), Siemkowice (-3,74%), Lgota Wielka (-3,59%) oraz Rzaśnia (-0,14%). Wzrost liczby mieszkańców spodziewany jest w gminie Kleszczów (+23,48%) oraz w gminie Szczerców (+4,51%).

Tabela 15 Prognoza liczby ludności z 2017 roku na lata 2019 – 2030 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
powiat pajęczański												
Działoszyn	12 519	12 452	12 379	12 306	12 233	12 162	12 092	12 023	11 948	11 872	11 792	11 711
Kielczygłów	4 007	3 983	3 959	3 938	3 918	3 894	3 871	3 848	3 824	3 801	3 774	3 751
Nowa Brzeźnica	4 562	4 538	4 516	4 493	4 472	4 448	4 426	4 405	4 384	4 359	4 338	4 310
Pajęczno	11 607	11 565	11 526	11 485	11 441	11 393	11 343	11 291	11 238	11 183	11 127	11 071
Rzaśnia	4 851	4 849	4 849	4 850	4 849	4 849	4 850	4 851	4 851	4 851	4 845	4 844
Siemkowice	4 785	4 768	4 754	4 737	4 720	4 706	4 691	4 673	4 656	4 638	4 623	4 606
Strzelce Wielkie	4 619	4 606	4 590	4 577	4 564	4 549	4 534	4 521	4 508	4 493	4 478	4 458
Sulmierzyce	4 425	4 410	4 395	4 384	4 368	4 354	4 338	4 316	4 299	4 281	4 265	4 247
powiat bełchatowski												
Kleszczów	6 215	6 349	6 485	6 622	6 759	6 894	7 026	7 160	7 291	7 424	7 550	7 674
Szczerców	8 245	8 283	8 321	8 359	8 397	8 434	8 466	8 501	8 532	8 562	8 594	8 617
powiat radomszczański												
Lgota Wielka	4 264	4 253	4 239	4 227	4 215	4 198	4 183	4 166	4 151	4 137	4 123	4 111

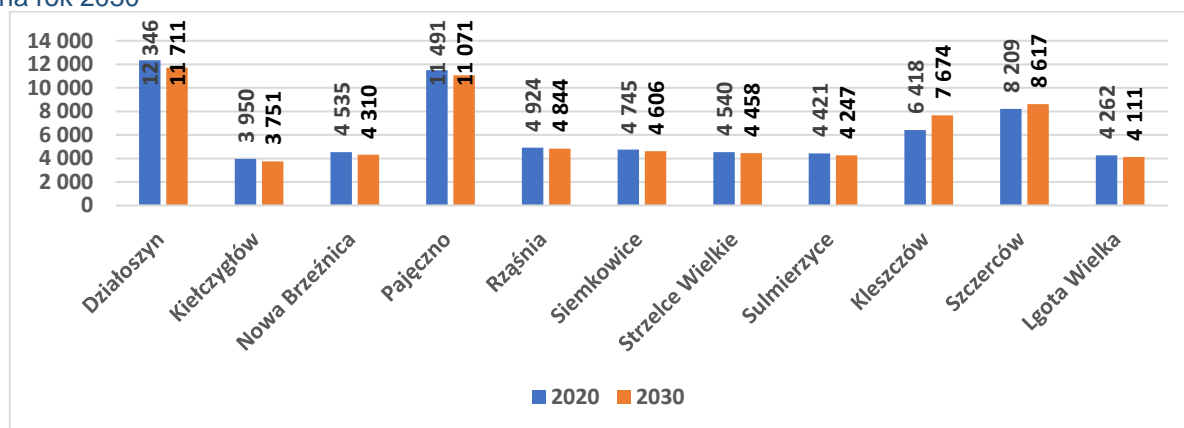
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Dokonano również analizy porównawczej dla roku 2020 stan faktyczny i roku 2030 stan prognozowany. Porównanie pokazuje, iż ilość gmin w których prognozowany jest spadek ludności nie zmieniła się. Według prognoz liczba mieszkańców w 2020 roku miała być wyższa od stanu faktycznego, w następujących gminach poddanych analizie: Działoszyn (+106), Kielczygłów (+33), Nowa Brzeźnica (+3), Pajęczno (+74), Siemkowice (+23), Strzelce Wielkie (+66) oraz Szczerców (+74). Faktyczna liczba mieszkańców wśród analizowanych JST w roku 2020 jest niższa o 215 osób od liczby prognozowanej. Oznacza to duże prawdopodobieństwo urealnienia prognozy, a faktyczna liczba mieszkańców w 2030 roku może być jeszcze niższa.

Zauważalne są natomiast zmiany procentowe wynikające z porównania ilości mieszkańców prognozowanych (2030) ze stanem faktycznym w roku 2020. Według tego porównania liczba mieszkańców gminy Sulmierzyce zmniejszy się o (3,94%), gminy Działoszyn (5,14%), gminy Kiełczygłów (5,04%), gminy Nowa Brzeźnica (4,96%), gminy Pajęczno (3,66%), gminy Rzaśnia (1,62%), gminy Siemkowice (2,93%), gminy Strzelce Wielkie (1,81%), gminy Lgota Wielka (3,54%). Natomiast liczba mieszkańców gminy Kleszczów zwiększy się o (19,57%), a gminy Szczerców o (4,97%).

Wykres 7 Liczba ludności – analiza porównawcza wg stanu faktycznego na rok 2020 oraz prognozy na rok 2030

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

2.3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców

Institucje sprawujące funkcje administracji samorządowej szczebla powiatowego oraz administracji specjalnych dla obszaru gminy Sulmierzyce znajdują się w Pajęcznie. Podobnie odnosi się to do innych obiektów o funkcjach użyteczności publicznej, w szczególności służby zdrowia, szkolnictwa ponadpodstawowego, kultury, sportu, turystyki i wypoczynku, bankowości, handlu i bezpieczeństwa publicznego.

Zabudowa, charakterystyka zasobów mieszkaniowych

Na terenie gminy Sulmierzyce przeważa zabudowa zagrodowa, uzupełniana przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz tereny mieszkaniowo-usługowe, związane przede wszystkim z drobnym rzemiosłem. Tereny zabudowy wielorodzinnej zlokalizowane są w miejscowościach: Wola Wydrzyna, Eligiów, Sulmierzyce, Bogumiłowice, Kuźnica, Dworszowice Pakoszowe.

Fotografia 10 Zabudowa w miejscowości Kuźnica

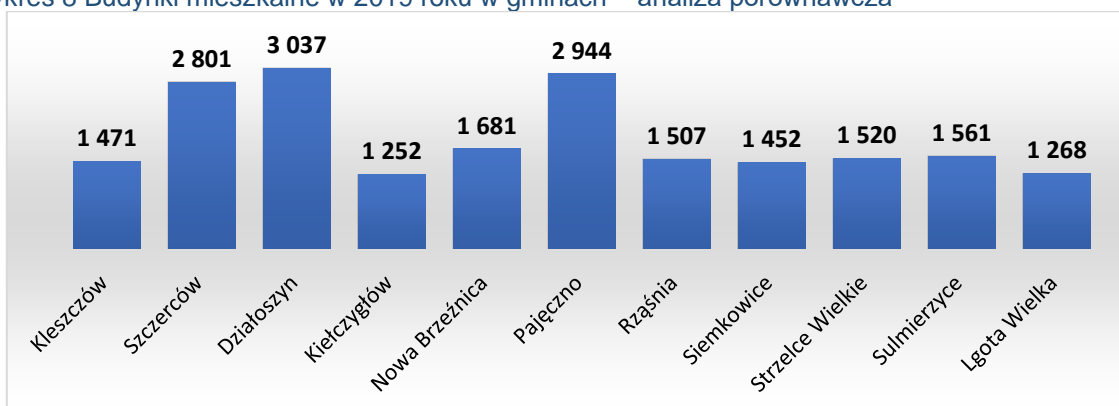

Źródło: Fotografia własna

W większości miejscowości zabudowa zlokalizowana jest w postaci pasm wzdłuż tras komunikacyjnych. Wyjątek stanowią Sulmierzyce i Bogumiłowice, których rozplanowanie jest znacznie bardziej złożone. Miejscowość gminna jest przykładem wsi o bardzo urozmaiconym, choć regularnym, układzie komunikacyjnym z wyraźnie zarysowanym centrum. Wsie znajdujące się w północnej części gminy w sąsiedztwie planowanego wyrobiska charakteryzują się dużo bardziej rozproszoną strukturą z luźno rozmieszczonymi zabudowaniami¹².

W 2019 roku w gminie znajdowało się 1 561 budynków mieszkalnych. W gminach ościennych porównywalna ilość zabudowy mieszkaniowej zlokalizowana była w gminach: Strzelce Wielkie (1 520) i Rząśnia (1 507).

Wykres 8 Budynki mieszkalne w 2019 roku w gminach – analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

¹² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce

W 2019 roku w gminie Sulmierzyce przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 83,2 m², natomiast na 1 osobę przypadło 30,8 m². Dla porównania – w powiecie pajęczańskim powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 86,8 m², a na 1 osobę przypadało 29,2 m², zatem wartość wskaźnika – przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę - dla gminy Sulmierzyce jest bardziej korzystna. W porównaniu z powiatem bełchatowskim i radomszczańskim oraz województwem łódzkim obydwa wskaźniki w gminie Sulmierzyce są wyższe. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w gminie wynosi 370,2 - jest to drugi najwyższy wskaźnik spośród analizowanych gmin, wyższy jest tylko w gminie Nowa Brzeźnica i wynosi 383,1. W powiecie pajęczańskim wynosi 336,2 i jest o 34,0 niższy od wskaźnika dla gminy Sulmierzyce.

W powiecie pajęczańskim w porównaniu do powiatu bełchatowskiego odnotowano:

- wyższą przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania (+6,4 m²),
- mniejszą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę (-0,3 m²),
- mniej mieszkań na 1000 mieszkańców (- 30,3).

W porównaniu z powiatem radomszczańskim odnotowano:

- wyższą przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania (+9,8 m²),
- mniejszą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę (-0,9 m²),
- mniej mieszkań na 1000 mieszkańców (- 54,8).

W porównaniu zaś do danych dla województwa łódzkiego odnotowano:

- większą przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania (+17,1 m²),
- mniejszą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę (- 0,1 m²),
- mniej mieszkań na 1000 mieszkańców (- 84,3).

Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe w 2019 roku – analiza porównawcza

Gmina	Mieszkania	Mieszkania na 1000 mieszkańców	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	Przeciętna liczba osób na mieszkanie	Budynki mieszkalne
Powiat bełchatowski	41 331	366,5	80,4	29,5	4,09	2,73	23 461
Kleszczów	1 710	269,9	110,2	29,7	4,82	3,70	1 471
Szczerców	2 852	345,5	90,2	31,1	4,24	2,89	2 801
Powiat pajęczański	17 220	336,2	86,8	29,2	4,30	2,97	14 954
Działoszyn	3 957	318,0	87,1	27,7	4,42	3,14	3 037
Kielcygłów	1 268	318,5	100,1	31,9	4,56	3,14	1 252
Nowa Brzeźnica	1 746	383,1	79,5	30,5	3,90	2,61	1 681
Pajęczno	3 997	347,3	82,7	28,7	4,28	2,88	2 944
Rzaśnia	1 504	304,5	95,2	29,0	4,49	3,28	1 507
Siemkowice	1 491	312,4	94,2	29,4	4,36	3,20	1 452
Strzelce Wielkie	1 612	352,7	83,0	29,3	4,09	2,84	1 520
Sulmierzyce	1 645	370,2	83,2	30,8	4,29	2,70	1 561
Powiat radomszczański	44 048	391,0	77,0	30,1	3,82	2,56	31 037
Lgota Wielka	1 328	310,4	98,3	30,5	4,49	3,22	1 268
województwo łódzkie	1 032 240	420,5	69,7	29,3	3,61	2,38	462 648

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W zasobach mieszkaniowych w gminie Sulmierzyce przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w 2019 roku wynosiła 83,2, w porównaniu do innych JST była to średnia wartość wskaźnika, wyższa jednak od wskaźnika dla powiatu bełchatowskiego, radomszczańskiego a także województwa łódzkiego. Wysoka przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania charakterystyczna jest dla obszarów wiejskich. Im bardziej zurbanizowany teren, tym wskaźnik ten maleje. Według *Raportu o stanie Gminy*

Sulmierzyce za rok 2020, zasób mieszkaniowy gminy obejmował 27 lokali mieszkalnych znajdujących się w 7 budynkach. W zasobie nie było lokali socjalnych. Najemcy lokali mieszkalnych opłacają czynsz ustalony według stawki podstawowej 3,20 zł/1 m² powierzchni użytkowej lokali z uwzględnieniem czynników podwyższających lub obniżających ich wartość. Mieszkaniowy zasób gminy Sulmierzyce przedstawia poniższa tabela:

Tabela 17 Mieszkania w zasobach gminy Sulmierzyce

L p.	Miejscowość	Liczba mieszkań	
1	Kuźnica	5	
2	Eligiów	3	
3	Wola Wydrzyna	5	
4	Dworszowice Pakoszowe	6	
5	Sulmierzyce	ul. Szkolna	4
		ul. Słoneczna	2
6	Bogumiłowice	2	

Źródło: Raport o stanie Gminy Sulmierzyce za rok 2020

W gminie Sulmierzyce z roku na rok powoli, ale systematycznie przybywa mieszkań, zwiększa się przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę. Coraz więcej jest również mieszkań wyposażonych w urządzenia techniczno-sanitarne. Wskazują na to dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 18 Zasoby mieszkaniowe w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

ZASOBY MIESZKANIOWE		lata									
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mieszkania	mieszk.	1575	1582	1590	1592	1601	1607	1615	1625	1638	1645
Przeciętna powierzchnia użytkowa:											
1 mieszkania	m ²	80,5	80,7	81,1	81,1	81,4	81,8	82,1	82,5	82,9	83,2
na 1 osobę	m ²	27,5	27,8	28,2	28,3	29,0	29,4	29,7	30,1	30,7	30,8
Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne:											
wodociąg	mieszk.	1457	1464	1472	1474	1483	1489	1497	1507	1520	1527
ustęp splukiwany	mieszk.	1446	1453	1461	1463	1472	1478	1486	1496	1509	1516
łazienka	mieszk.	1241	1248	1256	1258	1267	1273	1281	1291	1304	1311
centralne ogrzewanie	mieszk.	1052	1059	1067	1069	1078	1084	1092	1102	1115	1122

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Warunki życia mieszkańców w gminie są dobre, większość mieszkań jest wyposażonych we wskazane instalacje techniczno-sanitarne. Z roku na rok przybywa mieszkań wyposażonych w urządzenia techniczno-sanitarne oprócz instalacji gazowych z sieci. W 2019 roku w gminie Sulmierzyce:

- 92,8% mieszkań było podłączonych do sieci wodociągowej,
- 79,7% mieszkań było wyposażonych w łazienkę,
- 68,2% mieszkań miało podłączone centralne ogrzewanie.

Tabela 19 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2019 roku w gminie Sulmierzyce oraz gminach ościennych – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	w mieście			na wsi		
	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie
Powiat bełchatowski	98,3	95,7	93,5	89,4	76,1	67,3
Kleszczów	0,0	0,0	0,0	97,0	89,9	82,2
Szczerców	0,0	0,0	0,0	91,4	78,0	67,7

Jednostka terytorialna	w mieście			na wsi		
	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie
Powiat pajęczański	98,7	93,7	90,1	90,8	75,8	66,1
Działoszyn	99,2	93,8	92,5	96,2	81,6	78,8
Kielczygłów	0,0	0,0	0,0	90,7	79,4	65,7
Nowa Brzeźnica	0,0	0,0	0,0	84,7	70,0	58,9
Pajęczno	98,2	93,6	88,1	92,6	71,7	65,7
Rzaśnia	0,0	0,0	0,0	93,8	79,0	69,0
Siemkowice	0,0	0,0	0,0	86,1	74,4	61,0
Strzelce Wielkie	0,0	0,0	0,0	89,1	71,0	60,0
Sulmierzyce	0,0	0,0	0,0	92,8	79,7	68,2
Powiat radomszczański	97,7	91,0	81,1	86,4	70,3	58,0
Lgota Wielka	0,0	0,0	0,0	95,6	81,6	68,9
województwo łódzkie	97,2	90,5	83,0	89,4	75,2	65,6

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Według przedstawionej analizy najwięcej mieszkań wyposażonych na wsi w: wodociąg, łazienkę i centralne ogrzewanie jest w gminie Kleszczów (97,0). Gmina Kleszczów wyróżnia się na tle innych JST poddanych analizie. Gmina Sulmierzyce pod względem mieszkań wyposażonych w każdą z wymienionych instalacji znajduje się czołówce. Według danych GUS za 2019 rok, w gminie Sulmierzyce, wskaźnik „korzystający z instalacji w % ogółu ludność” kształtuje się następująco: 99,1% mieszkańców korzysta z wodociągu, 57,9% z kanalizacji.

Warunki życia mieszkańców są dobre, w porównaniu do wymienionych gmin, mieszkania są wyposażone ponad przeciętną we wskazane instalacje techniczno-sanitarne. Jest to bardzo dobra informacja, ponieważ od ww. instalacji zależy poziom higieny mieszkańców, ich kondycja zdrowotna, ale również stan środowiska naturalnego gminy.

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Sulmierzyce systematycznie się polepsza. Liczba mieszkań w gminie przez ostatnie 10 lat wzrosła o 70. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania również rośnie, w 2010 r. wynosiła 80,5 m², natomiast w 2019 r. – 83,2 m². Mieszkania w gminie Sulmierzyce zazwyczaj mają 4 pokoje, przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w 2019 r. wyniosła 4,29. W jednym mieszkaniu w 2019 r. średnio mieszkało 2,70 osoby, na 1 osobę przypadało 30,8 m² powierzchni użytkowej.

Podsumowując, warunki mieszkaniowe w gminie Sulmierzyce są dobre, mieszkania są ponad przeciętnie wyposażone w instalacje w porównaniu z pozostałymi gminami wiejskimi powiatu pajęczańskiego. Mankamentem jest sieć kanalizacyjna oraz brak dostępu do sieci gazowej, co ma znaczny wpływ na jakość życia mieszkańców, ale także na stan środowiska przyrodniczego.

Rozwój zabudowy mieszkaniowej w gminie Sulmierzyce nie jest dynamiczny i kształtuje się na poziomie kilku lub kilkunastu mieszkań na rok.

Sport i rekreacja

Bardzo istotnym aspektem rozwoju szczególnie młodych mieszkańców gminy, jest infrastruktura sportowa, dzięki której mogą oni aktywnie i z korzyścią dla zdrowia spędzać czas wolny i rozwijać swoje umiejętności.

Jak zapisano w *Raporcie o stanie z gminy za rok 2020* w gminie Sulmierzyce znajduje się rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna, na którą składają się przede wszystkim:

- 4 boiska sportowe bądź kompleksy boisk (kompleks ORLIK i stadion piłkarski w Sulmierzycach, boisko piłkarskie z infrastrukturą w Dworszowicach Pakoszowych, boisko do piłki nożnej w Bogumiłowicach);
- 4 sale sportowe (hala sportowa i salka gimnastyczna w Sulmierzycach, sala gimnastyczna w Dworszowicach Pakoszowych, sala sportowa w Bogumiłowicach);
- siłownia w Sulmierzycach przy ul. Strażackiej 9B;
- parki w Sulmierzycach z małą architekturą oraz urządzeniami siłowni zewnętrznej;
- skwery w miejscowościach Chorzenice i Marcinów;
- 7 siłowni zewnętrznych w miejscowościach: Sulmierzyce, Bieliki, Wola Wydrzyna, Bogumiłowice, Dworszowice Pakoszowe, Ostrołęka i Eligiów;
- place zabaw w miejscowościach: Piekary, Dworszowice Pakoszowe, Bogumiłowice, Eligiów, Ostrołęka, Kodrań, Bieliki, Sulmierzyce. W ostatnim czasie, dzięki zaangażowaniu druhów z Sulmierzyc i Chorzenic, na placu zabaw w Sulmierzycach i Bielikach zamontowano nowe urządzenia – wsparcie finansowane uzyskano w ramach działania na terenie LGD Kraina Wielkiego Łuku Warty.

Na terenie gminy Sulmierzyce działają dwa kluby sportowe:

- LKS „Słowian” Dworszowice Pakoszowe,
- „Akademia Sportu” Sulmierzyce.

Gmina nieustannie podejmuje działania, których celem jest poprawa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, w tym celu skutecznie pozyskuje środki zewnętrzne na realizację różnych inwestycji np.¹³:

- *“Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkolno – Przedszkolnym w miejscowości: Bogumiłowice gmina Sulmierzyce”*, zadanie dofinansowane z budżetu Województwa Łódzkiego w formie dotacji celowej;

Zakres robót budowlanych obejmuje budowę boiska wielofunkcyjnego o nawierzchni poliuretanowej obejmującego pole do gry w piłkę ręczną, pełnowymiarowe pole do gry w siatkówkę oraz pole do gry w koszykówkę, budowa opaski technologicznej o nawierzchni z kostki betonowej wokół płyty boiska, budowa piłkochwyłów i oświetlenia boiska, dostawa wyposażenia pola do gry w piłkę ręczną, siatkówkę i koszykówkę. Całkowity koszt inwestycji to 188 989,50 zł.

- W ramach projektu pn. *„Walory Krainy Wielkiego Łuku Warty podstawą rozwoju turystyki kulturowej i aktywnej w gminie Sulmierzyce”* budowa budynku strzelnicy sportowej wraz z torem aktywności fizycznej w miejscowości Sulmierzyce.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Oś priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu Działanie VI.2 Rozwój gospodarki turystycznej Poddziałanie VI.2.1 Rozwój gospodarki turystycznej. Wartość pozyskanego dofinansowania to 4.904.915,94 zł.

---

¹³ *Raport o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020 oraz Biuletyn informacyjny Gminy Sulmierzyce, Nr 10 grudzień 2020*

W środku znajdziemy sześć stanowisk strzeleckich ze stałą linią ognia 100 m oraz zmienną linią ognia w zakresie 25-100 m, umożliwiającą strzelanie z każdego rodzaju broni. W części strzelnicy poza torami będą pomieszczenia: magazynku broni i tarcz, wydawania broni, oczekiwania, obsługi, pomieszczenia biurowa oraz komunikacja i węzeł sanitarny, również z WC dla osób niepełnosprawnych. Dodatkowo w budynku powstanie kilkanaście garaży komunalnych, część z nich zostanie przekazana na użytek dla lokalnych stowarzyszeń. Obiekt dostosowany będzie dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Na zewnątrz budynku przewidziano budowę parkingu na 60 miejsc, toru aktywności fizycznej - dostosowanego do każdej grupy wiekowej oraz elementów małej architektury. Cała inwestycja będzie kosztowała ponad 9 mln złotych.

- *Budowa trybun sportowych zadaszonych przy boisku sportowym w Sulmierzycach;*
- *Budowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Dworszowice Pakoszowe;*

Fotografia 11 Budynek świetlicy wiejskiej w Dworszowice Pakoszowe

Źródło: *Biuletyn informacyjny Gminy Sulmierzyce, Nr 10 grudzień 2020*

Według „Raportu o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020”, w związku z kontynuacją projektu realizowanego w ramach działania 8.3 „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Sulmierzyce”, gmina organizuje zajęcia na świetlicach wiejskich. Każdy budynek został wyposażony w przedmioty potrzebne do sprawnego działania, w tym: komputery, stoły do tenisa, zabawki, gry i różnego rodzaju materiały biurowe. Kierownicy świetlic organizują zajęcia zarówno dla dzieci jak i dorosłych. W roku 2020 świetlice na terenie gminy działały w następujących miejscowościach: Piekary, Wola Wydrzyna, Bogumiłowice, Sulmierzyce, Ostrołęka, Eligiów, Bieliki, Chorzenice, Dworszowice Pakoszowe i Kuźnica.

- *Budowa ścieżki rowerowej w miejscowości Marcinów, Gmina Sulmierzyce;*
- *Zagospodarowanie zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach poprzez przywrócenie i zwiększenie potencjału przyrodniczego oraz nadanie ekologicznych funkcji dydaktycznych*

Projekt polegał na wprowadzeniu nasadzeń roślin chronionych zagrożonych wyginięciem z Czerwonej Księgi Roślin, budowie infrastruktury związanej ze stworzeniem warunków do ochrony oraz przywrócenia właściwego stanu przyrodniczego zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach oraz nadanie ekologicznych funkcji dydaktycznych poprzez: utwardzenie ciągów komunikacyjnych –

ścieżek i traktów przyrodniczo-edukacyjnych, renowację zbiornika wodnego (zagospodarowanie wraz z nasadzeniami roślinnością chronioną i zagrożoną wyginięciem), utworzenie kaskady wodnej z wykorzystaniem roślin chronionych i zagrożonych wyginięciem, montaż dwóch drewnianych altan dydaktycznych, utworzenie terenów zielonych stylizowanych na założenia pierwotne zespołu dworskiego z roślinnością chronioną i zagrożoną wyginięciem, montaż elementów małej architektury (ławki, kosze na odpady, stojaki na rowery, trejaż, siedzisko gabionowe, tablice i tabliczki przyrodniczo-edukacyjne). Środki finansowe w wysokości 1.976.529,89 zł zostały pozyskane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 w ramach Działania V.4 Ochrona przyrody. Wartość całego projektu to 2.981.837,56 zł. Park oddano do użytku w maju 2020r.

Fotografia 12 Zagospodarowanie zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach

Źródło: Fotografia własna

Większość realizowanych przez gminę inwestycji wpłynie nie tylko na poprawę warunków życia mieszkańców, ale także wpłynie na kreowanie dobrego wizerunku gminy na zewnątrz. Pojawiają się nie tylko nowe budynki, ale również piękny park w Chorzenicach i bardzo ładny teren rekreacyjny przy stawach w Eligowie.

Bezpieczeństwo publiczne

Na jakość życia mieszkańców wpływa również poziom bezpieczeństwa publicznego. Zgodnie z art. 137 Ustawy o powszechnym obowiązku obrony (t. j. Dz.U. z 2021 r., poz. 372), obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urzędzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Na podstawie art. 19 Ustawy o zarządzaniu kryzysowym (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1856) do zadań wójta, burmistrza, prezydenta miasta w sprawach zarządzania kryzysowego należy kierowanie

monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy, realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego oraz zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym. Do realizacji ww. zadań powołany został Zarządzeniem nr 5/2019 Wójta Gminy Sulmierzyce z dnia 16 stycznia 2019 r. Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego. W 2020 r. w zakresie obrony cywilnej w Gminie Sulmierzyce podjęte zostały następujące przedsięwzięcia¹⁴:

- opracowanie sprawozdania z oceny stanu przygotowań ochrony ludności i obrony cywilnej oraz opracowanie Roczno Planu Działania Obrony Cywilnej;
- aktualizacja Planu ewakuacji (przyjęcia) ludności, zwierząt, mienia na wypadek masowego zagrożenia III stopnia, aktualizacja Planu Akcji Kurierskiej Gminy Sulmierzyce;
- opracowanie Planu Szkoleń Obronnych na podstawie Wytocznych Wojewody Łódzkiego z dnia 23.01.2020 r. Ze względu na sytuację epidemiczną wywołaną wirusem SARS-CoV-2 organizacja szkoleń obronnych przewidziana jest na rok 2021;
- przekazywanie mieszkańcom gminy ostrzeżeń o niekorzystnych warunkach atmosferycznych poprzez system powiadamiania sms;
- organizowanie systemu ostrzegania i alarmowania ludności, który ma ostrzegać ludność przed grożącym niebezpieczeństwem napadu z powietrza oraz skażeniem promieniotwórczym i chemicznym, a także o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska w celu umożliwienia jej odpowiedniego zareagowania. Do ogłaszania i odwoływania alarmów wykorzystuje się syreny alarmowe jednostek OSP.

Gmina Sulmierzyce w celu realizacji zadań z zakresu obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego na bieżąco współpracuje z Powiatowym Centrum Zarządzania Kryzysowego w Pajęcznie, Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego w Łodzi, Wojskową Komendą Uzupelnień w Sieradzu, jak również podległymi jednostkami organizacyjnymi.

Zgodnie z zapisami w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce* w zakresie bezpieczeństwa, gmina Sulmierzyce korzysta z usług Powiatowej Policji w Pajęcznie. Teren gminy w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego jest zabezpieczony przez 5 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, wszystkie typu S. Są to¹⁵:

- OSP Sulmierzyce,
- OSP Bogumiłowice,
- OSP Chorzenice,
- OSP Dworszowice Pakoszowe,
- OSP Kuźnica.

Ochotnicza Straż Pożarna w Sulmierzycach włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Jak zapisano w *Raporcie o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020*, cztery jednostki OSP posiadają wyposażenie niezbędne do wykonywanej działalności tj. samochody ratowniczo-gaśnicze wraz z pełnym wyposażeniem, podstawowy sprzęt gaśniczy, umundurowanie oraz środki ochrony

¹⁴ Raport o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020

¹⁵ Raport o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020

osobistej strażaka. Bezpośredni udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych mogą brać strażacy, którzy posiadają aktualne badania lekarskie dopuszczające do udziału w akcjach ratowniczych oraz odbyli odpowiednie szkolenia.

W OSP w Sulmierzycach, w akcjach ratowniczo-gaśniczych może brać udział 30 strażaków, w OSP Chorzenice – 13 strażaków, w OSP Bogumiłowice – 9 strażaków, a w OSP Dworszowice Pakoszowe – 10 strażaków. Najwyższą wyjazdowość w roku 2020 do akcji ratowniczo-gaśniczych miała jednostka OSP Sulmierzyce – 55 wyjazdów, natomiast OSP Bogumiłowice wzięło udział w 3 wyjazdach, pozostałe jednostki nie uczestniczyły w akcjach.

2.3.3. Oświata i edukacja

Na terenie gminy Sulmierzyce funkcjonują następujące szkoły i przedszkola:

- Szkoła Podstawowa im. księcia Józefa Poniatowskiego w Sulmierzycach;
- Publiczne Przedszkole w Sulmierzycach;
- Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym w Dworszowicach Pakoszowych;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Bogumiłowicach, w skład którego wchodzi:
  - Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Bogumiłowicach;
  - Przedszkole w Bogumiłowicach.

Fotografia 13 Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Bogumiłowicach

Źródło: Fotografia własna

Są to placówki oświatowe, które zaspokajają edukacyjne potrzeby mieszkańców na poziomie przedszkolnym i podstawowym. Na terenie gminy na dzień sporządzenia strategii nie ma infrastruktury

w postaci żłobków ani obiektów szkolnictwa średniego i wyższego. Żłobek jest w budowie, a jego ukończenie jest zaplanowane na 2022 rok.

Zauważa się tendencję do utrzymania stałego poziomu liczby dzieci w wieku szkolnym i zwiększenie liczby dzieci w wieku przedszkolnym.

Tabela 20 Uczniowie w placówkach oświatowych w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
szkoły podstawowe ogółem	256	256	244	248	270	306	274	313	355	348
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	175	175	157	148	127	114	106	72	38	-

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W gminie Sulmierzyce działają 3 szkoły podstawowe. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2010 - 2019 wzrosła o 92 osoby. Najmniej uczniów odnotowujemy w roku 2012 tj. 244 osoby. Dane GUS w latach 2016-2018 pokazują zwiększenie liczby uczniów i niewielkie zmniejszenie w roku 2019 w porównaniu z rokiem 2018.

Tabela 21 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

Placówki wychowania przedszkolnego	Lata									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Przedszkola bez specjalnych	94	98	100	103	108	103	129	131	158	157
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	16	17	17	14	12	11	9	13	11	6
Ogółem dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	110	115	117	117	120	114	138	144	169	163

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Najwięcej dzieci uczęszczających do przedszkoli (bez specjalnych) odnotowano w roku 2018 tj. 158 osób. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli oraz oddziałów przedszkolnych przez 10 lat wzrasta, na przestrzeni badanych lat przybyło 53 przedszkolaków.

Tabela 22 Liczba uczniów i nauczycieli w poszczególnych placówkach na dzień 30 września 2020 r

Lp.	Nazwa placówki	Liczba uczniów	Etaty
1	Szkoła Podstawowa w Sulmierzycach z klasami publicznego gimnazjum	251	36,49
2	Publiczne Przedszkole w Sulmierzycach	122	15,21
3	Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym w Dworszowicach Pakoszowych	43	11,65
	- szkoła podstawowa	43	
	- oddział przedszkolny	0	
4	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Bogumiłowicach	112	25,04
	- szkoła podstawowa	73	
	- przedszkole	39	

Źródło: Raport o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020

Gmina Sulmierzyce od lat podejmuje aktywne działania na rzecz rozwoju lokalnej oświaty oraz dba o poprawę i unowocześnienie gminnej bazy oświatowej. Liczne inwestycje w tym zakresie realizowane są zarówno ze środków własnych gminy (wydatki na oświatę stanowią około 21% w roku 2020 ogółu wydatków budżetowych), subwencji jak i zewnętrznych źródeł finansowania.

Tabela 23 Wydatki poniesione na oświatę i wychowanie w 2020 roku w gminie Sulmierzyce

Wydatki ogółem	Wydatki bieżące	Wydatki majątkowe	Subwencja oświatowa	Środki własne gminy
11 238 089,32 zł	10 959 744,04 zł	278 345,28 zł	4 199 512,00 zł	7 038 577,32 zł

Źródło: Raport o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020

Dzięki skutecznej polityce samorządu lokalnego, na terenie gminy w ostatnich latach zrealizowano (lub są to inwestycje w trakcie realizacji) między innymi¹⁶:

- Projekt pn.: „Budowa żłobka w technologii pasywnej w miejscowości Sulmierzyce”,
- Projekt pn.: „Budowa pasywnego budynku przedszkola w miejscowości Sulmierzyce na dz.ew.1226/1 obręb 17 Sulmierzyce”.

Projekty współfinansowane są ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna Działanie IV.3 Ochrona powietrza Poddziałanie IV.3.2 Ochrona powietrza. Gmina dba również o zapewnienie jak najlepszego wyposażenia placówek edukacyjnych.

We wszystkich szkołach w gminie Sulmierzyce uczniowie mogą korzystać z prowadzonych zajęć dodatkowych. Oferta placówek obejmuje m.in.:

- naukę drugiego języka obcego (język niemiecki);
- zajęcia muzyczne, naukę gry na instrumentach;
- zajęcia sportowe, aerobik, taneczno-ruchowe;
- zajęcia artystyczne, plastyczne;
- kluby dyskusyjne;
- drużyny zuchowe i harcerskie;
- koła zainteresowań: matematyczne, polonistyczne, przyrodnicze, plastyczne, językowe;
- zajęcia wyrównawcze i kompensacyjne.

Uczniowie szkół gminy Sulmierzyce regularnie i z sukcesami uczestniczą w konkursach – zarówno międzyszkolnych, jak i szczebla powiatowego, wojewódzkiego i ogólnopolskiego.

Placówki edukacyjne w gminie Sulmierzyce nadal mierzą się z wieloma problemami, do których należą braki sprzętowe (np. nowoczesne komputery, sprzęt sportowy, mapy i pomoce naukowe do nauk matematyczno-przyrodniczych), ale przede wszystkim niewystarczający metraż placówek, który powoduje np. brak sal wielofunkcyjnych, stołówek, a także niewystarczająca infrastruktura sportowa (brak boisk zewnętrznych do gier zespołowych).

Gmina Sulmierzyce dysponuje również szeroką ofertą zajęć pozaszkolnych organizowanych niezależnie od działalności placówek oświatowych. Składają się na nią:

- nauka tańca nowoczesnego dla uczniów szkół podstawowych,
- treningi sportowe: piłki siatkowej w ramach „Akademii Skry” pod okiem profesjonalnego trenera dla uczniów klas IV – VI szkół podstawowych i I – III gimnazjum,
- karate tradycyjnego pod okiem mistrza Europy,
- piłki nożnej dla dzieci z roczników 2007 – 2011,

¹⁶ <https://sulmierzyce.info/srodki-pozyskane-z-Unii-Europejskiej>

- tenisa stołowego, a także program nauki pływania dla uczniów klas II – VI szkół podstawowych.

Na terenie gminy realizowany jest również „Lokalny program wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży z terenu Gminy Sulmierzyce”. Głównym założeniem programu skierowanego do uczniów klas IV - VI szkół podstawowych oraz I – III gimnazjum, jest wspieranie (poprzez przyznawanie stypendium motywacyjnego za wyniki w nauce, reprezentowanie szkół i gminy Sulmierzyce w konkursach i olimpiadach przedmiotowych i artystycznych czy zawodach sportowych) edukacji uzdolnionych młodych mieszkańców gminy. Podstawowe cele programu to m.in. wspieranie uczniów wybitnie uzdolnionych oraz promowanie ich w środowisku lokalnym, doprowadzenie do wzrostu aspiracji edukacyjnych i aktywności uczniów, a także poczucia własnej wartości w społeczności szkolnej i lokalnej, zachęcanie uczniów do reprezentowania gminy w konkursach i olimpiadach.

Tabela 24 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020

Szkoła	Średni wynik procentowy				
	szkoła	gmina	powiat	województwo	kraj
Szkoła Podstawowa w Sulmierzycach					
Język polski	63%	57%	55%	58%	59%
Matematyka	52%	46%	44%	47%	46%
J. angielski	48%	42%	50%	54%	54%
Szkoła Podstawowa w Dworszowicach Pakoszowych					
Język polski	52%	57%	55%	58%	59%
Matematyka	35%	46%	44%	47%	46%
J. angielski	41%	42%	50%	54%	54%
Szkoła Podstawowa w Bogumiłowicach					
Język polski	38%	57%	55%	58%	59%
Matematyka	46%	46%	44%	47%	46%
J. angielski	19%	42%	50%	54%	54%

Źródło: Raport o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020

Stypendia motywacyjne Wójta Gminy

Na koniec roku szkolnego 2019/2020 uczniowie szkół podstawowych z terenu gminy Sulmierzyce mogli otrzymać Stypendium motywacyjne Wójta Gminy Sulmierzyce. W roku 2020 wyróżnionych zostało 61 uczniów¹⁷:

- 17 ze Szkoły Podstawowej w Bogumiłowicach,
- 9 ze Szkoły Podstawowej w Dworszowicach Pakoszowych,
- 35 ze Szkoły Podstawowej w Sulmierzycach.

Łącznie wypłacono stypendia na kwotę 21 100,00 zł.

Sport

Na terenie gminy Sulmierzyce działają dwa kluby sportowe:

- LKS „Słowian” Dworszowice Pakoszowe,
- „Akademia Sportu” Sulmierzyce.

¹⁷ Raport o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020

W 2020 roku Gmina dofinansowała działalność klubów sportowych oraz organizowała szereg imprez i zawodów sportowych m.in.:

- Wędkarskie Grand Prix o Puchar Wójta Gminy Sulmierzyce w ramach którego odbywają się w okresie wiosenno-letnio-jesiennym zawody wędkarskie – 5 imprez;
- Obóz taneczny dla dzieci w miejscowości Zawoja;
- Zawody strzeleckie Jesień Sulmierzyce Open.

Gmina Sulmierzyce w 2020 roku oferowała również szereg zajęć dodatkowych dla dzieci i dorosłych, w okresach kiedy pozwalały na to przepisy prawa związane z pandemią:

- taniec nowoczesny - pod okiem wykwalifikowanego instruktora ćwiczyły dwie grupy: Czadersii Miniczadersi, a także grupa początkująca w Publicznym Przedszkolu w Sulmierzycach.;
- pilates;
- zajęcia ogólnorozwojowe na Orliku;
- karate dla dzieci;
- siatkówka dziecięca;
- zumba;
- kółko motoryzacyjne;
- tenis stołowy.

Podsumowanie:

Gmina zmagają się z problemami społecznymi i gospodarczymi, jednak nie ustępuje w działaniach mających pomóc w edukacji dzieci i młodzieży. Świadczą o tym wyniki egzaminów, które nie odbiegają znacząco od wyników dla województwa i kraju, a w niektórych przypadkach są nawet wyższe. W tym celu w szkołach gmina realizuje projekty współfinansowane ze środków unijnych np.:

- „Radosne Przedszkolaki Gminy Sulmierzyce”
- „Wiedza to potęga”

Innym czynnikiem, na który należy zwrócić uwagę, jest stosunkowo niski odsetek młodzieży, który kontynuuje naukę na uczelniach wyższych – szczególnie technicznych. Konieczne staje się wprowadzenie kompetencji kluczowych już na etapie nauczania w szkole podstawowej. Chodzi głównie o informatykę, programowanie, fizykę, matematykę. Wdrożyć należy również systemy pracy w grupie oraz kreować zdolności do łączenia wszystkich przedmiotów w celu rozwiązywania problemów.

Gmina Sulmierzyce wdraża system optymalizacji rozmieszczenia placówek edukacyjnych wraz z poprawą jakości kształcenia i dostosowania go do potrzeb w regionie, kraju i UE. Należy wskazać, że nie wszystkie dzieci z terenu gminy Sulmierzyce miały dostęp do edukacji na takim poziomie jak dzieci w większych aglomeracjach łódzkich. Brakuje instytucji i możliwości poszerzania procesu kształcenia w instytucjach towarzyszących. Fakt ten zauważony został w Strategii Województwa Łódzkiego, gdzie wskazuje się na proces peryferyzacji edukacji na terenach wiejskich. Rodzice w rodzinach zamożniejszych mają możliwość dowozu dzieci do Pajęczna, aby uzupełniać proces kształcenia. Jednak w gminie Sulmierzyce dominują rodziny o niskich lub niskich dochodach. Wsparcie musi być więc udzielone przez władze Gminy, Powiatu, Województwa.

2.3.4. Opieka zdrowotna

Zgodnie z *Raportem o stanie gminy Sulmierzyce za rok 2020*: „Na terenie gminy funkcjonował jeden podmiot leczniczy, zarządzany przez gminę – Samodzielny Publiczny Gminny Ośrodek Zdrowia z siedzibą w Sulmierzycach przy ul Słonecznej 6. Z uwagi na panującą na świecie sytuację epidemiologiczną Samodzielny Publiczny Gminny Ośrodek Zdrowia w Sulmierzycach od marca 2020 roku zmienił zasady działania. (...) Według statystyk w roku 2020 udzielono ogółem 17 599 porad, z czego 12 005 było w formie teleporady.

Na terenie gminy w 2020 roku realizowano następujące programy zdrowotne:

1. Program zdrowotny pn. „Szczepienia ochronne przeciw grypie”

(...) w ramach realizacji Programu udało się zaszczepić 114 mieszkańców gminy Sulmierzyce. Kwota przeznaczona na powyższe zadanie wyniosła 11 400 zł.

2. Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) na lata 2018 – 2022 (...)

3. Gminny Program Promocji i Profilaktyki Zdrowia

Program ten z uwagi na sytuację epidemiologiczną nie mógł być realizowany przez cały rok. Jednak mając na uwadze zdrowie mieszkańców, od lipca 2020 r. wznowiono niektóre z oferowanych usług m.in. konsultacje i porady specjalistyczne dietetyka czy lekarza ginekologa, gdzie można było wykonać badanie ginekologiczne – usg. Wznowiona została także możliwość wykonania badań ultrasonograficznych brzucha, ślinianek, tarczycy, szyi, jąder, dołów podkolanowych oraz zmian powierzchniowych. (...)

4. Gminny program profilaktyki próchnicy dla dzieci

(...) z uwagi na liczne obostrzenia wprowadzone przez Rząd RP, nie udało się rozpocząć jego realizacji, dlatego też nie przeznaczono na niego funduszy w omawianym roku.”

Gmina Sulmierzyce prowadziła również aktywnie działania przeciwko rozprzestrzenianiu się wirusowi SARS CoV-2.

2.3.5. Określenie grup społecznych wymagających wsparcia

Efektywna realizacja usług społecznych i ich sprawne funkcjonowanie wymaga dopasowania oraz dostosowania działań z wielu obszarów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy. Usługi społeczne w gminie Sulmierzyce przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia, tworzenia równych szans dla wszystkich i uczestnictwa w życiu społecznym.

Według Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zatwierdzonego uchwałą nr VII/32/2011 Rady Gminy w Sulmierzycach z dnia 18 marca 2011 roku wraz ze zmianami, do zadań Ośrodka należą sprawy dotyczące funkcjonowania pomocy społecznej, a w szczególności¹⁸:

- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych prawem świadczeń,

¹⁸ Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Sulmierzyce na lata 2021-2027

- praca socjalna,
- prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowania na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z póź. zm.). Poprzez bezpośrednie wsparcie finansowe, rzeczowe, usługowe pomoc społeczna umożliwia osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Podstawowe zadania pomocy społecznej to przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, praca socjalna, rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy. Pomocy udziela się osobom i rodzinom m.in. z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, niepełnosprawności, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa.

W 2019 roku w gminie Sulmierzyce 229 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Liczba osób korzystających z tego rodzaju wsparcia wyniosła 511 osób, stanowiących 11,5% ludności gminy ogółem.

Tabela 25 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	128	146	180	194	220	218	226	227	233	229
poniżej kryterium dochodowego	96	84	116	135	142	139	132	117	111	106
powyżej kryterium dochodowego	32	62	64	59	78	79	94	110	122	123

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Tabela 26 Ilość osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

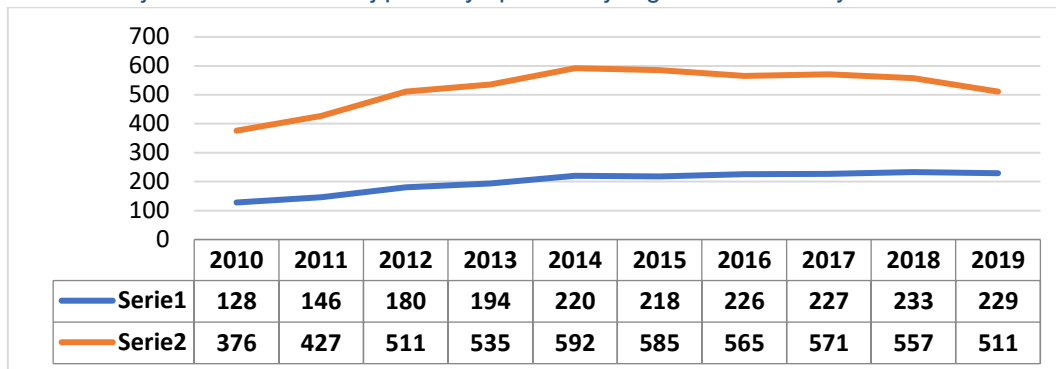
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	376	427	511	535	592	585	565	571	557	511
poniżej kryterium dochodowego	303	241	358	400	400	378	329	292	254	236
powyżej kryterium dochodowego	73	186	153	135	192	207	236	280	303	275

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Na przestrzeni badanych lat w gminie Sulmierzyce zauważalny jest stały wzrost liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, poza rokiem 2015 gdzie odnotowano niewielki spadek w porównaniu z 2014 rokiem (-2). W 2019 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 229 gospodarstw i był wyższy w stosunku do roku 2010 o 101 gospodarstw. Nastąpił więc znaczny wzrost wartości wskaźnika o 78,9%. Rośnie również liczba osób korzystających ze wsparcia - w stosunku do roku 2010 wskaźnik ten zwiększył się o 135 osób – czyli około 35,9%. Należy jednak zauważyć, iż liczba osób od roku 2014, w którym to wartość była najwyższa (+592) sukcesywnie spada.

Wykres 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W gminach poddanych analizie, gminą w której wskaźnik - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w % - był najwyższy, była gmina Sulmierzyce (9,4%). Najniższy wskaźnik odnotowano w gminie Działoszyn i kształtował się na poziomie (4,2%). Wskaźnik dla gminy Sulmierzyce jest także wyższy od wskaźnika dla powiatów: bełchatowskiego, pajęczańskiego, radomszczańskiego i województwa łódzkiego.

Tabela 27 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 roku – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem [%]
Powiat bełchatowski	3 143	6 015	5,3
Kleszczów	223	375	5,9
Szczerców	204	399	4,8
Powiat pajęczański	1 305	3 055	6,0
Działoszyn	223	520	4,2
Kielczygłów	89	235	5,9
Nowa Brzeźnica	99	210	4,6
Pajęczno	281	629	5,5
Rząśnia	114	262	5,3
Siemkowice	166	448	9,4
Strzelce Wielkie	104	240	5,3
Sulmierzyce	229	511	11,5
Powiat radomszczański	3 472	7 096	6,3
Lgota Wielka	88	192	4,5
województwo łódzkie	56867	111199	4,5

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W ramach wydatków z budżetu Gminy poniżej przedstawiono te, na które przeznaczony jest największy budżet. Dominuje tutaj oświata i wychowanie (ok. 21,21%), następnie gospodarka komunalna i ochrona środowiska (ok. 16,68%), kolejno administracja publiczna (ok. 10,26%), transport i łączność (ok. 4,45%) oraz pomoc społeczna (ok. 4,08%).

Tabela 28 Wydatki z budżetu gminy Sulmierzyce w roku 2020 (w zł)

wydatki z budżetu gminy ogółem	51 477 795,65
administracja publiczna	5 282 059,62
oświata i wychowanie	10 917 669,67
pomoc społeczna	2 099 168,54
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	8 586 789,65
transport i łączność	2 288 227,22

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Tabela poniżej przedstawia kształtowanie się wydatków ponoszonych na pomoc społeczną, począwszy od 2013 roku. Kwota ta generalnie ulega zmniejszeniu, poza rokiem 2016, w którym to udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem wyniósł 17,96%. W 2019 roku na pomoc społeczną przeznaczono 4,08% wydatków z budżetu gminy.

Tabela 29 Udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem w gminie Sulmierzyce w latach 2013 – 2020

rok	wydatki z budżetu Gminy ogółem	wydatki na pomoc społeczną	udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem
2013	28 721 965,54	2 016 768,73	7,02%
2014	25 722 974,89	2 231 524,01	8,68%
2015	42 098 925,89	2 361 991,76	5,61%
2016	26 904 503,42	4 832 035,02	17,96%
2017	30 611 800,50	1 335 549,28	4,36%
2018	53 316 125,40	1 460 605,98	2,74%
2019	49 002 752,14	2 063 784,27	4,21%
2020	51 477 795,65	2 099 168,54	4,08%

Zródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Poniżej zaprezentowano dane służące do wykonania analizy porównawczej za rok 2020. W tym celu zaprezentowano jak wyżej: wydatki ogółem, wydatki na pomoc społeczną oraz udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem [%]. Ostatni wskaźnik pokazuje zróżnicowanie w realizowanych wydatkach wśród JST. Kolorem żółtym oznaczono wartość najniższą (1,12% gmina Kleszczów) zaś niebieskim najwyższą (6,27% gmina Lgota Wielka) – co oznacza, iż wydatki na opiekę społeczną są znacznym obciążeniem dla budżetu gminy, a mieszkańcy borykają się z problemami życia społecznego. Wartość wskaźnika w gminie Sulmierzyce jest niższa od wskaźnika dla województwa i powiatów: bełchatowskiego i radomszczańskiego, ale wyższa od średniej dla powiatu pajęczańskiego. W pozostałych analizowanych jednostkach JST, oprócz gmin: Lgota Wielka, Działoszyn i Siemkowice wartości te są niższe, co oznacza iż gmina Sulmierzyce musi podjąć działania ukierunkowane na wzrost zamożności mieszkańców.

Tabela 30 Wydatki ogółem oraz na pomoc społeczną, udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem – analiza porównawcza w 2020 roku

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem	wydatki na pomoc społeczną	udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem
Powiat bełchatowski	860 967 519,44	37 044 965,90	4,30
Kleszczów	289 280 673,36	3 231 990,52	1,12
Szczerców	70 560 846,65	2 018 101,04	2,86
Powiat pajęczański	324 753 265,59	11 548 040,58	3,56
Działoszyn	62 459 414,35	3 188 067,32	5,10
Kielczygłów	19 120 201,76	635 131,88	3,32
Nowa Brzeźnica	22 747 217,00	737 574,37	3,24
Pajęczno	54 950 635,49	1 800 843,99	3,28
Rząśnia	65 866 732,78	1 268 183,55	1,93
Siemkowice	26 180 117,32	1 150 828,12	4,40
Strzelce Wielkie	21 951 151,24	668 242,81	3,04
Sulmierzyce	51 477 795,65	2 099 168,54	4,08
Powiat radomszczański	593 660 422,89	36 545 974,14	6,16
Lgota Wielka	24 698 454,94	1 549 230,59	6,27
województwo łódzkie	15 240 149 674,54	784 126 393,58	5,15

Zródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Grupami wymagającymi największego wsparcia w gminie są osoby bezrobotne i niepełnosprawne. Choć liczbę osób bezrobotnych w gminie w badanym okresie przejawia tendencję malejącą, to analizując jednak dane dla powiatu pajęczańskiego należy wyciągnąć wnioski, iż problem ten występuje również w gminie Sulmierzyce. W powiecie największy odsetek osób bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych - według danych z 2020 roku - stanowią osoby w przedziale wiekowym: 45 lat i więcej – 32,7%, a znaczącym problemem powiatu jest długotrwałe bezrobocie. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, osoby które pozostają bez pracy dłużej niż rok stanowią 40,8%. Odnosząc ten wskaźnik do procenta ludności aktywnej zawodowo wynosi on 3,3%. Niepokojący jest wskaźnik - bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem, który wynosi 47,2%. Należy więc zaktualizować osoby bezrobotne zwłaszcza powyżej 45 roku życia, długotrwałe bezrobotne, organizować szkolenia oraz kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe lub przekwalifikujące. Osoby długotrwałe bezrobotne należy dodatkowo wspierać poprzez rozmowę np. z psychologiem, czy doradcą zawodowym. Jest to grupa, której szczególnie trudno odnaleźć się na rynku pracy – właśnie ze względu na bardzo długą przerwę w jej wykonywaniu. Do osób długotrwałe bezrobotnych zaliczają się również te, które po prostu nie chcą pracować, przywykły do sytuacji, nie chcą zmian, nie oczekują od życia niczego więcej.

Kolejną grupą wymagającą wsparcia są osoby niepełnosprawne, którym chyba najtrudniej odnaleźć się w rzeczywistości i którym najtrudniej znaleźć pracę. Pracodawcy wolą przyjąć osobę pełnosprawną, z którą wg. nich łatwiej będzie im współpracować. Jak zapisano w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sulmierzyce na lata 2021 – 2027*: „W 2019 roku niepełnosprawność jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdował się na czwartym miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia. Z tego powodu wsparcie otrzymało 12 rodzin. W 2019 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 56 rodzin.” Analiza pozwoliła na wyróżnienie dwóch podstawowych obszarów problemowych:

- trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych,
- wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnościami.

Jak zauważono w strategii rozwiązywania problemów społecznych: „Dziedzinami, szczególnie powiązanymi z dziedziną „Wsparcie osób niepełnosprawnych” są:

- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością wynikające z braku umiejętności poruszania się po rynku pracy, niskich kwalifikacji oraz trudności związanych z powrotem na rynek pracy osób po przebytych kryzysach zdrowotnych; działalność w tym zakresie powinna być realizowana we współpracy z PUP.
- aktywność i integracja społeczna seniorów – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób z orzeczoną niepełnosprawnością. W związku z tym istnieje powiązanie skali i rodzaju zadań kierowanych do seniorów mających różne rodzaje niepełnosprawności, które będą wspierać ich zdrowe funkcjonowanie.

- ubóstwo – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno-rentowych osób niepełnosprawnych oraz ograniczonej możliwości pozyskiwania nowych dochodów.
- zdrowie – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym rehabilitacji oraz dostępności do świadczeń, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia.”

Według danych GUS dla powiatu pajęczańskiego w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowane były w 2020 roku 72 osoby niepełnosprawne z czego 13 osób miało prawo do zasiłku. Do osób niepełnosprawnych w ciągu roku 2020 skierowanych było 12 ofert pracy.

2.3.6. Rynek pracy

Stopa bezrobocia wg GUS na koniec miesiąca czerwca 2021 roku wyniosła:

- powiat pajęczański 7,2%,
- województwo łódzkie 6,1%,
- Polska 5,9%.

Bezrobocie stanowi jeden z najtrudniejszych problemów społeczno – gospodarczych. Rozmiar bezrobocia zależy od systemu gospodarczego i aktualnie prowadzonej polityki krajowego rynku pracy. Związane jest zwykle z poziomem nowych inwestycji i trwałym zatrudnianiem pracowników w nowopowstałych i nowoczesnych zakładach pracy sektora publicznego lub prywatnego.

Poniżej przedstawiono dane obrazujące sytuację na rynku pracy w gminie Sulmierzyce. W związku z tym, iż na portalu Głównego Urzędu Statystycznego pojawiły się częściowe dane za rok 2020 zostały one uwzględnione w niektórych zestawieniach (najnowsze dostępne dane).

Analizę rozpoczęto od przedstawienia danych statystycznych dotyczących liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Rok 2012 stał się rokiem przełomowym, od tego momentu liczba bezrobotnych w gminie Sulmierzyce zaczęła się zmniejszać. 2020 rok pokazuje spadek bezrobocia w gminie do 171 zarejestrowanych bezrobotnych, czyli o 55 osób mniej niż w roku 2010. Niepokojący jest wzrost liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2020 r. w stosunku do roku 2019 o 40 osób. Zauważalny jest także wyższy wskaźnik bezrobocia wśród kobiet niż mężczyzn, który od 2015 roku ponownie przyjmuje tendencję wzrostową.

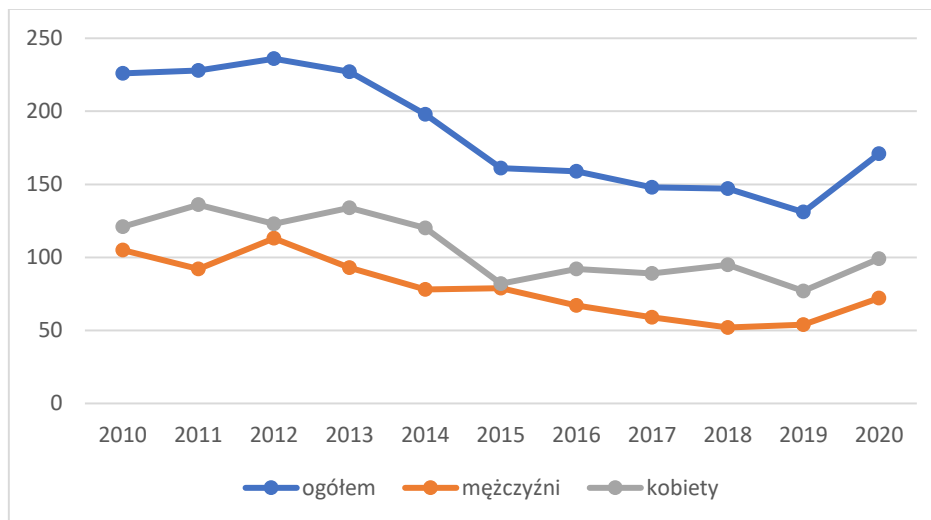
Tabela 31 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	226	228	236	227	198	161	159	148	147	131	171
mężczyźni	105	92	113	93	78	79	67	59	52	54	72
kobiety	121	136	123	134	120	82	92	89	95	77	99

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W gminie Sulmierzyce w 2020 roku odnotowano 171 osób bezrobotnych, w tym 72 mężczyzn oraz 99 kobiet. Kobiety stanowiły 57,89% ogółu bezrobotnych w gminie. W badanym okresie zauważalny jest wyższy wskaźnik bezrobocia wśród mężczyzn niż kobiet.

Wykres 10 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Sulmierzyce z podziałem na płeć w latach 2010 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W 2020 roku obserwujemy wzrost bezrobocia. Pogarszająca się sytuacja na rynku pracy to prawdopodobnie efekt pandemii koronawirusa Covid-19. Pandemia mocno zmieniła rynek pracy nie tylko pod względem liczby ofert pracy, ale także pod względem najbardziej poszukiwanych zawodów. W pierwszej kolejności firmy likwidowały plany zwiększenia zatrudnienia, a nie faktyczne zatrudnienie. W najtrudniejszym okresie pandemii próbowano na wszystkie możliwe sposoby utrzymać zatrudnienie korzystając np. z urlopów, przerw eksploatacyjnych. Wsparcie dla firm ze strony państwa, było często uzależnione od utrzymania zatrudnienia. Szacuje się, że większe zwolnienia pracowników mogą być odłożone w czasie. Będzie to związane z terminem zobowiązań, na bazie których firmy otrzymały pomoc.

W 2012 roku odnotowano najwięcej bezrobotnych w gminie - 236 osób. Przekłada się to na poziom wskaźnika - udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, który w tymże roku również jest najwyższy i wynosi (8,3%). W 2020 roku udział ten jest mniejszy i wynosi 6,6%. Podobnie sytuacja wyglądała w podziale na płeć.

Tabela 32 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Sulmierzyce

lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	7,8	8,0	8,3	8,1	7,1	5,9	5,8	5,5	5,5	5,0	6,6
mężczyźni	6,6	5,9	7,3	6,1	5,2	5,4	4,6	4,1	3,7	3,8	5,2
kobiety	9,3	10,5	9,5	10,4	9,3	6,4	7,2	7,1	7,6	6,3	8,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Przedstawione poniżej dane ukazują udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w porównaniu z innymi gminami z mikrootoczenia gminy Sulmierzyce.

Tabela 33 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w latach 2010 -2020 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat bełchatowski	7,7	8,8	9,7	10,0	8,1	6,5	5,6	4,5	4,3	3,7	4,2
Kleszczów	5,6	6,0	7,5	7,4	5,8	4,6	3,7	3,1	2,1	2,5	2,7
Szczerców	8,4	9,1	9,7	10,5	8,4	6,6	5,4	4,3	4,1	3,3	3,4
Powiat pajęczański	8,4	7,9	9,2	8,7	7,2	6,0	5,3	5,0	4,8	4,7	5,5
Działoszyn	8,0	6,9	8,2	7,8	6,1	4,7	4,1	3,7	3,3	3,5	4,1
Kielczygłów	8,1	7,2	8,5	8,8	6,7	6,1	5,0	3,9	4,1	3,8	5,2
Nowa Brzeźnica	9,0	9,4	9,7	8,5	8,0	7,2	6,3	5,8	5,9	6,5	6,9
Pajęczno	8,5	8,0	10,2	9,8	7,8	6,9	6,0	5,8	5,6	4,7	5,7
Rząśnia	10,3	11,3	12,8	11,4	9,2	7,8	6,8	7,3	7,0	7,0	7,2
Siemkowice	7,9	6,7	7,6	7,5	6,3	5,1	4,7	4,2	4,0	4,1	4,7
Strzelce Wielkie	8,6	7,5	8,1	8,1	6,9	5,5	4,8	4,9	4,7	4,8	5,3
Sulmierzyce	7,8	8,0	8,3	8,1	7,1	5,9	5,8	5,5	5,5	5,0	6,6
Powiat radomszczański	9,3	9,5	10,4	10,1	8,5	7,0	5,8	4,6	3,9	3,4	3,8
Lgota Wielka	7,4	8,2	9,1	7,5	6,4	5,4	4,4	3,2	2,9	2,1	2,3
województwo łódzkie	8,1	8,6	9,5	9,7	8,1	7,2	6,0	4,9	4,5	4,1	4,8

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W zestawieniu gminy Sulmierzyce z pobliskimi jej gminami widzimy, że wartości obrazujące udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla gminy są wartościami jednymi z wyższych względem pozostałych JST. W tabeli powyżej kolorem niebieskim zaznaczono wartości najwyższe, a kolorem pomarańczowym wartości najniższe w poszczególnych latach. W gminie Sulmierzyce wskaźnik ten przyjmuje najwyższe wartości w roku 2012 (8,3%).

Najwyższe wartości badanego wskaźnika na przestrzeni lat poddanych analizie niezmiennie odnotowano w gminie Rząśnia. Natomiast najniższe wartości analizowanego wskaźnika do 2018 roku odnotowano w gminie Kleszczów, w roku 2019 i 2020 w gminie Lgota Wielka, gdzie – udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku wynosi 2,3%.

Poziom bezrobocia w gminie wiejskiej Sulmierzyce w roku 2020 jest wyższy od średniej powiatów: pajęczańskiego, bełchatowskiego, radomszczańskiego i województwa łódzkiego.

Generalnie, we wszystkich gminach kształtowanie się wartości wskaźnika w latach poddanych analizie przebiegało podobnie: do 2019 roku z niewielkimi wahaniami ulegał zmniejszeniu, a w 2020 roku we wszystkich gminach zauważalny jest wzrost wskaźnika. Tendencja ta może się pogłębiać ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany epidemią wirusa COVID-19.

Wśród bezrobotnych w powiecie pajęczańskim przeważają bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym (29,2% - 29,0%) oraz gimnazjalnym i poniżej (27,2% - 27,0%). Najmniej bezrobotnych w powiecie odnotowuje się z wykształceniem wyższym (9,7% - 12,4%) oraz średnim ogólnokształcącym (11,6% - 11,7%). Podobne tendencje obserwujemy w całym kraju.

Tabela 34 Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia (%) w powiecie pajęczańskim w latach 2010 – 2020

Poziom wykształcenia	lata										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wyższe	9,7	11,5	11,9	11,9	13,7	13,4	13,5	14,6	15,4	13,2	12,4
policealne, średnie zawodowe	22,3	21,1	19,9	19,5	19,8	17,8	17,9	18,2	18,9	18,7	19,9
średnie ogólnokształcące	11,6	11,1	10,0	9,6	9,4	9,8	10,1	8,8	11,3	10,5	11,7
zasadnicze zawodowe/branżowe	29,2	28,7	30,9	32,2	29,8	31,0	30,0	28,4	28,8	28,7	29,0
gimnazjalne i poniżej	27,2	27,5	27,4	26,8	27,2	27,9	28,5	29,9	25,6	28,8	27,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Znacznym problemem powiatu pajęczańskiego jest długotrwałe bezrobocie. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, osoby które pozostają bez pracy dłużej niż rok stanowią 40,8%. Odnosząc ten wskaźnik do procenta ludności aktywnej zawodowo wynosi on 3,3%. Niepokojący jest wskaźnik bezrobotni w wieku 55-64 lata pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lata ogółem, który wynosi 47,2%.

Tabela 35 Bezrobocie rejestrowane w powiecie pajęczańskim w latach 2010 – 2020

Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok	lata										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem (osoba)	878	884	981	1040	894	491	610	616	589	482	688
ogółem w % bezrobotnych ogółem	31,5	33,9	32,5	36,4	38,2	25,2	35,6	38,4	38,5	32,9	40,8
w % ludności aktywnej zawodowo	4,3	4,4	4,7	5,1	4,4	2,4	3,0	3,0	2,8	2,3	3,3
bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem (%)	40,5	42,0	41,3	41,2	47,8	34,0	48,4	45,0	46,8	37,7	47,2
Bezrobotni zarejestrowani wg płci i typu ogółem (osoba)	2791	2611	3019	2861	2343	1951	1715	1605	1530	1463	1687

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Należy zwrócić uwagę na bezrobocie wśród kobiet, ponieważ jest to grupa bardziej podatna na bezrobocie długotrwałe. Swoją specyfikę bezrobocie kobiet zawdzięcza silnemu oddziaływaniu przesłanek natury społeczno-kulturowej, związanych z istnieniem zestawów ról społecznych tradycyjnie przypisywanych poszczególnym płciom. Wspomniane zestawy ról determinują sfery aktywności, w jakich określone osoby mogą się realizować bez narażania się na przejawy społecznej dezaprobaty. Patrząc z perspektywy historycznej możemy zauważyć, że ta tendencja w kierunku podziału pracy względem płci okazuje się niezmiernie trwała i pomimo proegalitarnych działań współczesnych społeczeństw, we wszystkich niemal wymiarach społecznej aktywności, nadal ma wpływ na dystrybucję zatrudnienia.

Pracujący

Rynek pracy tworzony jest przez następujące elementy:

- zasoby kapitału ludzkiego i jego wykorzystanie,
- podział pracowników wg pracujących, w poszczególnych sektorach gospodarki narodowej,
- wielkość i strukturę bezrobocia.

Rynek pracy pełni dwie zasadnicze funkcje w gospodarce. Dla ludzi występujących z podażą pracy stwarza on możliwość otrzymania dochodów, a dla firm zgłaszających popyt na pracę jest on źródłem tego podstawowego czynnika wytwórczego. Płace otrzymywane ze sprzedaży pracy stanowią źródło utrzymania dla ogromnej większości ludzi.

Jednym z ważnych czynników wpływających na rynek pracy jest poziom zatrudnienia.

Poniżej przedstawiono dane obrazujące sytuację na rynku pracy w gminie Sulmierzyce. W związku z tym, iż na portalu Głównego Urzędu Statystycznego pojawiły się częściowe dane za rok 2020 zostały one uwzględnione w niektórych zestawieniach (najnowsze dostępne dane).

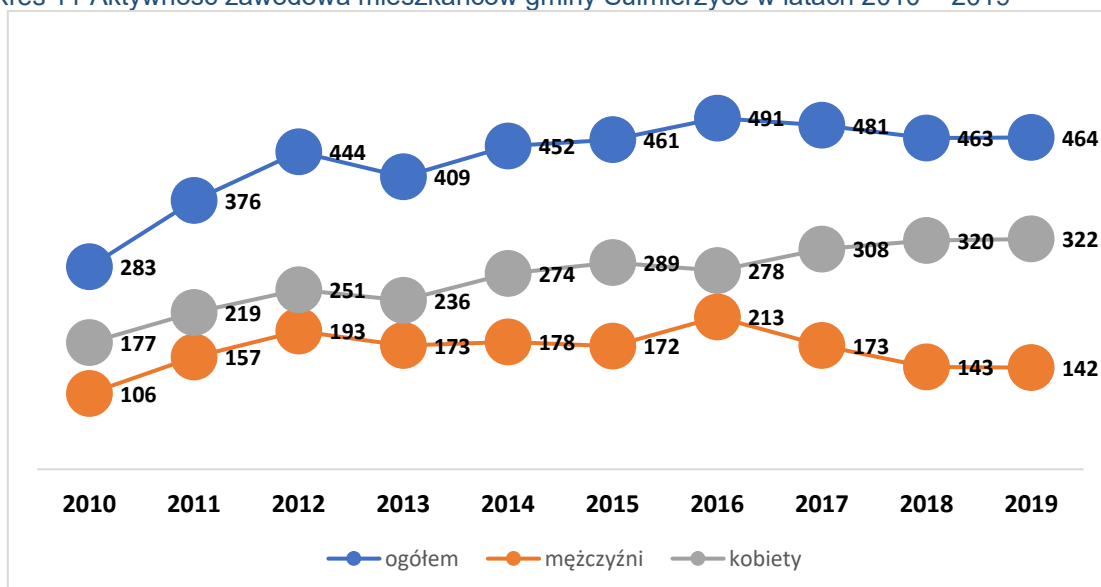
Tabela 36 Pracujący z terenu gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	283	376	444	409	452	461	491	481	463	464
mężczyźni	106	157	193	173	178	172	213	173	143	142
kobiety	177	219	251	236	274	289	278	308	320	322

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W 2019 roku liczba osób pracujących z obszaru gminy Sulmierzyce wyniosła 464 osoby, w tym 142 mężczyzn i 322 kobiety. Na przestrzeni badanych lat liczba pracujących zwiększyła się o 181 osób. Wśród osób aktywnych zawodowo dominują zdecydowanie kobiety, w 2019 roku stanowiły 69,39% ogółu zatrudnionych osób. Aktywność zawodowa mężczyzn w gminie Sulmierzyce jest niższa niż kobiet i jest to tendencja niezmienna od 2010 roku, co przedstawia poniższy wykres.

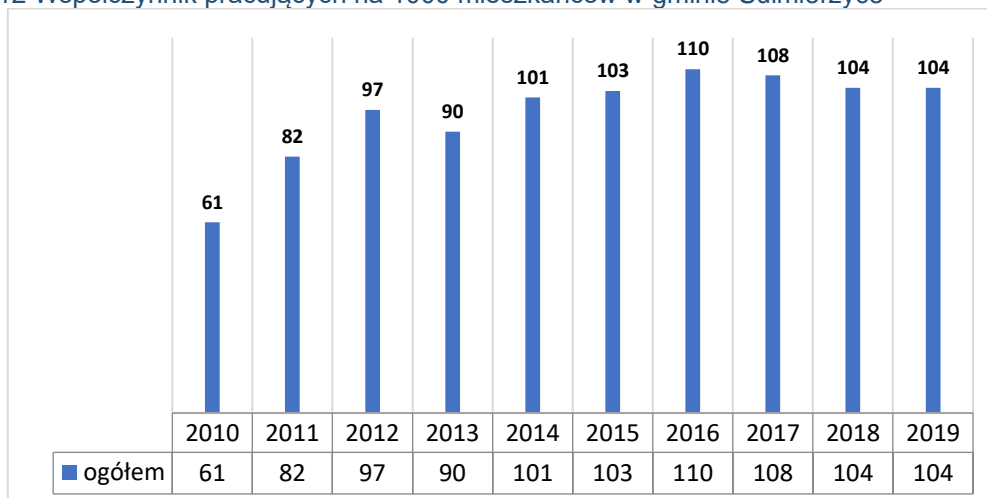
Wykres 11 Aktywność zawodowa mieszkańców gminy Sulmierzyce w latach 2010 – 2019

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w badanych okresach kształtował się na poziomie od 61 osób w roku 2010 do 110 osób w roku 2016. W 2019 roku współczynnik osiągnął wartość 104.

Wykres 12 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Sulmierzyce

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne),

Przedstawione dane dla gminy i jej mieszkańców świadczą o coraz lepszym wykorzystaniu zasobów pracy w gminie. Niepokojący jest fakt, iż począwszy od 2016 roku wskaźniki: liczba osób pracujących oraz współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Sulmierzyce zaczynają spadać. Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Sulmierzyce w roku 2019 osiągnął poziom 104, w tym samym okresie dla powiatu pajęczańskiego kształtował się na poziomie 149, dla powiatu bełchatowskiego 312, a dla powiatu radomszczańskiego 212. Tendencja ta może jednak ulec zmianie ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany pandemią wirusa COVID-19. Według informacji podawanych przez Główny Urząd Statystyczny, wskaźnik ten opracowywany jest bez uwzględniania osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Tabela 37 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza

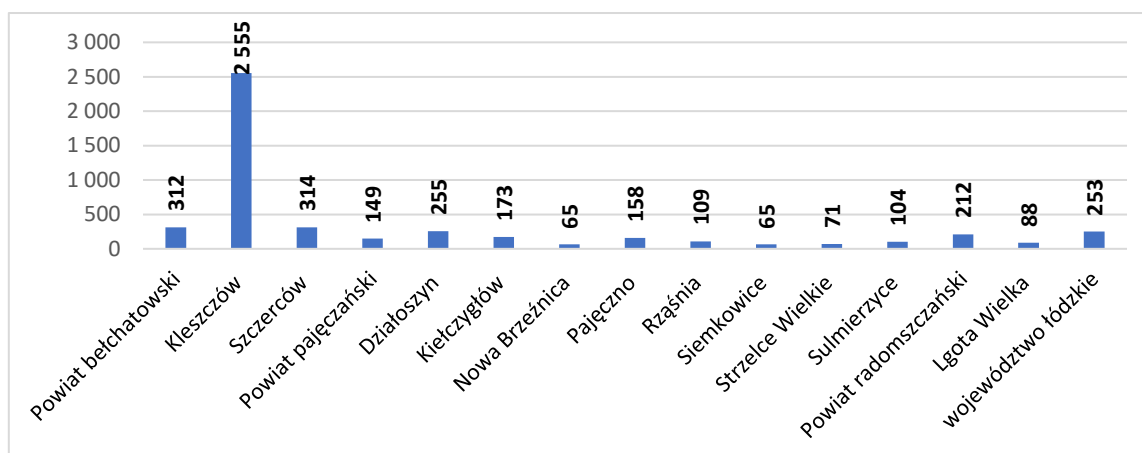
Jednostka terytorialna	Pracujący na 1000 ludności ogółem									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat bełchatowski	329	320	305	308	310	312	313	316	316	312
Kleszczów	3 768	3 554	3 312	3 238	3 088	2 957	2 761	2 714	2 657	2 555
Szczerców	283	288	281	280	286	289	296	305	312	314
Powiat pajęczański	123	129	133	132	138	139	143	143	147	149
Działoszyn	215	221	231	224	236	236	253	249	254	255
Kielczygłów	69	82	90	89	89	104	115	111	157	173
Nowa Brzeźnica	60	53	58	59	61	62	60	68	66	65
Pajęczno	167	169	161	168	165	167	159	156	153	158
Rząśnia	68	93	91	83	109	109	111	113	117	109
Siemkowice	51	51	57	59	69	58	55	65	62	65
Strzelce Wielkie	63	61	69	68	57	63	66	66	70	71
Sulmierzyce	61	82	97	90	101	103	110	108	104	104
Powiat radomszczański	178	171	175	174	181	188	199	205	198	212
Lgota Wielka	59	61	73	74	79	77	90	87	80	88
województwo łódzkie	224	222	220	223	228	230	237	244	250	253

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne),

W tabeli powyżej oznaczono kolorem niebieskim wartości najwyższe wśród analizowanych gmin, a kolorem pomarańczowym wartości najniższe.

Z dostępnych danych wynika, iż najwięcej osób pracujących przypada na rok 2010 – jest to 3 768 osób pracujących na 1000 ludności w gminie Kleszczów, od tamtej pory wskaźnik ten dla gminy Kleszczów systematycznie zmniejsza się. W gminie Sulmierzyce najwyższy wskaźnik to 110 osób na 1000 ludności w 2016 roku. Natomiast w powiecie pajęczańskim ogółem najwięcej osób odnotowano w roku 2019 – 149 osób na 1000 ludności.

Najniższy wskaźnik wśród badanych JST przypada na rok 2010 oraz 2011 w gminie Siemkowice - 51 pracujących na 1000 mieszkańców. W gminie Sulmierzyce było to 61 osób na 1000 ludności w roku 2010. W powiecie pajęczańskim najmniej zatrudnionych na 1000 osób występuje w roku 2010 – 123 pracujących.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Z dostępnych danych dla pozostałych JST wynika, że wartości obrazujące współczynnik pracujących na 1000 ludności są wyższe od poziomu współczynnika dla gminy Sulmierzyce, za wyjątkiem gmin wiejskich: Nowa Brzeźnica, Siemkowice, Strzelce Wielkie, Lgota Wielka.

Poziom zatrudnienia w gminie Sulmierzyce jest dużo niższy od średniej analizowanych powiatów oraz województwa łódzkiego.

Wnioski z analizy społecznej

Gmina Sulmierzyce to niewielka gmina wiejska, o charakterze typowo rolniczym. Przeprowadzone analizy wykazały, że w gminie są dobre warunki do zamieszkania. Warunki mieszkaniowe w gminie Sulmierzyce systematycznie się poprawiają, średnia wielkość mieszkania w 2019 roku wyniosła 83,2 m², a średnia powierzchnia przypadająca na 1 osobę to prawie 30,8 m². Na przestrzeni ostatnich 10 lat poprawił się dostęp do infrastruktury technicznej, prawie 99,1% mieszkańców posiada dostęp do sieci wodociągowej, a do sieci kanalizacyjnej 57,9%. W gminie Sulmierzyce społeczeństwo się starzeje, należy zwiększyć nakłady na opiekę medyczną i socjalną. Gmina charakteryzuje się stosunkowo wysokim bezrobociem rejestrowym, wynoszącym w 2020 roku 9,8%, stopa bezrobocia w powiecie pajęczańskim wynosi 8,1%, w województwie łódzkim 6,2%, w Polsce również 6,2%. Należy zauważyć, że na terenie gminy występuje bezrobocie tzw. "ukryte", związane z niezarejestrowaniem części bezrobotnych mieszkających na wsiach jako bezrobotnych.

Gmina 28 stycznia 2021 roku uchwałą numer XXX/205/2021 Rady Gminy Sulmierzyce, przyjęła „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sulmierzyce na lata 2021 – 2027”, w której to określono cel strategiczny realizacji Strategii jako:

Sprawnie działający system opieki społecznej, który sprzyja odpowiednim warunkom do rozwoju mieszkańców gminy Sulmierzyce oraz podnosi jakość ich życia; aktywizacja i zachęcenie wspólnoty do integracji w Gminie.

Do najważniejszych problemów społecznych wskazanych w ww. strategii, wyłonionych na podstawie analizy wszystkich dziedzin planowania strategicznego zaliczono:

- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z niskich kompetencji rodzicielskich;

- trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych;
- wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnościami;
- zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym osób z zaburzeniami psychicznymi;
- zagrożenie wystąpienia przemocy w rodzinach dotkniętych problemami uzależnień;
- wzrost wartości sprzedanego alkoholu na 1 mieszkańca w ostatnim roku;
- występowanie na terenie Gminy problemu przemocy;
- wzrost liczby wszczętych procedur „Niebieskie Karty”;
- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych oraz stały wzrost na przestrzeni lat udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności;
- wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej;
- znaczny udział kobiet w ogólnej liczbie osób bezrobotnych;
- wysoka wartość wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej;
- ograniczona aktywność zawodowa i społeczna wśród osób dorosłych;
- ubóstwo jako drugi powód pod względem częstości przyznawania pomocy i wsparcia GOPS;
- przyjmowanie pozycji społecznej „osoby ubogiej” jako stałej formy funkcjonowania społecznego, która prowadzi do zjawiska wyuczonej bezradności;
- występowanie przestępstw kryminalnych na terenie Gminy;
- problemy w domach spowodowane nadużywaniem alkoholu.

2.4. Sfera gospodarcza

2.4.1. Gospodarka

OTOCZENIE

Gmina Sulmierzyce ma rolniczy charakter. Na jej terenie działają trzy Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne: w Sulmierzycach, Chorzenicach i Bogumiłowicach, zajmujące około 22% terenów rolnych. Przeważają gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego i dobrego: pseudobielicowe brunatne wylugowane i pseudogleje oraz gleby rdzawe, kompleksu żytniego słabego. Najlepsze gleby - klas bonitacyjnych II – III - IV występują w południowej części gminy, słabsze V – VI klasy w północnej części.

W sąsiedztwie gminy, od strony wschodniej, znajduje się kompleks energetyczny Kopalni i Elektrowni Bełchatów. Na obszarze Gminy występują tereny górnicze wydobywania węgla brunatnego oraz kopalin towarzyszących ze złoża węgla brunatnego „Pole Bełchatów” i „Pole Szczerców”. Na terenie Gminy występują również tereny eksploatacji kopalni ze złóż kruszywa naturalnego „Bogumiłowice”, „Eligiów” i „Marcinów”, gdzie wydobywa się piasek oraz piasek ze żwirem.

Ponadto Gmina pod względem działalności gospodarczej charakteryzuje się w dużym stopniu działalnością rolniczą. Poza przedsiębiorstwami wydobywczymi nie występują duże zakłady przemysłowe. Działalność gospodarczą prowadzi ogółem 241 podmiotów różnych branż, a dobrze

rozwinięta sieć drogowa umożliwi dogodne połączenia zarówno na obszarze gminy jak i w jej okolicy. Rozwinięty jest natomiast system usług oparty o przedsiębiorstwa z branży ogólnobudowlanej i przetwórczej.

Mapa 5 Sulmierzyce w otoczeniu Kopalni i Elektrowni Bełchatów

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

PODMIOTY GOSPODARCZE

W badanym okresie ostatniej dekady liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 38 podmiotów. W 2020 roku zarejestrowano w gminie 241 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru Regon. Stanowiły one 5,66% ogółu podmiotów w powiecie (4 259).

Tabela 38. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Sulmierzyce w latach 2010 - 2020

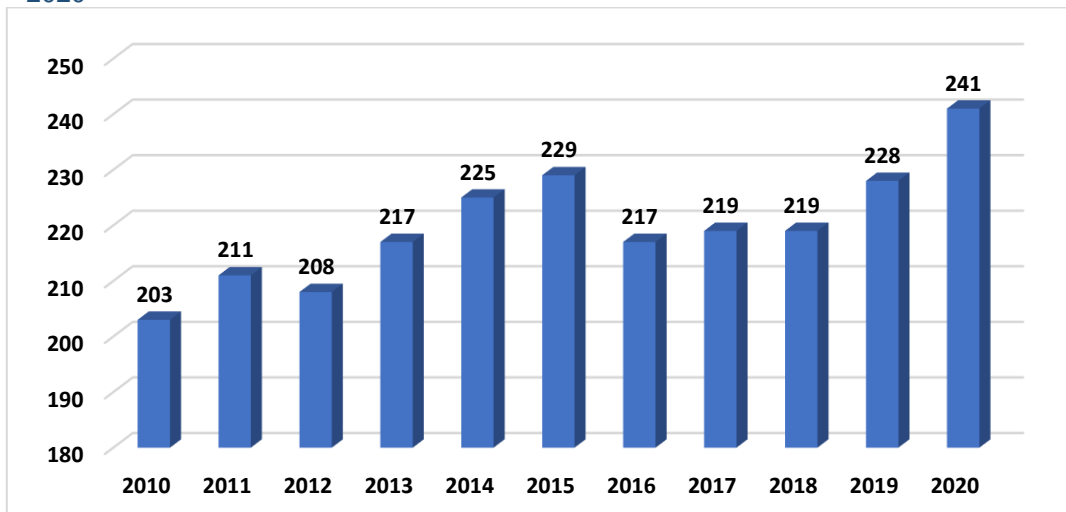
rok	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON
2010	203
2011	211
2012	208
2013	217
2014	225
2015	229
2016	217
2017	219
2018	219
2019	228
2020	241

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Badany okres to czas, w którym wartość zmiennej ulegała wahaniom, analizując rok do roku zauważalny jest jednak silny wzrost w okresie 2013 - 2015 oraz spadek w roku 2016 i stagnacja do 2018 roku, po czym kolejny skok koniunktury w górę w latach 2019 i 2020, gdzie obecnie wartość jest najwyższa,

biorąc pod uwagę ostatnie 11 lat. Rozwój gospodarki w gminie można by rzec, ma charakter skokowy a następujące po sobie kolejne okresy prosperity poprzedzane są chwilowym regresem i dwu-, trzyletnią stagnacją gospodarczą (2010 - 2012 i 2016 - 2018).

Wykres 14 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W latach 2015 – 2020 zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg Sekcji PKD 2007 w poszczególnych sekcjach kształtowały się łagodnie, nie odnotowano spektakularnych wzrostów oraz spadków, za wyjątkiem branży budowlanej (wzrost o 26% liczby podmiotów w relacji 2017 roku do roku 2020) oraz branży przetwórstwa przemysłowego (16% spadek trzykrotnie liczby podmiotów w relacji 2017 roku do roku 2020).

Zwiększenie się liczby podmiotów gospodarczych na przestrzeni 6 analizowanych lat odnotowały sekcje: A, F, G, H, J, L, N, Q, R. W tym największy wzrost:

- sekcja F- Budownictwo: + 5 podmiotów;
- sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle: + 3 podmioty.

Natomiast spadek zaobserwowano w sekcjach: D, G, O, P,Q, R, w tym największy spadek przez 6 lat zanotowała sekcja: Handel hurtowy i detaliczny - ubyło 7 podmiotów.

Tabela 39 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Sulmierzyce wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		Wartości w latach					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12	11	10	12	12	13
2.	Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	7	4	4	5	6	7
3.	Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	34	35	36	31	30	30
4.	Sekcja D- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną	2	2	2	2	2	2
5.	Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0	0	0	0
6.	Sekcja F - Budownictwo	36	33	33	35	37	41

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		Wartości w latach					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
7.	Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	43	43	44	42	44	46
8.	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	10	11	12	8	11	12
9.	Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	8	6	8	8	7	7
10.	Sekcja J - Informacja i komunikacja	2	2	2	4	3	3
11.	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	5	5	4	4	3
12.	Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3	3	3	5	5	5
13.	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	18	15	15	16	16	16
14.	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3	2	2	2	3	5
15.	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7	7	7	7	7	7
16.	Sekcja P - Edukacja	9	9	7	8	8	9
17.	Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6	6	6	6	6	7
18.	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3	3	3	5	5	5
19.	Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	22	20	20	19	22	22
Ogółem		229	217	219	219	228	241

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

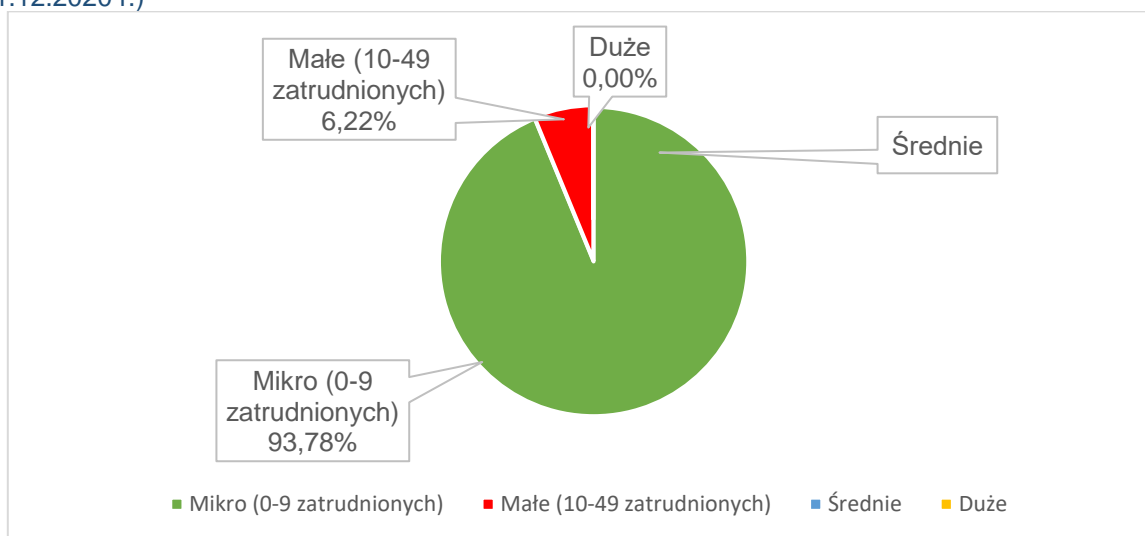
Najliczniejszy udział w całkowitym zestawieniu podmiotów gospodarczych mają podmioty zaklasyfikowane do Sekcji:

- G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 46 podmiotów (19,09% ogółu),
- F: Budownictwo – 41 podmiotów (17,01% ogółu),
- C: Przetwórstwo przemysłowe – 30 podmiotów (12,45% ogółu),
- S i T: Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników – 22 podmioty (9,13% ogółu).

Gospodarka gminna opiera się głównie na handlu, usługach i działalności budowlanej. W następnej kolejności funkcjonuje przetwórstwo przemysłowe i działalność profesjonalna oraz transport i gospodarka magazynowa. O nieturystycznym charakterze gminy świadczy niewielka liczba podmiotów prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Gmina zapewnia mieszkańcom podstawowe usługi społeczne i finansowe – na terenie gminy funkcjonują placówki opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, oświaty i edukacji, kultury, komunikacji oraz infrastruktury komunalnej.

Według klasy wielkości dominują mikroprzedsiębiorstwa, niewielki jest w tym udział małych firm. W gminie brakuje średnich i dużych przedsiębiorstw.

Wykres 15 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej według klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2020 r.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy, najwięcej podmiotów zatrudniało od 1 do 9 osób. Na koniec 2020 roku było 226 takich jednostek. Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób. Na koniec 2020 roku było 15 takich podmiotów. Na koniec 2020 roku na terenie gminy nie funkcjonowały średnie ani duże firmy (stan utrzymujący się od 2017 roku).

Tak jak w całym kraju, w strukturze podmiotów dominuje sektor prywatny - w 2020 roku odnotowano 230 podmiotów gospodarczych, w tym 180 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na terenie gminy działają głównie podmioty nie generujące dużej ilości miejsc pracy, lecz przeważnie oparte na samozatrudnieniu. W dominującej części zasięg oddziaływania prowadzonej działalności gospodarczej jest niewielki, realizowany przez małe podmioty, zarówno pod względem kapitału, jak i zatrudnienia. Udział sektora prywatnego wynosi 95,44%. Sektor publiczny reprezentowany jest zaś przez Urząd Gminy Sulmierzyce, podmioty komunalne, placówki oświatowe oraz instytucję kultury.

Tabela 40 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Sulmierzyce w latach 2014-2020 wg rejestru REGON

Podmioty wg sektorów własnościowych	Wartości w latach						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. podmioty gospodarki narodowej ogółem	229	217	219	219	228	241	229
2. sektor publiczny - ogółem	13	13	11	11	11	11	13
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	10	10	8	8	8	8	10
3. sektor prywatny - ogółem	216	204	208	208	217	230	216
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	171	161	165	162	169	180	171
spółki handlowe	10	10	10	13	13	13	10
spółdzielnie	4	3	3	3	3	3	4
stowarzyszenia i organizacje społeczne	12	13	13	15	17	18	12

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Gmina Sulmierzyce w analizie porównawczej z innymi JST

W tabeli zaprezentowano liczbę podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, do analizy porównawczej wybrano wszystkie gminy powiatu pajęczańskiego oraz gminy spoza powiatu

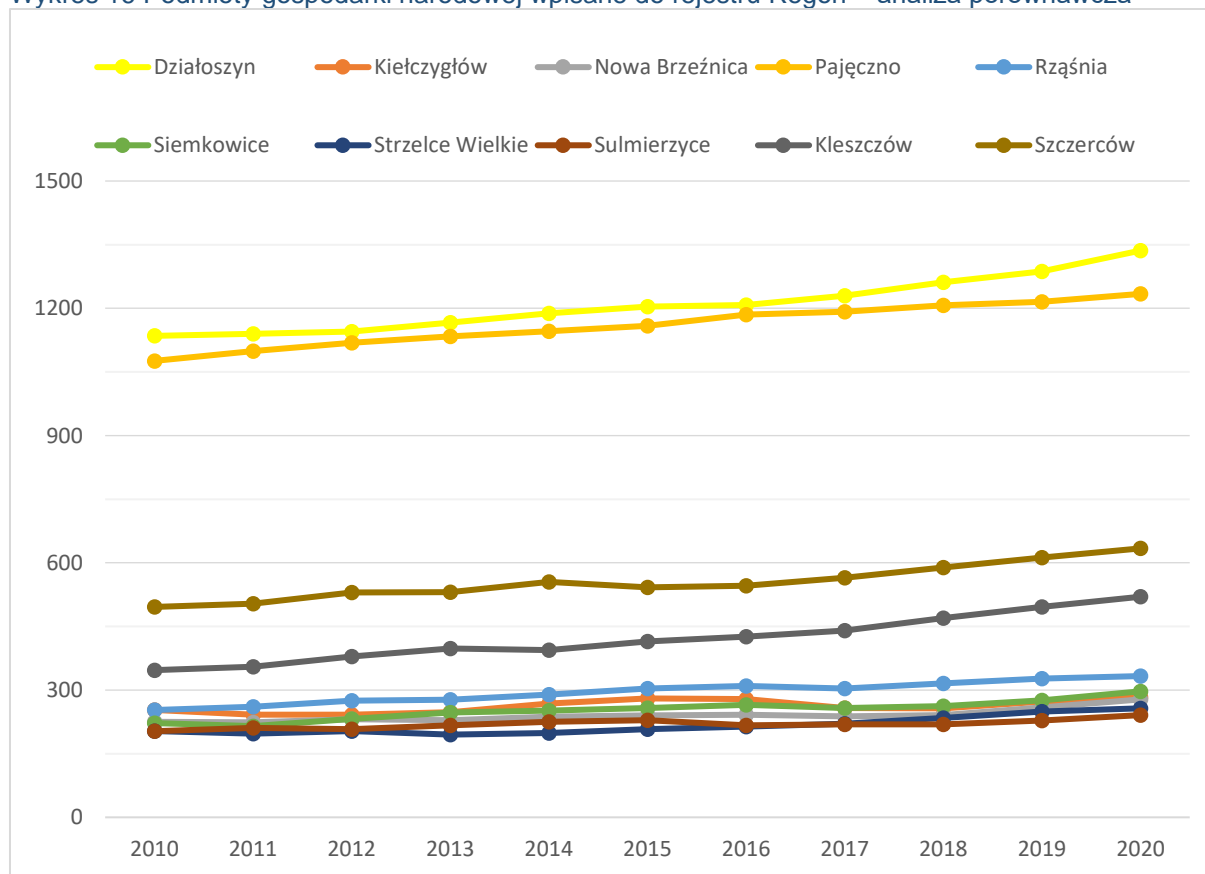
sąsiadujące z gminą Sulmierzyce. W badanym przedziale czasowym odnotowujemy wzrost ilości podmiotów gospodarczych we wszystkich JST. Przy czym największy przyrost wystąpił w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn (201 podmiotów) oraz w gminach: Kleszczów (173 podmioty), Pajęczno (158 podmiotów) i Szczerców (138 podmiotów). Obszary zaliczane do gmin miejsko – wiejskich charakteryzują się wyższym poziomem przedsiębiorczości, korzystniejszym otoczeniem biznesowym, zatem liczba podmiotów gospodarczych jest wyższa od liczby podmiotów z terenów typowo wiejskich.

Tabela 41 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica
Powiat pajęczański	3570	3589	3655	3713	3804	3882	3920	3920	3997	4114	4259	689
Działoszyn	1135	1140	1145	1166	1188	1204	1208	1230	1261	1287	1336	201
Kielczygłów	253	242	242	248	268	280	279	258	257	273	283	30
Nowa Brzeźnica	225	224	231	229	237	240	242	238	241	259	278	53
Pajęczno	1076	1099	1119	1134	1146	1159	1185	1192	1207	1215	1234	158
Rząśnia	253	261	275	277	289	304	310	304	316	327	333	80
Siemkowice	222	215	232	247	252	258	265	258	262	276	297	75
Strzelce Wielkie	203	197	203	195	199	208	214	221	234	249	257	54
Sulmierzyce	203	211	208	217	225	229	217	219	219	228	241	38
Powiat bełchatowski	8420	8374	8677	8829	8881	8962	8994	9042	9173	9497	9810	1390
Kleszczów	347	355	379	398	394	415	426	440	470	496	520	173
Szczerców	496	504	530	531	555	542	546	565	589	612	634	138
Powiat radomszczański	8790	8587	8789	8912	8877	8971	9079	9187	9416	9759	10034	1244
Lgota Wielka	282	270	272	288	295	305	301	309	313	321	329	47

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 16 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Jednym z podstawowych wskaźników najlepiej ilustrujących stan lokalnej gospodarki jest **poziom aktywizacji gospodarczej** liczony jako ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. Wyraża on skłonność danej populacji do podejmowania działalności gospodarczej, jak również zaufanie do sytuacji na rynku.

Jako grupę porównawczą wybrano wszystkie gminy powiatu pajęczańskiego oraz gminy sąsiadujące z gminą Sulmierzyce.

Tabela 42 Poziom aktywizacji gospodarczej w gminach wiejskich w latach 2010 – 2020 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica
Powiat pajęczański												
Działoszyn	870	879	886	906	926	946	950	971	1 001	1 034	1 082	212
Kielczygłów	592	570	576	591	643	681	681	633	637	686	716	124
Nowa Brzeźnica	467	466	485	484	503	515	521	516	527	568	613	146
Pajęczno	914	933	950	964	978	989	1 011	1 019	1 037	1 056	1 074	160
Rząśnia	520	537	565	571	600	633	638	621	644	662	676	156
Siemkowice	454	441	478	509	519	531	548	536	547	578	626	172
Strzelce Wielkie	426	415	428	414	423	444	459	475	507	545	566	140
Sulmierzyce	441	460	456	476	500	513	486	492	494	513	545	104
Powiat bełchatowski												
Kleszczów	738	734	757	771	736	742	734	737	760	783	810	72
Szczerców	621	631	660	657	683	669	671	692	717	741	772	151
Powiat radomszczański												
Lgota Wielka	645	619	623	660	677	704	699	717	729	750	772	127

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Od 2010 roku poziom aktywizacji gospodarczej w gminie Sulmierzyce wzrósł o 104 punkty. Wskaźnik aktywizacji gospodarczej nie wzrastał jednak regularnie w badanych latach. Na przestrzeni badanych lat we wszystkich analizowanych gminach obserwowany jest wzrost wartości wskaźnika. Wśród wskazanych jednostek, gminy miejsko – wiejskie (Pajęczno i Działoszyn) mają najwyższe wskaźniki aktywizacji gospodarczej, jest to związane z lepszym otoczeniem biznesowym, większymi możliwościami jakie daje bliskość miasta. Najwyższe wartości wskaźnika w latach 2010, 2019 i 2020 oznaczono kolorem niebieskim, zaś najniższe kolorem pomarańczowym. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik w 2019 roku odnotowuje gmina miejsko – wiejska Pajęczno: 1 056 punktów. Rok później liderem zostaje gmina Działoszyn (1 082 punktów). Wśród analizowanych gmin wiejskich największą dynamiką wzrostu charakteryzuje się gmina Siemkowice - wzrost o 172 punkty, natomiast najslabszy wzrost przypada gminie Kleszczów (wzrost o 72 punktów) oraz gminie Sulmierzyce (wzrost o 104 punkty).

Poniżej przedstawiono wykres z przebiegiem poziomu aktywizacji gospodarczej gminy Sulmierzyce na przestrzeni 10 badanych lat.

Wykres 17 Poziom aktywizacji gospodarczej w latach 2010 - 2020 w gminie Sulmierzyce

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Jednak poziom aktywizacji gospodarczej jest tylko jednym ze wskaźników obrazujących aktywność biznesową populacji. Ważnym wskaźnikiem dodatkowym jest tzw. indeks **PEAI** (Present Economic Activity Index – wskaźnik aktualnej aktywności gospodarczej), obliczany jako procentowa zmiana ilości firm na 10 tys. mieszkańców w ostatnich trzech latach. PEAi powyżej 9% oznacza pomyślną koniunkturę, a powyżej 15% gwałtowny rozwój. Okres od roku 2010 jest okresem bardzo dużego wzrostu gospodarczego w całym kraju. W gminach wiejskich wskaźnik PEAi bardzo często jest większy niż 4%, a gminach wiejsko – miejskich często przekracza 9%.

Warto zauważyć, że nie ma prostej korelacji między poziomem aktywizacji gospodarczej, a indeksem PEAi. Należy to interpretować następująco: poziom aktywizacji to skumulowany przez wiele lat dorobek aktywności lokalnego sektora gospodarczego, natomiast PEAi obrazuje aktualną dynamikę.

Tabela 43 Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach (2016/2019) – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Saldo ilości firm w ostatnich trzech latach	
	Saldo firm	Przyrost procentowy PEAi
Powiat pajęczański		
Działoszyn	106	11,42%
Kielczygłów	25	13,13%
Nowa Brzeźnica	40	18,71%
Pajęczno	42	5,37%
Rząśnia	29	8,83%
Siemkowice	39	16,79%
Strzelce Wielkie	36	19,13%
<i>Sulmierzyce</i>	22	10,77%
Powiat bełchatowski		
Kleszczów	80	10,01%
Szczerców	69	11,60%
Powiat radomszczański		
Lgota Wielka	20	7,62%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Według powyższych obliczeń najwyższy wskaźnik PEAi wśród analizowanych gmin przypada w gminie wiejskiej Strzelce Wielkie - aż 19,13% oraz w gminie wiejskiej Nowa Brzeźnica – 18,71%. Oznacza to, że na terenie wspomnianych gmin występuje gwałtowny rozwój gospodarczy. W ciągu trzech lat saldo

firm odnotowało wzrost odpowiednio o 36 i 40 nowych podmiotów gospodarczych. Największy przyrost nowo zarejestrowanych podmiotów odnotowano w gminie miejsko - wiejskiej Działoszyn (+106 podmiotów, co dało wskaźnik PEAI 11,42%), a najmniejszy w gminie wiejskiej Lgota Wielka (+20 podmiotów, co dało wskaźnik PEAI 7,62%). Wśród badanych gmin miejsko – wiejskich najgorzej sytuacja wygląda w gminie Pajęczno, w której przeciętny przyrost nowych podmiotów gospodarczych (+42) pozwolił na uzyskanie wskaźnika PEAI najniższego w ww. grupie porównawczej 5,37%.

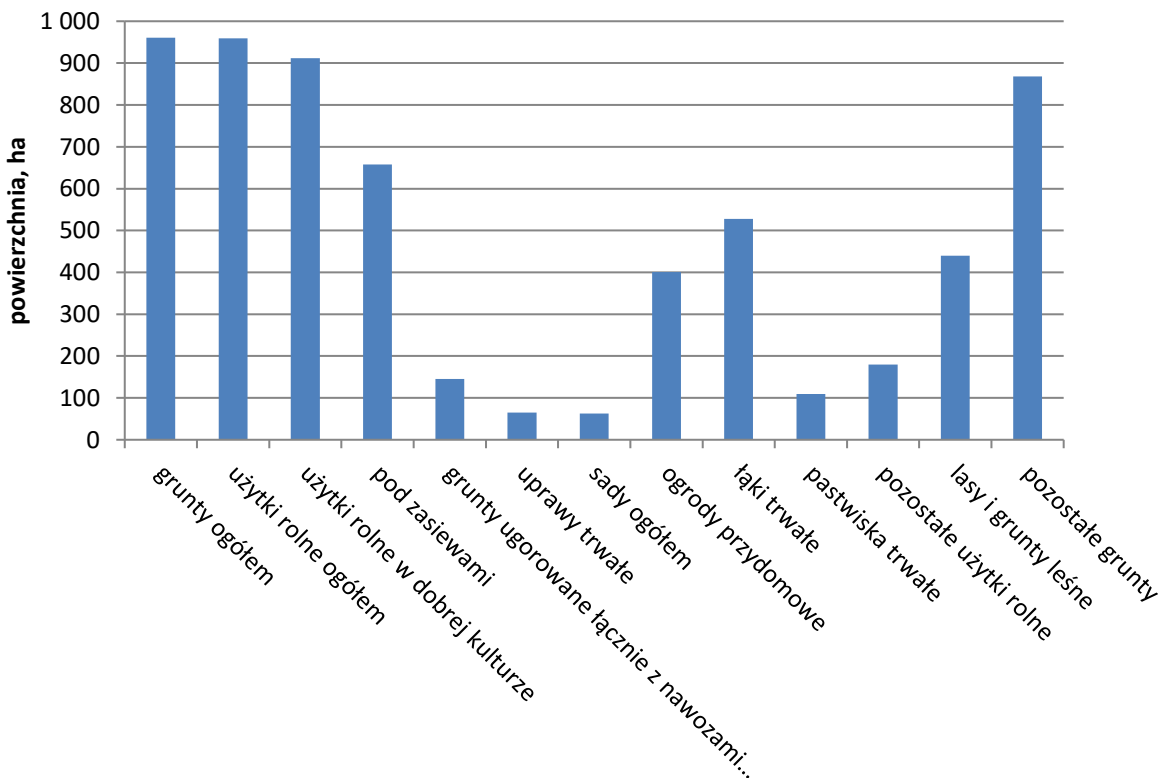
Gmina Sulmierzyce wraz z sąsiadującymi gminami Kleszczów i Szczerców posiadają zbliżone do siebie wartości wskaźnika PEAI ok. 10-11%, co oznacza pomyślną koniunkturę na tych obszarach. Niewiele gorsza sytuacja przedstawia się dla gminy Rząśnia (PEAI 8,83%).

Należy w tym miejscu zauważyć, iż ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany pandemią wirusa COVID-19 w całym kraju, następuje zmniejszenie liczby zakładanych przedsiębiorstw oraz obserwuje się coraz więcej takich, które zawieszają bądź zamykają prowadzoną dotychczas działalność gospodarczą. Na ten moment bardzo trudno jest przewidzieć, kiedy pandemia zakończy się oraz jak bardzo dotkliwe będą jej skutki m.in. w sferze gospodarczej.

ROLNICTWO

Teren gminy należy do obszarów o niskiej koncentracji gruntów rolnych w gospodarstwach, które stanowią około 11,6% jego powierzchni. Szczegółowa struktura przeznaczenia gruntów rolnych w gospodarstwach na obszarze gminy została przedstawiona na poniższym wykresie.

Wykres 18 Struktura przeznaczenia gruntów rolnych w gospodarstwach na obszarze gminy Sulmierzyce

Źródło: Projekt aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Sulmierzyce, kwiecień 2020r.

Jakość gleb przekłada się na strukturę zasiewów – zdecydowanie dominują zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi – pszenżyto i żyto. W produkcji zwierzęcej w gospodarstwach rolnych gminy Sulmierzyce dominuje bydło, trzoda chlewna, konie oraz drób. W strukturze gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa małe – do 5 ha, zaś gospodarstw rolnych większych (powyżej 15 ha) jest niewiele – stanowią one nieznaczny odsetek wszystkich znajdujących się w gminie.

Gmina Sulmierzyce charakteryzuje się dosyć jednorodną strukturą zagospodarowania, w której dominuje rolnicza przestrzeń produkcyjna. Na jej terenie przeważa zabudowa zagrodowa, uzupełniana przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz tereny mieszkaniowo-usługowe, związane przede wszystkim z drobnym rzemiosłem. Miejscowość gminna jest przykładem wsi o bardzo urozmaiconym, choć regularnym, układzie komunikacyjnym z wyraźnie zarysowanym centrum. Wsie znajdujące się w północnej części gminy w sąsiedztwie planowanego wyrobiska charakteryzują się dużo bardziej rozproszoną strukturą z luźno rozmieszczonymi zabudowaniami.

Od 16 września do 30 listopada 2020 r. w Polsce przeprowadzono Powszechny Spis Rolny. Jest to najważniejsze badanie polskiego rolnictwa realizowane raz na 10 lat. W Gminie Sulmierzyce objętych spisem było 567 gospodarstw.

Tabela 44 Liczba gospodarstw rolnych na terenie gminy Sulmierzyce i województwa łódzkiego według PSR 2020.

Powszechny Spis Rolny 2020			
	Gospodarstwa spisane	Gospodarstwa zlikwidowane	Brak kontaktu z gospodarstwami
Liczba gospodarstw w gminie Sulmierzyce	473	72	22
Udział procentowy gospodarstw w gminie Sulmierzyce	83,42%	12,7%	3,83%
Udział procentowy gospodarstw w województwie łódzkim	90,9%	6,98%	2,01%

Źródło: Raport o stanie Gminy Sulmierzyce za rok 2020

Fotografia 14 Gospodarstwo rolne w gminie

Źródło: Fotografia własna

PODSUMOWANIE

Zaprezentowane powyżej dane wskazują, że sfera gospodarcza w gminie Sulmierzyce rozwija się stabilnie, lecz powoli. Pomyślna koniunktura gospodarcza nie wpływa znacząco na wzrost liczby zakładanych przedsiębiorstw, zaś wartości wskaźników w analizie porównawczej z innymi gminami pozwalają wnioskować, iż gmina potrzebuje silnego akceleratora zmian.

Zdolność do kreowania polityki rozwoju na terenie gminy jest silnie uwarunkowana czynnikami zewnętrznymi. Z jednej strony, położenie geograficzne gminy może mieć znaczenie przy podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu aktywności gospodarczej w zakresie sektora kreatywnego, kulturalnego, technologii IT, turystyki czy przemysłu czasu wolnego. Z drugiej - gmina posiada endogeniczny potencjał, który wciąż nie jest w pełni możliwości wykorzystany np. zlokalizowany przemysł wydobywczy, energetyczny.

Ponadto, planując obecnie dalsze kierunki rozwoju gminy, należy mieć na uwadze skutki pandemii, które z pewnością będą odczuwalne dla mieszkańców, a tym samym dla całej gminy Sulmierzyce w długim okresie czasu. Należy wykorzystać doświadczenia, które gmina nabyła od marca 2020 roku, wykorzystać potencjał tkwiący w cyfryzacji i informatyzacji instytucji publicznych, ale również podjąć działania wspierające ochronę środowiska, jak również sferę gospodarczą.

POLITYKA FINANSOWA

Polityka finansowa gminy Sulmierzyce realizowana jest w oparciu o uchwałę budżetową corocznie uchwalaną przez Radę Gminy, która określa źródła dochodów oraz kierunki wydatkowania środków. Realizacja inwestycji oparta jest o przedsięwzięcia wyszczególnione w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz o załącznik do uchwały budżetowej wskazujące wydatki majątkowe.

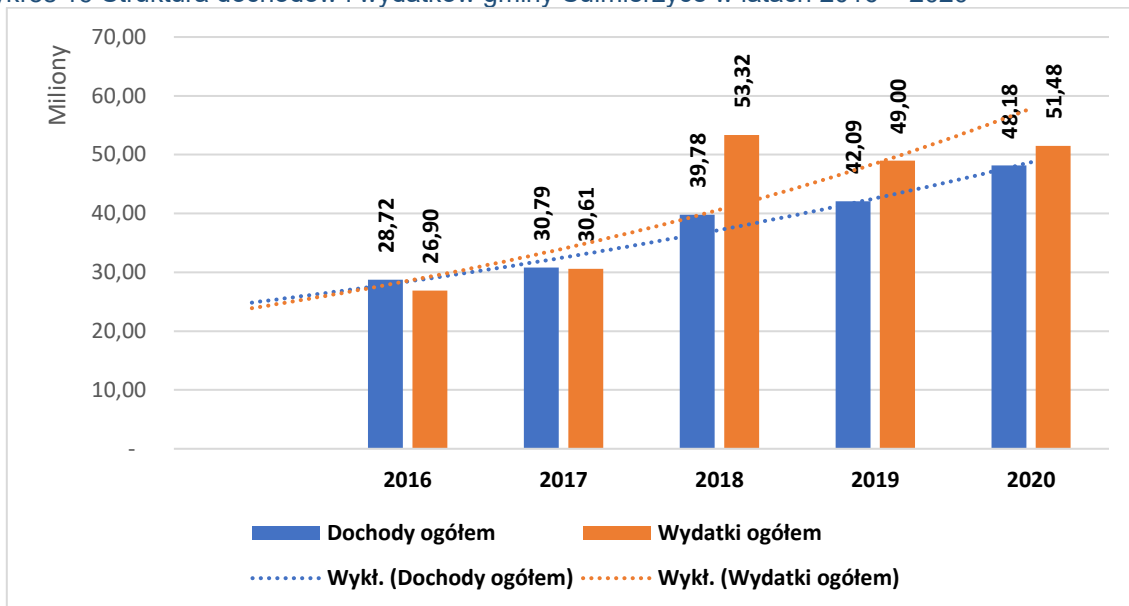
Tabela 45 Wyniki finansowe samorządu gminy Sulmierzyce w latach 2016 – 2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Dochody ogółem	28 724 808,83	30 794 350,49	39 776 419,51	42 091 787,00	48 175 695,16
Wydatki ogółem	26 904 503,42	30 611 800,50	53 316 125,40	49 002 752,14	51 477 795,65
Wynik finansowy	1 820 305,41	182 549,99	-13 539 705,89	-6 910 965,14	-3 302 100,49
Wynik finansowy/ dochody (%)	6,34	0,59	-34,04	-16,42	-6,85

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wynik różnicy między dochodami ogółem budżetu JST, a wydatkami ogółem JST stanowi odpowiednio nadwyżkę lub deficyt budżetu. Gmina Sulmierzyce w analizowanych latach 2016 - 2017 zamknęła budżet nadwyżką, zaś w 2018 wynik finansowy był ujemny, a deficyt wynosił – 34,04%. Saldo finansów publicznych utrzymało w kolejnych latach 2018 - 2020 wynik ujemny, wykazując jednakże tendencję wzrostową. Na przestrzeni lat widoczny jest wzrost zarówno dochodów jak i wydatków gminy. Najwyższy wzrost dochodów gmina odnotowała w 2018 roku (ok. 30%), podobnie jak i wydatków (wzrost prawie 75%). Linia trendu pokazuje jednakże, że znacznie szybciej rosną liczby po stronie wydatkowej niż dochodowej.

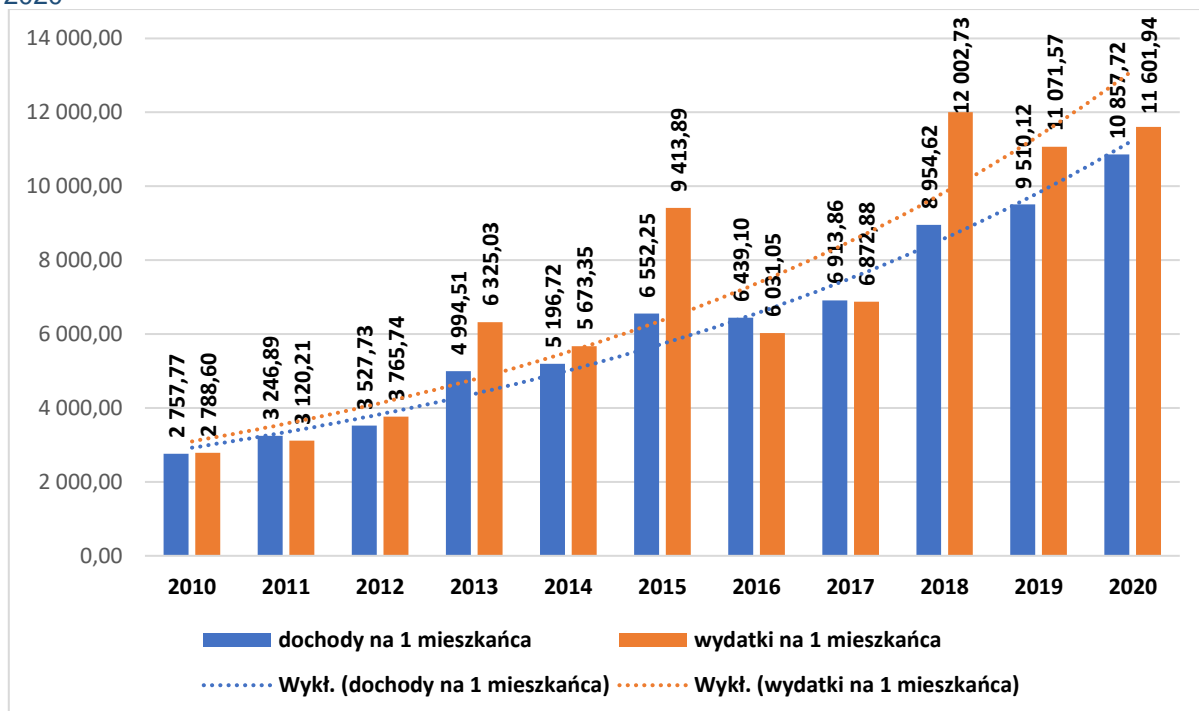
Wykres 19 Struktura dochodów i wydatków gminy Sulmierzyce w latach 2016 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Obserwowany stały wzrost dochodów w budżecie gminy ma swoje odzwierciedlenie również w wielkości dochodu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest zgodne z zachodzącą w województwie łódzkim tendencją dochodową. Dochody gminy Sulmierzyce corocznie wzrastają (w różnym tempie). Zamożność samorządu obrazuje dochód liczony na 1 mieszkańca, który sukcesywnie powiększał się począwszy od kwoty 2 757,77 zł na 1 mieszkańca w 2010 roku do 10 857,72 zł na 1 mieszkańca w 2020 roku, co oznacza wzrost o 293%. Wraz ze wzrostem dochodów, jeszcze szybciej rosną wydatki per capita w gminie Sulmierzyce (wzrost o 316% w 2020 roku w porównaniu do roku 2010).

Wykres 20 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Sulmierzyce w latach 2010 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W porównaniu do roku 2010 dochody na jednego mieszkańca w roku 2020 są większe o 8 099,95 zł, a wydatki zwiększyły się o 8 813,34 zł.

W tabeli poniżej przedstawiono analizę porównawczą dochodów i wydatków na jednego mieszkańca w badanych JST dla okresu 2018 – 2020. Kolorem niebieskim oznaczono najwyższe, a kolorem żółtym najniższe dochody i wydatki, w danym roku poddanym analizie.

Najwyższe dochody na jednego mieszkańca, w analizowanych latach były w gminie Kleszczów. Niewątpliwie związane jest to z wyższym poziomem aktywizacji gospodarczej (przemysł górniczy, wydobywczy, energetyczny) i wpływami z podatków do budżetu gminy. Następnymi w kolejności są gmina Rząśnia i gmina Sulmierzyce – dochody per capita na poziomie ok. 11 tys. zł.

Najniższe dochody w latach 2018 i 2019 były w gminie Pajęczno, a w 2020 w gminie Kielczygłów. Wśród samorządów powiatowych najłabsze wyniki po stronie dochodowej odnosił powiat radomszczański.

Poziom wydatków per capita jest ściśle powiązany z poziomem dochodów i wśród badanych JST w latach 2018 - 2020 najwyższy był w gminie Kleszczów, następnie w gminach Rząśnia i Sulmierzyce. Najniższy poziom wydatków na jednego mieszkańca w analizowanych latach przypadł na gminę Pajęczno, zaś wśród powiatów najniższe wydatki na mieszkańca zapisano w powiecie radomszczańskim.

Analizując sytuację gminy Sulmierzyce, dochody i wydatki per capita kształtują się na wysokim poziomie wśród JST poddanych analizie. Sytuacja gminy wydaje się znacznie lepsza od większości samorządów w powiecie pajęczańskim. Zarówno wartości dochodów jak i wydatków na mieszkańca w gminie Sulmierzyce są niemalże dwukrotnie wyższe od wartości osiągniętych przez większość gmin w rodzimym powiecie.

Tabela 46 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018 – 2020 – analiza porównawcza

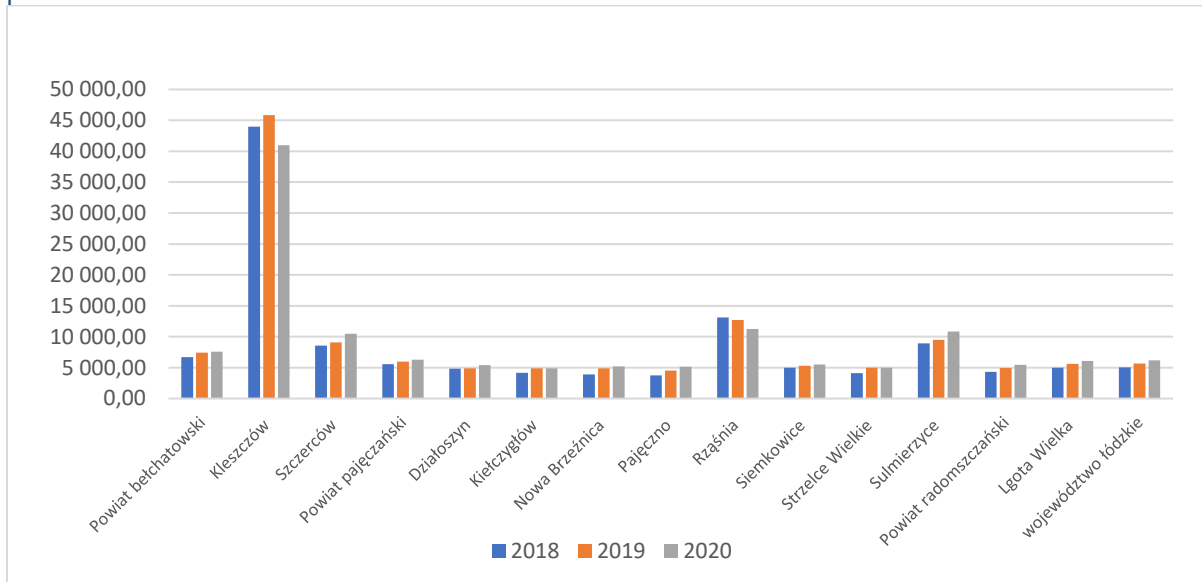
Jednostka terytorialna	Dochody na 1 mieszkańca			Wydatki na 1 mieszkańca		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Powiat bełchatowski	6 711,60	7 419,76	7 572,47	7 211,15	7 039,41	7 639,33
Kleszczów	43 999,48	45 831,99	41 002,45	50 101,21	41 482,20	45 412,98
Szczerców	8 564,67	9 087,00	10 490,70	9 341,16	8 061,01	8 568,41
Powiat pajęczański	5 543,72	6 001,48	6 306,31	5 923,58	5 912,79	6 358,86
Działoszyn	4 820,03	4 898,34	5 398,43	4 937,03	5 208,27	5 042,34
Kielczygłów	4 162,71	4 880,26	4 913,09	4 070,08	4 626,45	4 813,75
Nowa Brzeźnica	3 926,44	4 879,70	5 217,41	4 328,40	4 685,50	5 018,14
Pajęczno	3 772,82	4 510,10	5 158,02	3 686,67	4 143,47	4 783,31
Rząśnia	13 120,11	12 717,94	11 250,54	13 469,16	11 065,91	13 346,86
Siemkowice	4 975,77	5 309,80	5 516,40	5 470,96	5 097,52	5 502,34
Strzelce Wielkie	4 120,47	5 000,54	5 006,43	4 136,53	4 987,37	4 812,79
Sulmierzyce	8 954,62	9 510,12	10 857,72	12 002,73	11 071,57	11 601,94
Powiat radomszczański	4 317,79	4 965,86	5 481,28	4 447,19	5 261,58	5 288,50
Lgota Wielka	4 996,81	5 621,63	6 102,84	5 195,11	5 830,73	5 786,89
Województwo łódzkie	5 055,51	5 671,37	6 184,58	5 183,13	5 792,66	6 223,74

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Należy jednak zauważyć, iż w każdej JST poddanej analizie, w latach 2018 - 2020 zauważalna jest tendencja do wzrostu dochodów jak i wydatków na jednego mieszkańca, z wyjątkiem gmin:

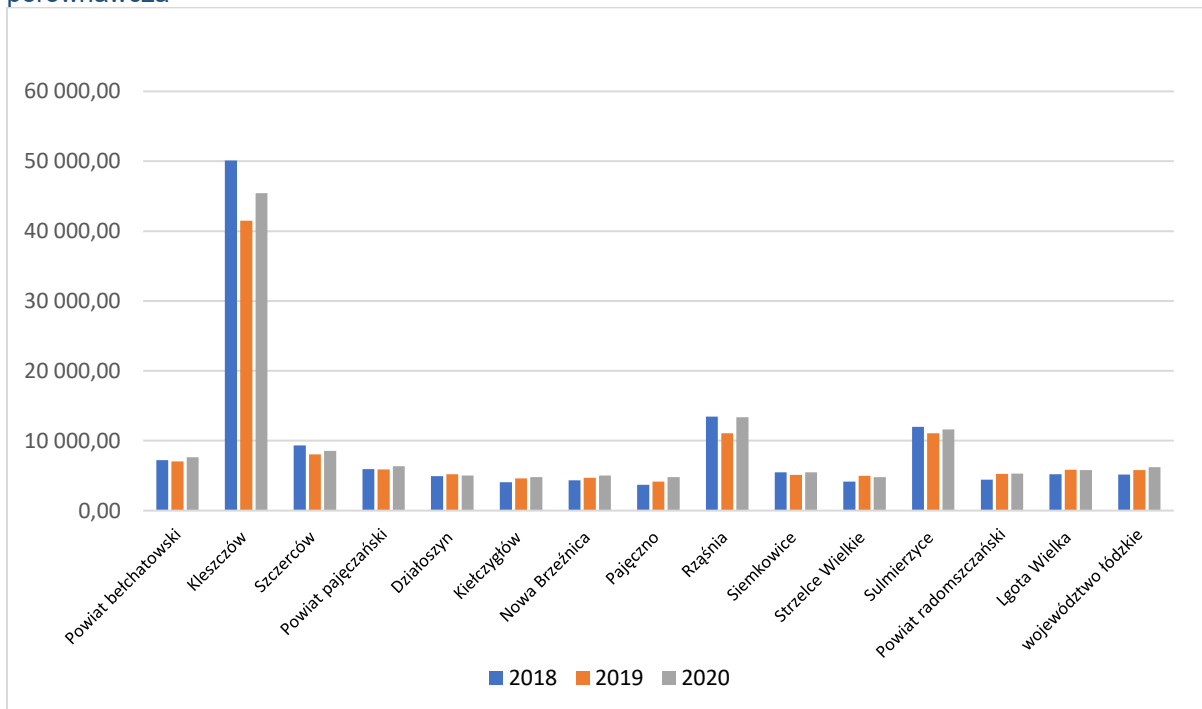
Kleszczów (wahania dochodów i wydatków), Rzaśnia (dochody maleją) i Sulmierzyce. W gminie Sulmierzyce najwyższy poziom wydatków per capita odnotowano w 2018 roku, zaś w roku 2019 i 2020 wartości wskaźnika były relatywnie niższe.

Wykres 21 Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 22 Wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza

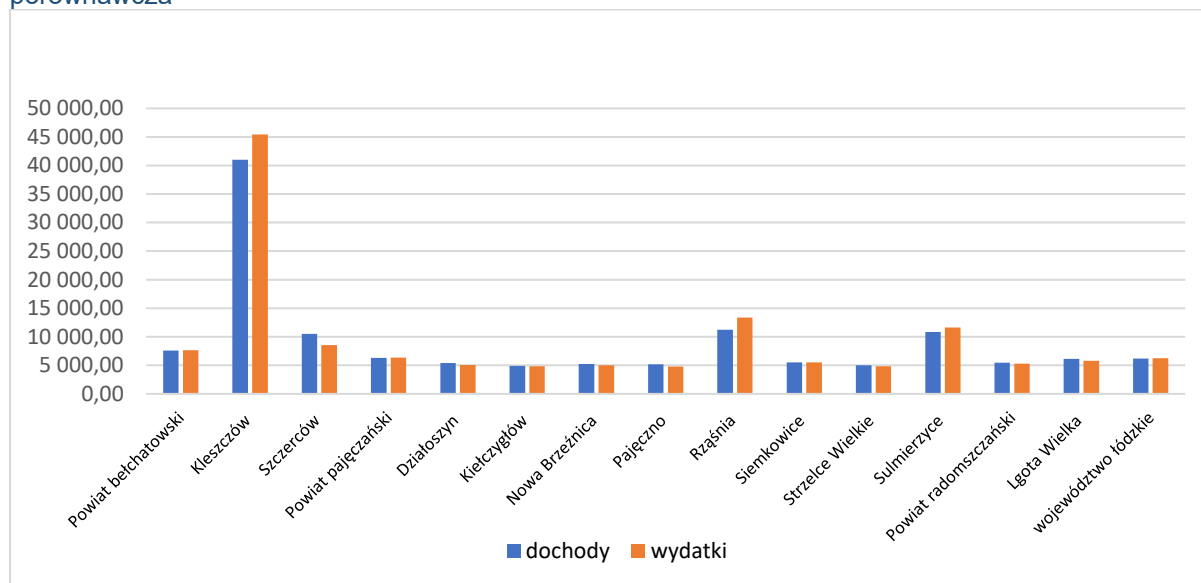
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W porównaniu z badanymi JST, poziom dochodów na jednego mieszkańca w roku 2020 w gminie Sulmierzyce kształtuje się na wyższym poziomie, niż w większości gmin w powiecie

radomszczańskim, ale jest mniejszy o 392,82 zł od dochodu przypadającego na jednego mieszkańca w gminie Rząśnia (w 2018 różnica wynosiła 4 165,49 zł) i większy o 4 551,41 zł od powiatu pajęczańskiego oraz większy o 5 944,63 zł od Gminy Kielczygłów, w której to wskaźnik jest najniższy. Odnośnie wydatków, wskaźnik w Gminie Sulmierzyce jest niższy o 1 744,92 zł od wskaźnika gminy Rząśnia (w której to wydatki były najwyższe wśród gmin z powiatu pajęczańskiego w 2020 roku), zaś wyższy o 6 818,63 zł od kwoty wydatków przypadających na jednego mieszkańca w gminie Pajęczno.

Wykres 23 Dochody i wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2020 roku - analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Struktura dochodów i wydatków

Gmina w celu realizacji zadań własnych gromadzi dochody. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego na dochody JST składają się trzy podstawowe elementy: dochody własne, subwencja ogólna, dotacje z budżetu państwa, udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych. Dochodami JST mogą być także: środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz inne środki określone w odrębnych przepisach.

Tabela 47 Struktura dochodów na 1 mieszkańca w gminie Sulmierzyce w zł w latach 2010 – 2019

dochody na 1 mieszkańca w zł	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	2757,77	3246,89	3527,73	4994,51	5196,72	6552,25	6439,10	6913,86	8954,62	9510,12
dochody własne	1491,72	1835,23	2167,48	3318,06	3659,41	4880,29	4547,27	4760,77	5626,25	6185,22
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	354,05	398,61	416,11	497,14	524,80	610,58	633,57	685,91	767,12	829,85

dochody na 1 mieszkańca w zł	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	0,65	1,93	2,63	4,63	2,34	5,36	3,54	1,45	-0,31	4,33
dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	958,60	1264,35	1507,66	1929,27	2449,20	2887,15	3300,64	3546,73	4013,30	3929,29

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

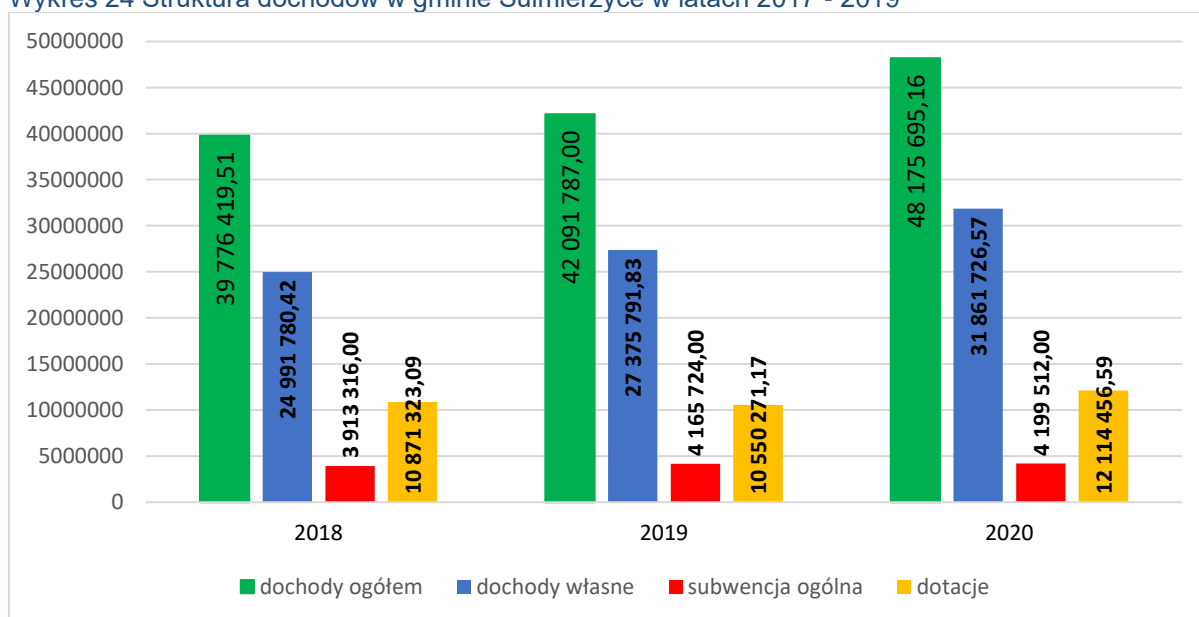
W dochodach gminy Sulmierzyce na przestrzeni badanych lat widoczne są coraz większe wpływy z podatków per capita:

- podatku dochodowego od osób fizycznych - wzrost wpływów per capita w 2019 roku o 134,39% w stosunku do roku 2010 - co niewątpliwie ma związek z wzrostem dochodów mieszkańców gminy;
- podatki ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw – wzrost wpływów per capita w 2019 roku o 310% w stosunku do roku 2010.

Podatek dochodowy od osób prawnych na przestrzeni badanych lat ulega procesom gospodarczym zachodzącym w kraju, czy na świecie i przyjmuje różne wartości – w 2018 roku odnotowany spadek wpływów z podatku CIT per capita o 147% w porównaniu do roku 2010, zaś w 2019 roku udział w podatku CIT wzrósł o 566% w stosunku do roku bazowego.

W budżecie gminy Sulmierzyce największy udział w latach 2018 - 2020 mają dochody własne, które w roku 2018 stanowiły 62,83% dochodów ogółem, w 2019 – 65,04%, a w 2020 – aż 66,14%. Zauważalny jest także na przestrzeni analizowanych lat wzrost wartości uzyskanych dotacji, który w 2020 roku wynosił 25,15% dochodów ogółem (wzrost poziomu dotacji o 11,43% w porównaniu do roku 2018).

Wykres 24 Struktura dochodów w gminie Sulmierzyce w latach 2017 - 2019

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Środki zewnętrzne

Na finansowanie różnego rodzaju projektów inwestycyjnych jednostki samorządu terytorialnego mogą ubiegać się o pozyskiwanie środków z dotacji Unii Europejskiej. Obszarów, w których gminy mogą pozyskać fundusze jest bardzo wiele, a do najważniejszych z nich należą: infrastruktura, ochrona środowiska, informatyzacja, projekty społeczne, projekty kulturalne.

Gmina Sulmierzyce realizuje/ zrealizowała następujące **projekty, na które uzyskała dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej** w ramach perspektywy na lata 2014 – 2020 (Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 - 2020):

– *Budowa żłobka w technologii pasywnej w miejscowości Sulmierzyce*

Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna; Działanie IV.3 Ochrona Powietrza; Poddziałanie IV.3.2 Ochrona powietrza

Wartość projektu zgodnie z umową o dofinansowanie: 5.502.765,72 zł

Wartość dofinansowania: 3.226.691,09 zł

Planowany okres realizacji od 27.08.2020r. do 30.12.2022r.

– *Termomodernizacja budynków komunalnych i użyteczności publicznej na terenie Gminy Sulmierzyce*

Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna Działanie IV.2 Termomodernizacja budynków Poddziałanie IV.2.2 Termomodernizacja budynków

Wartość projektu zgodnie z umową o dofinansowanie: 5.489.594,77 z

Wartość dofinansowania: 3.044.180,92 zł

Planowany okres realizacji od 04.05.2020r. do 30.12.2022r.

– *Budowa pasywnego budynku przedszkola w miejscowości Sulmierzyce na dz.ew. 1226/1 obręb 17 Sulmierzyce*

Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna Działanie IV.3 Ochrona powietrza Poddziałanie IV.3.2 Ochrona powietrza

Wartość projektu zgodnie z umową o dofinansowanie: 9.726.717,00 zł

Wartość dofinansowania: 5.193.515,61 zł

Planowany okres realizacji od 01.01.2017 r. do 30.09.2018 r.

– *Walory Krainy Wielkiego Łuku Warty podstawą rozwoju turystyki kulturowej i aktywnej w gminie Sulmierzyce*

Oś priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu Działanie VI.2 Rozwój gospodarki turystycznej Poddziałanie VI.2.1 Rozwój gospodarki turystycznej.

Wartość projektu zgodnie z umową o dofinansowanie: 9 231 015,90 zł

Wartość dofinansowania: 4 904 915,94 zł

Planowany okres realizacji od 30.03.2018r. do 30.03.2020r.

- *Zagospodarowanie zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach poprzez przywrócenie i zwiększenie potencjału przyrodniczego oraz nadanie ekologicznych funkcji dydaktycznych*

Oś priorytetowa V Ochrona środowiska Działanie V.4 Ochrona przyrody Poddziałanie V.4.1 Ochrona przyrody

Wartość projektu zgodnie z umową o dofinansowanie: 2.981.837,56 zł

Wartość dofinansowania: 1.976.529,89 zł

Planowany okres realizacji od 30.04.2019r. do 30.06.2020r.

- *Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych oraz użyteczności publicznej w Gminie Sulmierzyce*

Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna Działanie IV.1 Odnawialne źródła energii Poddziałanie IV.1.2 Odnawialne źródła energii.

Wartość projektu zgodnie z umową o dofinansowanie: 2.204.476,33 zł

Wartość dofinansowania: 1.663.911,37 zł

Planowany okres realizacji od 01.10.2019r. do 30.08.2020r.

Ponadto gmina Sulmierzyce realizuje/zrealizowała **projekty**:

- *„Zdobywamy wiedzę z indywidualizacją”*

Program Operacyjny Kapitał Ludzki Poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych.

Okres realizacji: II 2012 - VI 2013

Wartość projektu: 110 310,30 zł

- *Wiedza to potęga!*

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, działanie 11.1. Wysoka jakość edukacji

wartość projektu: 655 706,25 zł

dofinansowanie z UE: 557 350,31 zł

- *Radosne Przedszkolaki Gminy Sulmierzyce*

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, działanie 11.1. Wysoka jakość edukacji

wartość projektu: 402 981,60 zł

dofinansowanie z UE: 342 534,36 zł

Dodatkowo, gmina Sulmierzyce zrealizowała kilka projektów, uzyskując dofinansowanie z **Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej 2007 – 2013**.

2.4.2. Turystyka

W gminie główne atrakcje turystyczne to zabytki znajdujące się w Sulmierzycach, Woli Wydrzynie oraz Chorzenicach. Jak zauważono w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy Sulmierzyce* należy dążyć, aby tereny o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, w tym zwarte kompleksy leśne, doliny rzek stały się podstawą rozwoju turystyki oraz zabudowy rekreacji indywidualnej, która charakteryzuje się w gminie zdecydowanie mniejszą intensywnością zainwestowania, niż tereny mieszkaniowe, co w znaczący sposób powinno zminimalizować negatywne oddziaływania tych terenów na obszary atrakcyjne przyrodniczo.

Gmina Sulmierzyce należy do założonej w 2006 roku Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” utworzonej z 18 gmin leżących na obszarze czterech powiatów: bełchatowskiego, pajęczańskiego, radomszczańskiego i wieluńskiego z siedzibą w Osjakowie. Celami strategicznymi, jakie stawia sobie LGD KWŁW są: działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, wiejsko-miejskich, przy uwzględnieniu ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki oraz popularyzacji i tworzenia produktów regionalnych.

Gmina czyni starania, aby podnieść atrakcyjność turystyczną regionu i dlatego podjęto decyzję o realizacji projektu: „Walory Krainy Wielkiego Łuku Warty podstawą rozwoju turystyki kulturowej i aktywnej w gminie Sulmierzyce”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Oś priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu Działanie VI.2 Rozwój gospodarki turystycznej Poddziałanie VI.2.1 Rozwój gospodarki turystycznej. Cel bezpośredni projektu zdefiniowano następująco: *rozwój turystyki kulturowej i aktywnej w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe gm. Sulmierzyce oraz promocję walorów turystycznych Krainy Wielkiego Łuku Warty*. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez¹⁹:

- aranżację turystyczną centrum Sulmierzyc;
- budowę strzelnicy sportowej wraz z torem aktywności fizycznej oraz towarzyszącym zagospodarowaniem terenu;
- zagospodarowanie walorów przyrodniczych zbiornika w miejscowości Dygudaj;
- adaptację obiektu tzw. „Leśniczówki” na cele turystyczne wraz z towarzyszącym zagospodarowaniem terenu w formie parku linowego, wioski kuźniczej, platformy widokowej,
- budowę dwóch stref aktywnego wypoczynku w formie siłowni zewnętrznych;
- budowę ścieżki rowerowej na odcinku Sulmierzyce – Chorzenice.

Gmina zrealizowała także projekt pod nazwą: „Zagospodarowanie zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach poprzez przywrócenie i zwiększenie potencjału przyrodniczego oraz nadanie ekologicznych funkcji dydaktycznych”. Inwestycja polega na wprowadzeniu nasadzeń roślin chronionych i zagrożonych wyginięciem z Czerwonej Księgi Roślin, budowie infrastruktury związanej ze

¹⁹ <https://sulmierzyce.info/srodki-pozyskane-z-unii-europejskiej/walory-krainy-wielkiego-luku-warty-podstawa-rozwoju-turystyki-kulturowej-i-aktywnej-w-gminie-sulmierzyce/>

stworzeniem warunków do ochrony oraz przywrócenia właściwego stanu przyrodniczego zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach oraz nadanie ekologicznych funkcji dydaktycznych poprzez²⁰:

- Utwardzenie ciągów komunikacyjnych – ścieżek i traktów przyrodniczo-edukacyjnych,
- Renowację zbiornika wodnego (zagospodarowanie wraz z nasadzeniami roślinnością chronioną i zagrożoną wyginieciem),
- Utworzenie kaskady wodnej z wykorzystaniem roślin chronionych i zagrożonych wyginieciem,
- Montaż dwóch drewnianych altan dydaktycznych obsadzonych roślinami chronionymi i zagrożonymi wyginieciem,
- Utworzenie terenów zielonych (zagospodarowanie wraz z nasadzeniami) stylizowanych na założenia pierwotne zespołu dworskiego z roślinnością chronioną i zagrożoną wyginieciem,
- Montaż elementów małej architektury (ławki, kosze na odpady, stojaki na rowery, trejaż, siedzisko gabionowe, tablice i tabliczki przyrodniczo-edukacyjne, donice z roślinnością chronioną i zagrożoną wyginieciem).

Fotografia 15 Realizacja projektu: „Zagospodarowanie zabytkowego założenia parkowego w Chorzenicach poprzez przywrócenie i zwiększenie potencjału przyrodniczego oraz nadanie ekologicznych funkcji dydaktycznych”

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Sulmierzyce

W miejscowości Winek powstał duży retencyjno-osadowy zbiornik wodny z zaporą wodną. Istnieją tu bardzo dobre warunki do rozwoju gospodarki turystycznej. Jest to naturalny zbiornik, jezioro przekształcone przez Kopalnię Węgla Brunatnego Bełchatów w osadnik.

²⁰ <https://twojepajeczno.pl/wiadomosci/powiat/gmina-sulmierzyce-pozyskala-2-mln-zlotych-na-zabytkowy-park-w-chorzenicach/>

Fotografia 16 Zbiornik we wsi Winek

Źródło: <https://www.kologornik.pl/lowiska>

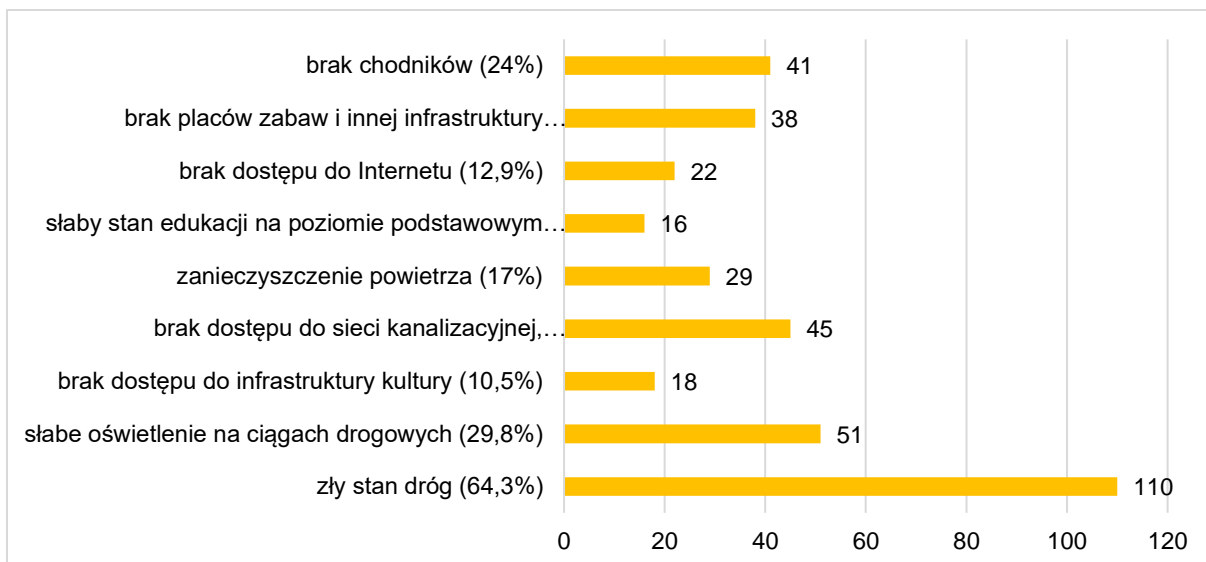
Jest to malowniczo położony zbiornik o bogatej roślinności wodnej oraz przyjemnej linii brzegowej, gdzie do dyspozycji wędkarzy są bardzo dobre miejscówki w cieniu dużych drzew. Powierzchnia osadnika to 8,2 ha. Jezioro systematycznie jest zarybiane przez Koło nr 3 „Górnik” od roku 2000, głównie karpem, szczupakiem, sandaczem, karasiem, linem, leszczem. W wodzie pływają: karpie, liny, leszcze, płocie, jazie, wzdręgi, okonie, szczupaki, sandacze, sumy, amury, karasie i inne. Największe karpie i amury złowione w osadniku miały ponad 10 kg. Średnia głębokość zbiornika wynosi ok. 2,2 m. Występują też jednometrowe płycizny w pobliżu brzegu z zatopionymi krzakami. Dno jest głównie twarde z niewielką warstwą mułu. Bogata roślinność wodna oraz duża ilość naturalnego pokarmu występująca w zbiorniku sprawia iż ryby, które tam mieszkają szybko rosną i osiągają naprawdę duże rozmiary. Umożliwiony jest dojazd samochodem praktycznie w każde miejsce zbiornika.

2.5. Wyniki badań ankietowych

Niezwykle ważnym elementem tworzenia strategii jest dialog społeczny. Dlatego też mieszkańcy mogli wziąć udział w tworzeniu strategii - wypełnić interaktywne ankiety, w których wypowiedzieli się o największych problemach gminy oraz pożądanym kierunkach rozwoju, odpowiedzi mieszkańców zostały wzięte pod uwagę w procesie tworzenia strategii. Poniżej przedstawiono wyniki badań ankietowych:

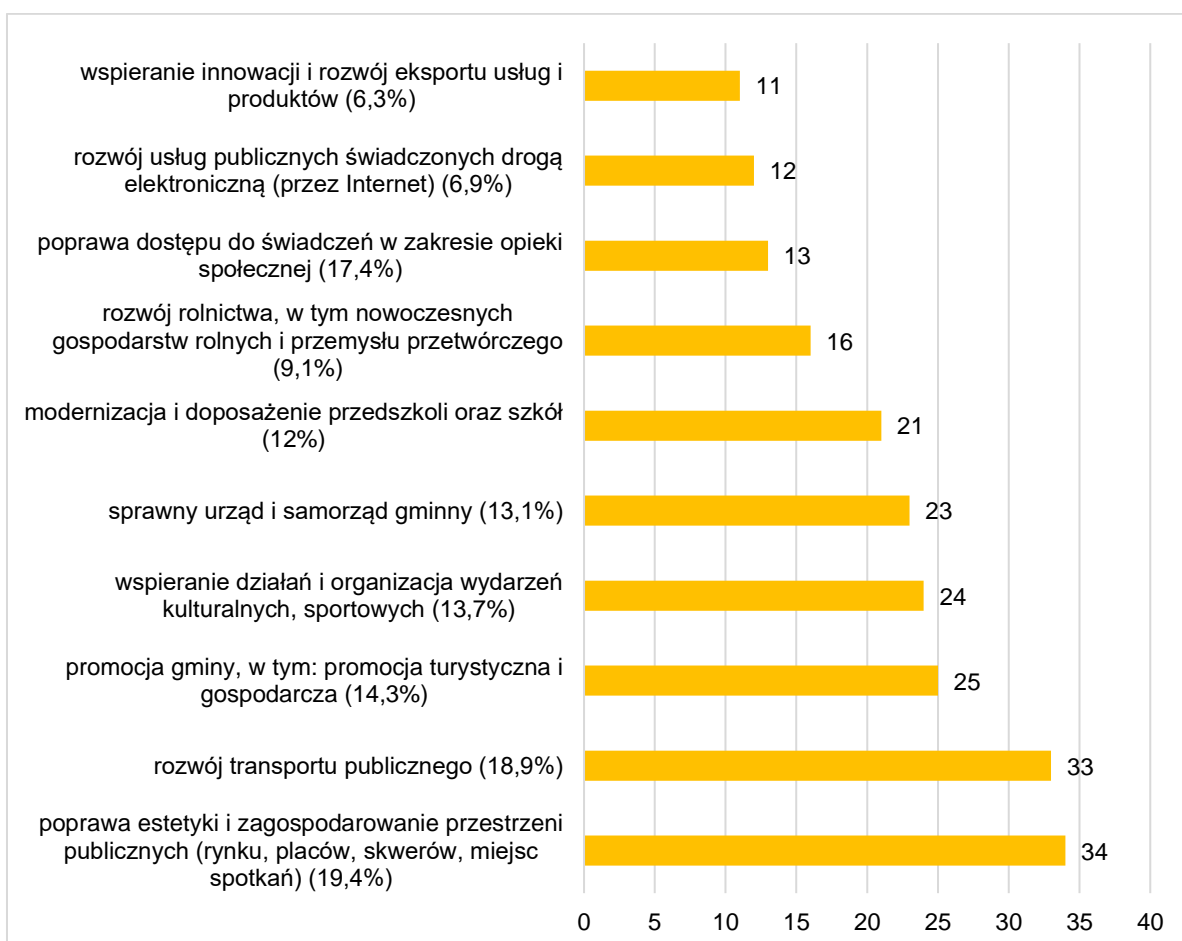
Jakie są największe problemy naszej gminy?

- udzielono 171 odpowiedzi (jedna osoba mogła wybrać kilka problemów);

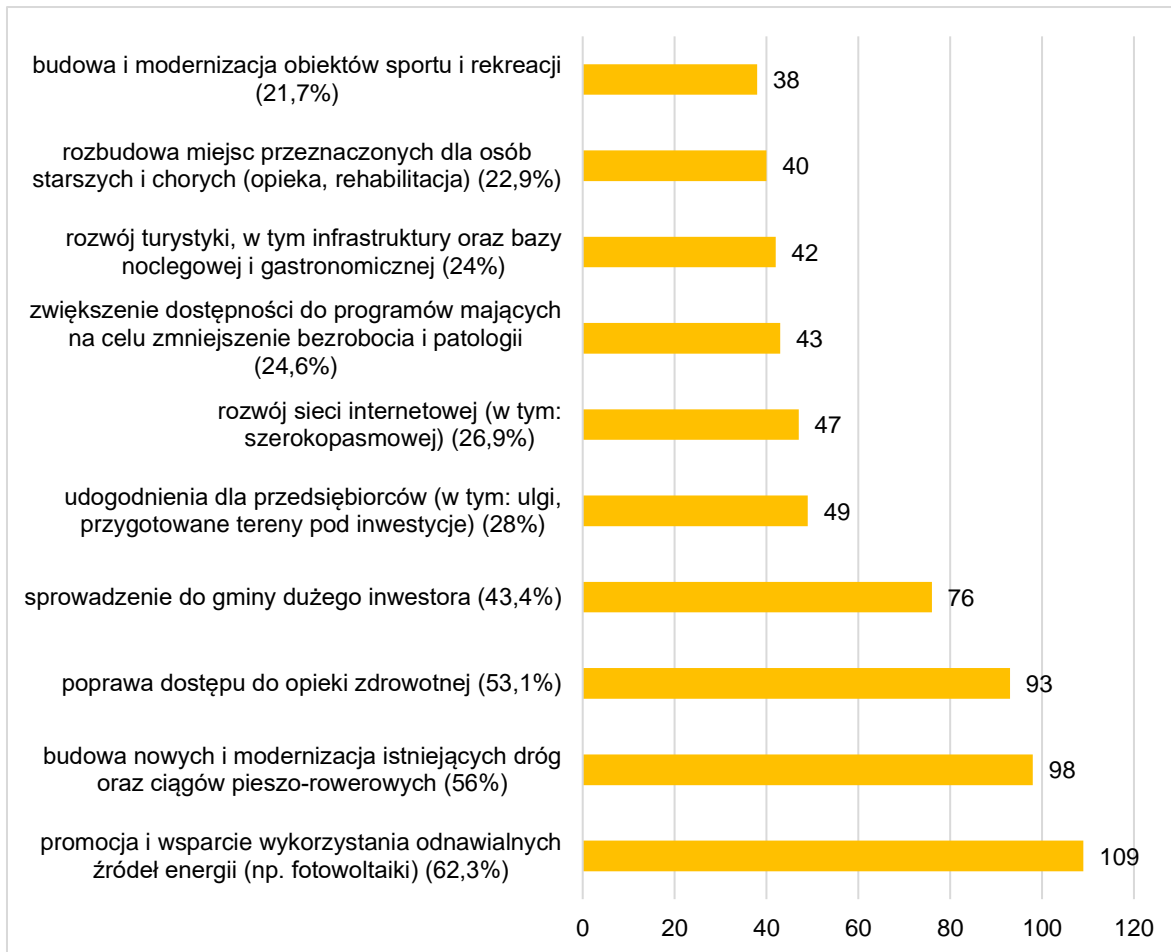

Proszę o wybranie maksymalnie 6 priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój Gminy w latach 2021-2027.

- udzielono 175 odpowiedzi
- wyniki podzielono na 2 wykresy ze względu na dużą prezentowaną ilość danych, uszeregowano je od najmniejszej do największej liczby uzyskanych głosów;

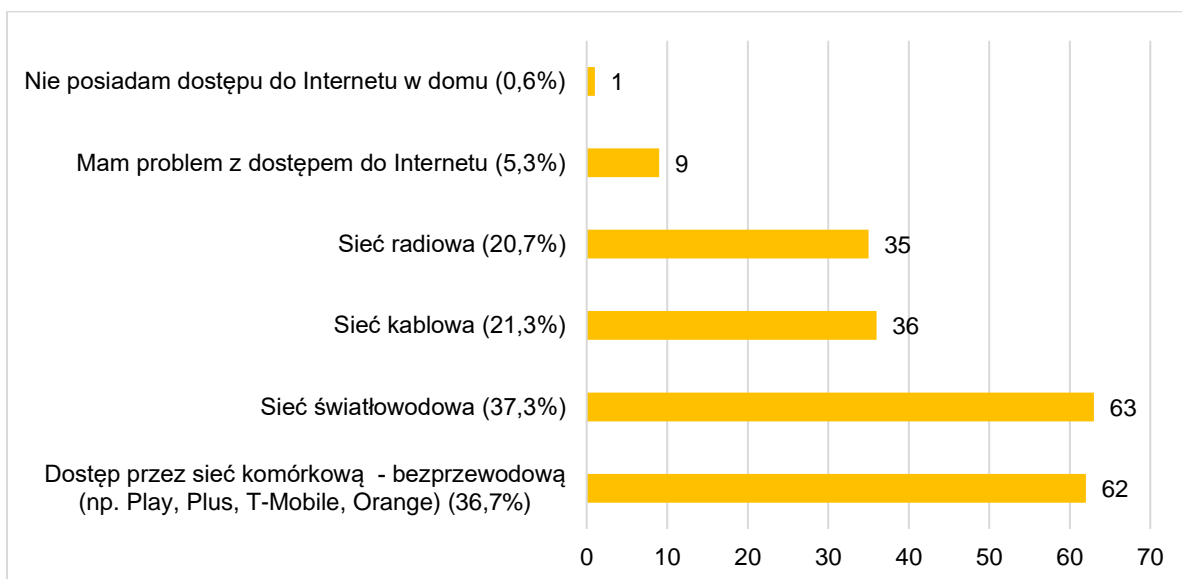

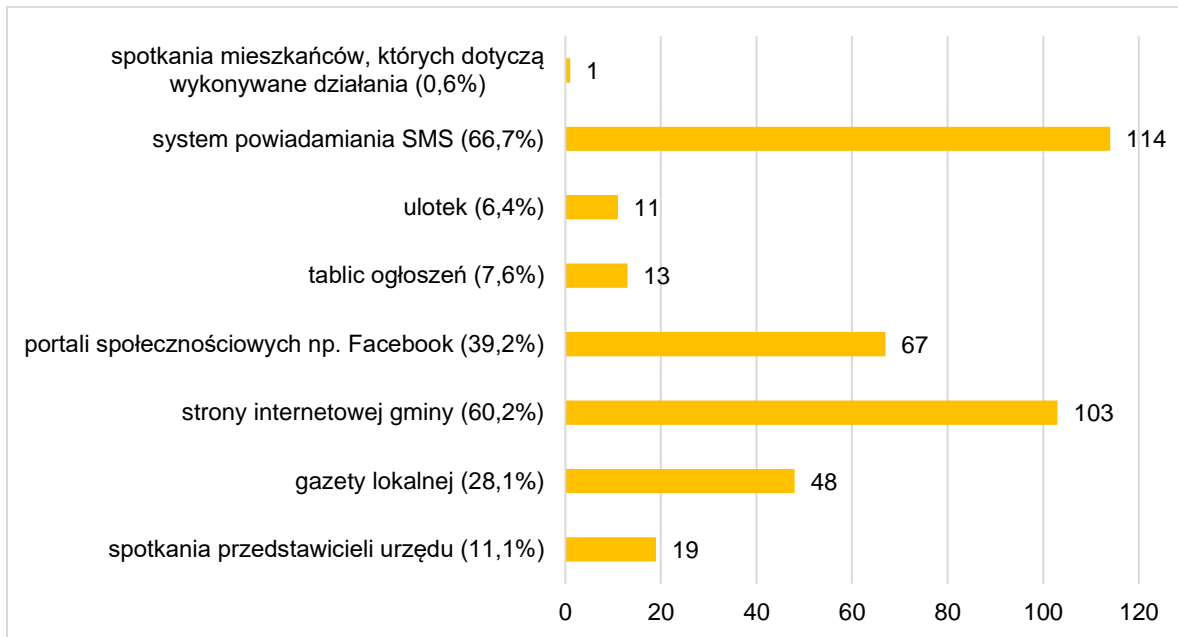
Jaki typ dostępu do Internetu Państwo posiadacie?

- udzielono 169 odpowiedzi (istniała możliwość wybrania kilku opcji);

Z jakich źródeł chciałaby Pani/chciałby Pan otrzymywać informacje o działaniach władz Gminy i wydarzeniach lokalnych?

– Udzielono 171 odpowiedzi (istniała możliwość wybrania kilku opcji);

2.6. Analiza SWOT

Nazwa SWOT to akronim utworzony z pierwszych liter wyrazów:

- S** – strengths (silne/ mocne strony, atuty),
- W** – weaknesses (słabe strony),
- O** – opportunities (szanse),
- T** – threats (zagrożenia).

Poniżej przedstawiono analizę SWOT dla gminy Sulmierzyce w podziale na najbardziej istotne dziedziny.

SPOŁECZEŃSTWO, SYTUACJA SPOŁECZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Dobre połączenie komunikacyjne z głównymi ośrodkami regionu poprzez drogę wojewódzką nr 483 oraz dobrze rozwiniętą sieć dróg powiatowych; – Bardzo dobrze rozwinięta sieć dróg rowerowych; – Silnie zakorzenione więzi kulturowe, głęboka świadomość dziedzictwa historycznego i kulturowego; – Przynależność do organizacji i stowarzyszeń skupiających samorządy nawet o krajowym zasięgu działania; 	<ul style="list-style-type: none"> – Zmniejszająca się liczba ludności; – Ujemny przyrost naturalny; – Wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności; – Wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej; – Większy udział kobiet wśród osób bezrobotnych niż mężczyzn; – Długotrwała lub ciężka choroba jako główny powód udzielania pomocy i wsparcia rodzinom przez GOPS;

SPOŁECZEŃSTWO, SYTUACJA SPOŁECZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej; - Utrudniony dostęp do narkotyków; - Coraz większa aktywność fizyczna mieszkańców; - Zmniejszająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych; - Dodatnie saldo migracji wewnętrznych w ostatnich latach; - Funkcjonowanie Klubu Seniora +; - Organizacje pozarządowe działające w obszarze propagowania aktywnego trybu życia wśród mieszkańców; - Dostosowana do osób starszych i niepełnosprawnych oferta Gminnej Biblioteki Publicznej; - Żłobek w budowie – na moment tworzenia strategii; - Dobre warunki mieszkaniowe; - Korzystanie ze środków EFRR oraz EFS; - W momencie powstawania strategii - stabilne zatrudnienie w kopalni węgla oraz Elektrowni Bełchatów oraz przedsiębiorstwach powiązanych z ich działalnością; 	<ul style="list-style-type: none"> - Stosunkowo niski poziom wykształcenia mieszkańców; - Problem ubóstwa i marginalizacji osób ubogich oraz niepełnosprawnych; - Występowanie problemu patologii społecznych; - Niewystarczające środki na pomoc dla osób potrzebujących; - Zbyt małe możliwości rozwoju zawodowego i podwyższania kwalifikacji zawodowych; - Ostatnim dostępnym szczeblem kształcenia jest poziom podstawowy; - Brak pracy dla osób wykształconych, spełniającej ich ambicje i wykorzystującej wiedzę i umiejętności; - Brak inicjatyw na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wśród kobiet;

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Występowanie dolin rzecznych, łąk, lasów, zbiorników wodnych; - Występowanie form ochrony krajobrazu; - Dobry stan gleb; - Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii; 	<ul style="list-style-type: none"> - Bliskie sąsiedztwo kopalni i elektrowni opalanej węglem brunatnym; - Zanieczyszczenie powietrza; - Niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna; - Słaba świadomość ekologiczna społeczeństwa; - Możliwość występowania suszy; - Wysoki koszt wywozu odpadów;

TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Dobrze rozwinięta i dostępna dla mieszkańców infrastruktura sportowa; - Działalność świetlic wiejskich na obszarze gminy; - Działające koła zainteresowań w Gminnej Bibliotece Publicznej – ciekawa oferta dla spędzania czasu wolnego; - Budowa strzelnicy sportowej oraz trybun sportowych; - Aktywna działalność w organizacji wydarzeń kulturalnych; - Funkcjonowanie Klubu Senior + w gminie Sulmierzyce; - Rozwinięta infrastruktura sportowa oraz dalsze inwestycje, np. budowa nowego boiska w Bogumiłowicach; - Wysokie walory przyrodnicze Gminy; - Bogata historia i tradycja regionu; 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczający poziom rozwinięcia bazy sportowej i rekreacyjnej, w tym infrastruktury wokół ścieżek rowerowych oraz infrastruktury służącej rozwojowi elektromobilności; - Niewystarczająca promocja Gminy;

TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Funkcjonowanie klubów sportowych; - Działalność różnych organizacji i zrzeszeń; - Występowanie obiektów zabytkowych; - Realizacja projektów podnoszących walory turystyczne gminy, zwiększanie atrakcyjności gminy dla mieszkańców (park w Chorzenicach, teren rekreacyjny w Eligowie) 	

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ROLNICTWO

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost liczby podmiotów gospodarczych; - Spadek liczby osób bezrobotnych na terenie Gminy w ostatnich latach; - Zwiększająca się świadomość, co do możliwości wykorzystania funduszy unijnych; - Wysoki wskaźnik aktualnej aktywności gospodarczej (PEAI); - Aktywna działalność gminy w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na rozwój gminy; 	<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w roku 2020 w stosunku do 2019 r.; - Niska innowacyjność; - Stosunkowo niski poziom wykształcenia zawodowego rolników; - Niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych - trudności w dostosowaniu się do potrzeb lokalnego rynku pracy; - Rozdrobnienie gospodarstw rolniczych, a przy tym niska ich dochodowość; - Niewielki udział gospodarstw nowoczesnych; - Niski udział upraw ekologicznych w ogóle produkcji rolniczej; - Brak pracy dla ludzi młodych i wykształconych; - Przewaga wydatków nad dochodami w budżecie gminy;

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa i kanalizacyjna (w planach rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz przebudowa hydroforni); - Prawidłowo rozwinięta sieć połączeń drogowych; - Bardzo dobrze rozwinięta sieć połączeń rowerowych; - Dobrze rozwinięta sieć elektroenergetyczna; - Coraz więcej funkcjonujących na obszarze gminy odnawialnych źródeł energii; gmina stara się, aby takich źródeł było jak najwięcej; - Budowa budynków pasywnych; - Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej; - Funkcjonowanie segregacji odpadów u źródła; - Funkcjonowanie przydomowych oczyszczalni ścieków; - Dobrze rozwinięta sieć telefoniczna; 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak stacji PKP na obszarze gminy; - Zmniejszająca się liczba połączeń autobusowych; - Braki w infrastrukturze sprzyjającej rozwojowi elektromobilności oraz brak stojaków rowerowych, miejsc przechowywania rowerów; - Zły stan dróg powiatowych, braki w oświetleniu ulicznym; - Brak dostępu do gazu z sieci; - Braki w dostępie do szybkiego Internetu;

EDUKACJA I SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Dostęp do biblioteki publicznej oraz prężnie działające w jej zakresie koła zainteresowań; – Dostęp do bazy kultury, bogate tradycje i historia; – Dobra baza szkolnictwa; – Wykorzystywanie funduszy unijnych dla realizacji projektów społecznych; – Dysponowanie przez szkolnictwo w gminie kadrami i bazą dydaktyczną zapewniającą właściwy rozwój uczniów; – Otwarcie żłobka – planowane w 2022 roku; 	<ul style="list-style-type: none"> – Stosunkowo niski poziom wykształcenia mieszkańców; – Zbyt mała liczba osób posiadających wykształcenie w kierunku rolno- spożywczym, które ułatwiłoby zoptymalizowanie i unowocześnienie pracy gospodarstw rolniczych; – Nierówny dostęp do kształcenia; – Marginalizacja dzieci i młodzieży, a także osób starszych o niższym statusie społecznym;

POMOC SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Współpraca międzyinstytucjonalna dla rozwiązywania problemów sfery społecznych w gminie; – Organizacje pozarządowe działające w obszarze propagowania aktywnego trybu życia wśród mieszkańców; – Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej; – Dostęp do bezpłatnych badań profilaktycznych; – Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sulmierzycach; – Funkcjonowanie gminnych programów służących społeczeństwu, np. dotyczących problemów alkoholowych i narkotyków; – Działalność jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej; 	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększanie się liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej; – Problem ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu, niepełnosprawności; – Niekorzystna sytuacja osób niepełnosprawnych oraz dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą; – Zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych; – Możliwe wykluczenie osób z niepełnosprawnościami; – Coraz większe zagrożenia dla zdrowia młodych ludzi, wynikające ze zmiany stylu życia; – Niedostateczne środki finansowe na realizację zadań i zaspakajanie potrzeb społeczeństwa korzystającego z pomocy społecznej; – Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności; – Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach; – Występowanie czynników zwiększających ryzyko nasilenia się zjawiska uzależnień (ubóstwo, bezrobocie);

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – Przynależność do rozwijającego się województwa; – Wykorzystanie walorów przyrody, szczególnie w kierunku rozwoju turystyki; – Promowanie regionu przez jednostki zewnętrzne, możliwość otrzymania wsparcia finansowego na rozwój turystyki; – Wykorzystanie funduszy strukturalnych z Unii Europejskiej, w tym m.in. na: poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, wzrost aktywności i integracji osób starszych rozwój usług społecznych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych; – Łatwiejszy dostęp do kredytów na rozwój działalności gospodarczej; – W wyniku pandemii koronawirusa Covid-19 paradoksalnie zwiększa się zainteresowanie 	<ul style="list-style-type: none"> – Postępujące zjawisko zaniku więzi społecznych; – Starzejące się społeczeństwo, a wraz z nim zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze; – Zanieczyszczenie środowiska spowodowane emisją niską oraz ruchem samochodowym; – Niska konkurencyjność pomiędzy firmami zajmującymi się odbiorem odpadów, co powoduje wzrost kosztów za usługi; – Brak środków na rozwój firm; – Duża konkurencja wśród wnioskujących o wsparcie ze środków Unii Europejskiej; – Pandemia Covid-19; – Bezrobocie strukturalne; – Spadek szybkiego tempa wzrostu gospodarczego;

SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>turystyką wypoczynkową zlokalizowaną blisko miejsca zamieszkania, ale jednak w zaciszu, na łonie natury, z dala od miejskiego zgiełku, co czyni gminę Sulmierzyce atrakcyjną dla turystów – mieszkańców większych miast;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Słaby rozwój małych i średnich firm spowodowany dużymi kosztami pracy – podatki, ZUS; – Skomplikowane procedury i wysokie wymagania instytucji pomocowych udzielających wsparcia finansowego; – Niska opłacalność produkcji rolnej; – Wygaszanie działalności kopalni węgla brunatnego oraz Elektrowni Bełchatów; – Rozpowszechniony handel produktami przez sieć Internet oraz duża dostępność produktów o niskiej jakości i cenie np. z Chin, na czym mogą tracić lokalni przedsiębiorcy; – Popularność turystyki zagranicznej; – Większa aktywność negatywnych zjawisk pogodowych; – Problemy w krajowym systemie ochrony zdrowia

2.7. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym terenie

Kolejne lata stają się wielkim wyzwaniem dla gminy Sulmierzyce. Chodzi głównie o powolne wygaszanie kopalni węgla brunatnego oraz Elektrowni Bełchatów. Wielu mieszkańców gminy zatrudnionych jest bezpośrednio w kopalni, elektrowni lub firmach z nimi współpracujących. Wygaszenie tych firm spowoduje duże zmiany zarówno w strukturze gospodarczej jak i społecznej. Konsekwencje tych zmian zostały dostrzeżone w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*. Strategia województwa zwraca uwagę, że PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna Bełchatów jest największym pracodawcą w regionie – w połowie 2020 r. spółka zatrudniała ponad 8 tys. osób, z czego 4,7 tys. w kopalni i 3,0 tys. w elektrowni. Dodatkowe 5,5 tys. osób pracuje w spółkach zależnych od PGE, a w zakresie dostaw i usług kompleks współpracował w 2020 r. z ponad 800 firmami. „Szacuje się, że łącznie w Kompleksie Górniczo-Energetycznym Bełchatów i sektorach powiązanych zatrudnionych może być ponad 20 tys. osób”. Strategia zwraca uwagę również na fakt iż „Problemem tego obszaru jest uzależnienie jego gospodarki od sektora górniczo-energetycznego, który odpowiada za około połowę PKB podregionu piotrkowskiego, czyli 12% PKB województwa łódzkiego. PGE GiEK S.A., poza tym, że jest największym pracodawcą w rejonie Bełchatowa, wnosi bezpośrednio i pośrednio znaczące środki finansowe na rzecz jednostek samorządu terytorialnego i Skarbu Państwa tytułem podatków i opłat lokalnych. Przejście na gospodarkę neutralną dla klimatu może wywołać szeroko zakrojone skutki społeczne i gospodarcze dla obszaru objętego procesem transformacji, w tym m.in.: odpływ ludności, spadek zatrudnienia, spadek PKB, spadek zamożności jednostek samorządu terytorialnego oraz mieszkańców, spadek stopy inwestycji, ograniczenie popytu wewnętrznego.”

Gospodarka gminy Sulmierzyce w kolejnych latach podlegać będzie głębokim przeobrażeniom. Wielu mieszkańców będzie zmuszonych do poszukiwania nowej pracy. Zarobki w kopalni i elektrowni

należą do wysokich, kształtują się na poziomie od 4 do 7 tysięcy złotych. Wiele osób tracących pracę będzie musiało zaakceptować niższe zarobki w innych dziedzinach gospodarki. Obniżenie się średnich zarobków w regionie to również mniejsza konsumpcja i zapotrzebowanie na towary w całym regionie. Dlatego też zgodzić się należy z tezą zawartą w Strategii Województwa, że zmiana struktury gospodarczej będzie wiązała się również ze zmianami społecznymi. Chodzi nie tylko o migracje z terenu, ale problemy psychologiczne mieszkańców. Mieszkańcy będą zmuszeni do poszukiwania nowych zawodów.

W sferze społecznej najważniejsze wyzwania to rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego, w tym przebranżowienie, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych pracowników i tworzenie stabilnych miejsc pracy w nowych sektorach gospodarki.

W sferze przestrzennej główne wyzwania to racjonalne wykorzystanie złóż surowców naturalnych i rekultywacja terenów pogórnicych, przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność.

Znacznym problemem gminy jest zły stan dróg powiatowych. W ostatnim czasie Powiat Pajęczański pozyskał z Urzędu Marszałkowskiego pieniądze na przebudowę drogi powiatowej w kierunku Stanisławowa i Eligiowa. Niestety droga ta na dalszym jej odcinku, wciąż pozostaje w bardzo złym stanie, co prowadzi do wypadków. Niestety takich dróg pod zarządem Powiatu jest więcej. Bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu drogowego jest zatem zagrożone, a zły stan dróg ma również niekorzystny wpływ na jakość środowiska przyrodniczego.

Należy również wspomnieć o wysokich kosztach wywozu śmieci, co staje się coraz bardziej odczuwalne dla mieszkańców gminy Sulmierzyce. Niska konkurencyjność pomiędzy firmami realizującymi te usługi powoduje, że koszty ponoszone przez mieszkańców są znaczne, a rozwiązanie problemu nie jest łatwe i nie wynika ze złej woli zarządzających gminą.

Według mieszkańców gminy, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym, największe problemy gminy koncentrują się wokół:

- Złego stanu dróg;
- Braku ścieżek rowerowych;
- Słabego oświetlenia na ciągach drogowych;
- Braku dostępu do sieci kanalizacyjnej, wodociągowej;
- Braku chodników;
- Braku placów zabaw i innej infrastruktury rekreacyjnej.

Uogólniając, największe problemy na jakie zwracają uwagę mieszkańcy dotyczą infrastruktury technicznej oraz rekreacyjnej.

3. Trendy rozwojowe

Realizacja Strategii musi być skorelowana z trendami rozwojowymi. Chodzi tu o trendy w gospodarce światowej, które bezpośrednio wpływać będą na rozwój gminy w okresie programowania. Coraz bardziej pogłębia się integracja Polski z krajami europejskimi i światem. Tereny wiejskie również czerpią z tej otwartości, a rozwój gospodarki światowej bezpośrednio wpływa na rozwój gospodarki lokalnej. Wskazane trendy są zgodne ze *Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*. Wzięto jednak pod uwagę zmiany w światowej gospodarce spowodowane pandemią koronawirusa COVID – 19 i prognozowane zmiany, które dotyczyć będą całego okresu realizacji Strategii.

Mieszkańcy gminy coraz częściej korzystać będą z globalizacji. Swoboda przemieszczania się wewnątrz Unii Europejskiej (i nie tylko) spowoduje, że mieszkańcy coraz częściej korzystać będą ze wspólnego rynku. Ostatnie lata to etap otwierania się przedsiębiorstw i mieszkańców na kontakty międzynarodowe. Kolejne lata to dalsza integracja i tworzenie powiązań korporacyjnych z firmami spoza naszego kraju. Rozwój technologii informatycznej i konieczność korzystania z nowych środków komunikacji spowoduje, że kontakty z Europą i światem staną się łatwiejsze, tańsze, a co za tym idzie bardziej dostępne dla mieszkańców gminy. Zamknięcie gospodarek spowodowane COVID – 19 w latach 2020 – 2021 nauczyło wielu przedsiębiorców działać, pomimo utrudnień w przemieszczaniu się. Jednak należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że nie wszyscy mieszkańcy, firmy z terenu gminy potrafią przystosować się do zmian. Ostatnie lata pokazały, że firmy opierają swoją konkurencyjność na szybkim wprowadzaniu zmian w procesie produkcyjnym i organizacyjnym. Dlatego też, aby rozwijać gospodarkę gminy należy szczególną uwagę poświęcić edukacji firm i przyszłych przedsiębiorców. O ile to możliwe, należy skupić się na budowaniu potencjału nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy i kontaktach międzynarodowych. Wprowadzenie ruchu bezwizowego pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonymi pozwala w kolejnych latach budować nowe rynki zbytu. To szansa dla lokalnych przedsiębiorców, którą trzeba wykorzystać.

Należy się również liczyć ze zmianami demograficznymi na terenie całego województwa łódzkiego. W gminie Sulmierzyce odnotowuje się coraz mniejszą liczbę mieszkańców, taka sama tendencja zauważalna jest w powiatach: pajęczańskim, bełchatowskim i radomszczańskim, a także w województwie łódzkim. Strefy gospodarcze będą skupiać się na dużych aglomeracjach miejskich, co będzie skutkować marginalizacją mniejszych ośrodków takich jak Sulmierzyce. Firmy innowacyjne będą więc skupiały się raczej w Łodzi, nie w okolicach Pajęczna czy Radomska. Wpłyne to bezpośrednio na rozwój gminy w kolejnych latach.

Kolejne lata to szybki wzrost przepustowości połączeń internetowych. Nastąpi szybki rozwój sieci 5G, co spowoduje nową erę w cyfryzacji naszego życia. Szybki transfer danych otworzy możliwości do rozwoju nowych firm i rozwój już istniejących nie tylko w branży informatycznej. W kolejnych latach w naszych domach, gospodarstwach zagospodarczą nowe urządzenia. Połączenie ich z siecią informatyczną spowoduje, że samodzielnie podejmować będą decyzje, sterować systemem grzewczym, energetycznym. Już dzisiaj coraz częstsze w gminie są samobieżne odkurzacze czy kosiarki do trawy. Sterować możemy kamerami, piecami. Już niedługo zegarek zmierzy nam tętno, puls

i prześle wyniki do ośrodka zdrowia. To duże ułatwienie, szczególnie dla ludzi starszych, gdzie konieczne jest częste monitorowanie stanu zdrowia. Rewolucja następuje również w kulturze i naszych przyzwyczajeniach. Telewizje zastępują platformy streamingowe, muzyka jest łatwo dostępna w Internecie. Przykłady można mnożyć, jednak kolejne lata to szybkie zmiany, które należy monitorować i wykorzystywać do rozwoju. Szczególnie chodzi o firmy, które mogą wyznaczać nowe zmiany w gospodarce lokalnej. Rozwój kosiarek automatycznych wymaga stworzenia ich serwisu a rozwój e-handlu powoduje, iż warto pomyśleć o stworzeniu sklepu internetowego. Jednak w gminie ujawnia się jeden problem, na który zwrócić muszą władze gminy w kolejnych latach. Jest to pełny dostęp do technologii informacyjnej oraz szybkiego, taniego Internetu. Może więc dojść do sytuacji, iż dostęp do szybkiego Internetu warunkować będzie rozwój gospodarczy. Należy dołożyć więc wszelkich starań, aby jak najszybciej umożliwić wszystkim mieszkańcom dostęp do szybkiej sieci internetowej. Jak pokazują doświadczenia roku 2020/2021 (nauka zdalna w szkołach), w dalszym ciągu występują poważne problemy z dostępem do urządzeń i Internetu w gospodarstwach domowych. Chodzi głównie o osoby o niższych dochodach. Dlatego wyzwaniem staje się stworzenie programu pełnego dostępu do podstawowych usług cyfrowych.

Innym, silnym trendem w gospodarce będzie rozwój elektromobilności. Szacuje się, że samochody, autobusy i inne pojazdy elektryczne będą stawały się coraz tańsze, a co z tym związane również coraz częściej wykorzystywane w gospodarstwach domowych. Do rozwoju elektromobilności z pewnością przyczynią się decyzje podejmowane przez lokalne władze, które mogą zachęcać mieszkańców, ale również dawać dobry przykład w tym zakresie. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że dla rozwoju elektromobilności w gminie niezbędna jest odpowiednia infrastruktura, która stanie się bodźcem dla miejscowej ludności do wprowadzenia zmian.

Trend w rozwoju elektromobilności wiązał się będzie bezpośrednio ze zmianami w lokalnej i regionalnej gospodarce. Nastąpi wzrost popytu na zakłady mechaniki pojazdowej dostosowane do obsługi pojazdów elektrycznych. Zmieni się specyfika tych zakładów. Wykonywanych będzie coraz mniej prac mechanicznych, coraz więcej z zakresu zaawansowanej elektroniki i informatyki. Pojazdy elektryczne posiadają zaawansowane systemy elektroniczne, które już za kilka lat umożliwią np. jazdę autonomiczną. Konieczne jest więc przekwalifikowanie mechaników pojazdowych i przygotowanie kadr do obsługi pojazdów napędzanych przez silniki elektryczne.

Problemem gminy i całego województwa będzie dostęp do wody i okresowe susze. Zjawisko suszy jest złożonym procesem zachodzącym w środowisku przyrodniczym. Prowadzi do zmniejszenia zasobów wodnych i powolnego wyczerpywania się wód w zlewni. W następstwie suszy atmosferycznej pojawia się tzw. susza glebowa. Dalszy brak opadów prowadzi do suszy rolniczej, negatywnie wpływającej na produkcję roślinną. Susza to złożony proces, którego konsekwencją jest zmniejszenie ilości wody w danym ekosystemie. Główną przyczyną tego zjawiska jest długotrwały brak opadów atmosferycznych, połączony często z wyższą temperaturą powietrza, a także cyrkulacją powietrza (wiatry), która znacząco zwiększa wysuszenie. Przesuszenie gleby, obniżenie poziomu wód gruntowych oraz zmniejszenie przepływów rzecznych stwarza bezpośrednie zagrożenia gospodarczo-społeczne i ekonomiczne dla człowieka. Szczególnie narażone jest rolnictwo, gdyż zmniejszają się plony roślin

uprawnych a zwiększają straty ekonomiczne. Występuje wówczas tzw. „susza „gospodarcza”. Całe województwo łódzkie jest w kolejnych latach zagrożone suszą strukturalną. Widać to również w gminie Sulmierzyce. Na polach uprawnych występuje problem niedoboru wody. W całym województwie susze prowadzić będą do zmian gospodarczych i demograficznych. Należy się liczyć z pogłębianiem się poziomów warstw wodonośnych i zamieranie ekosystemów na powierzchni. Następować będzie stepowanie terenów. Największym wyzwaniem staje się zapewnienie nieprzerwanych dostaw wody dla wszystkich mieszkańców.

Jak wskazuje SRWŁ 2030 „Zmiana polityki energetycznej w nowym okresie programowania 2021-2027 i do 2040 r., odpowiadająca jej nowa strategia rozwoju grupy PGE i prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych w sektorze górnico-energetycznym i sektorach współpracujących oraz planowane przejście aktywów węglowych przez nowo powołaną Narodową Agencję Bezpieczeństwa Energetycznego były podstawą identyfikacji obszaru, na którym negatywne skutki prowadzonej transformacji górnico-energetycznej będą najbardziej odczuwalne. Dla zidentyfikowanego obszaru transformacji kluczowe jest konsekwentne budowanie akceptacji społecznej dla mających zachodzić przemian oraz wsparcie samorządów lokalnych w opracowaniu nowego modelu rozwoju gospodarczego, w tym przygotowywania projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych oraz modeli organizacyjnych i montażu finansowego dla ich realizacji. Działania w tym zakresie podjęto z poziomu regionalnego przy opracowywaniu decydującego o wsparciu narzędzia, jakim jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego, stanowiący rozwinięcie problematyki tego terytorium nakreślonej ogólnie w SRWŁ 2030. (...)”

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego (Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 613/21 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 29 czerwca 2021 r.) wskazuje, iż wygaszanie bloków energetycznych w Elektrowni Bełchatów będzie następowało od 2030 r. do 2036 r. „Prognozowany stan zatrudnienia na koniec 2030 r. w Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów wyniesie 2661 pracowników, tj. zmniejszenie o 42,4% w stosunku do obecnego stanu (4616 osób). Należy podkreślić, że ograniczenie pracy kopalni skutkuje zmniejszeniem zatrudnienia nie tylko w elektrowni, lecz także w spółkach powiązanych i lokalnych, świadczących usługi na rzecz KEB. Z danych MAP wynika, że na każde miejsce pracy w kopalni przypadają 4 miejsca pracy w regionie²¹. (...) Już teraz podejmowane są działania w celu zminimalizowania przyszłych skutków transformacji energetycznej regionu dla pracowników elektrowni i kopalni, w tym systemowe projekty umożliwiające wykorzystanie wysokich kompetencji pracowników przy realizacji inwestycji nisko- i zeroemisyjnych na OT.” Dalsze losy kopalni i elektrowni będą w znacznej mierze wyznacznikiem zmian na gruncie społecznym, gospodarczym i przestrzennym gminy Sulmierzyce.

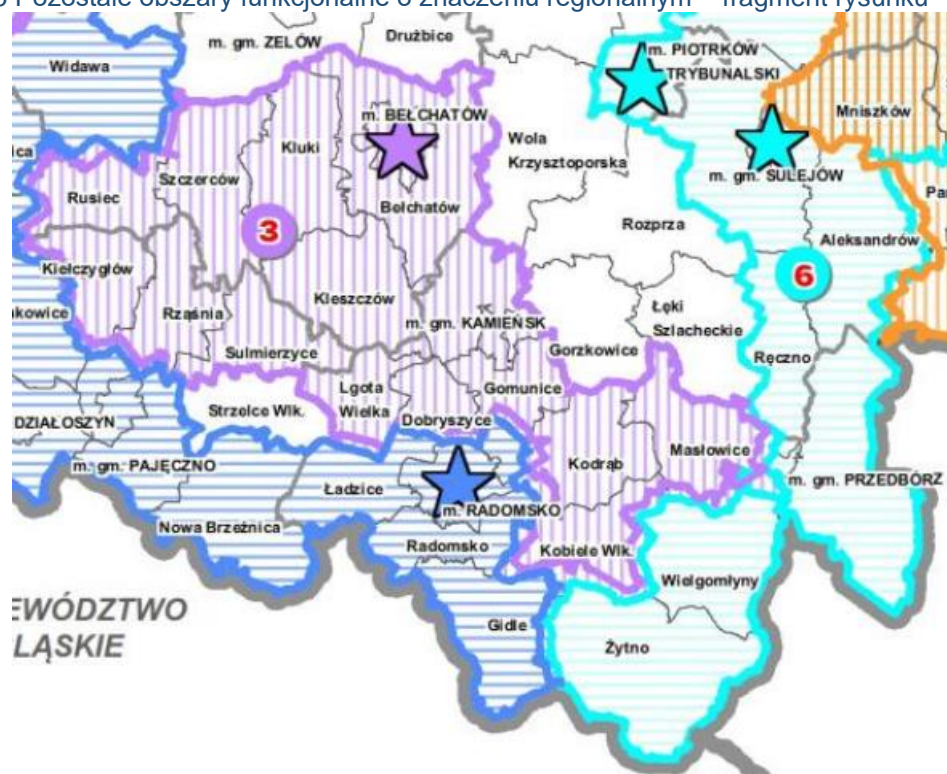
²¹ Pismo MAP z dnia 1 czerwca 2021 r., znak DPE: II.510.76.2021.

4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy został zawarty w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sulmierzyce* i będzie aktualny na lata 2021 -2030. Studium przedstawia poglądy i deklaracje na temat kierunków działań podejmowanych przez Samorząd dla rozwoju gminy. Przyjmuje się zrównoważony rozwój obszaru gminy jako podstawę do formułowania kierunków zasad i warunków zagospodarowania. Polityka przestrzenna określona w dokumencie odpowiada zasadom ustanowionym przepisami prawa, a jednocześnie posiada charakter wytycznych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy Sulmierzyce wpisuje się w Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego.

Zgodnie z zapisami **Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+**, gmina Sulmierzyce zalicza się do tzw. Pozostałych obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym. Obrazuje to poniższy fragment mapy zaczerpnięty z planu.

Rysunek 5 Pozostałe obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym – fragment rysunku

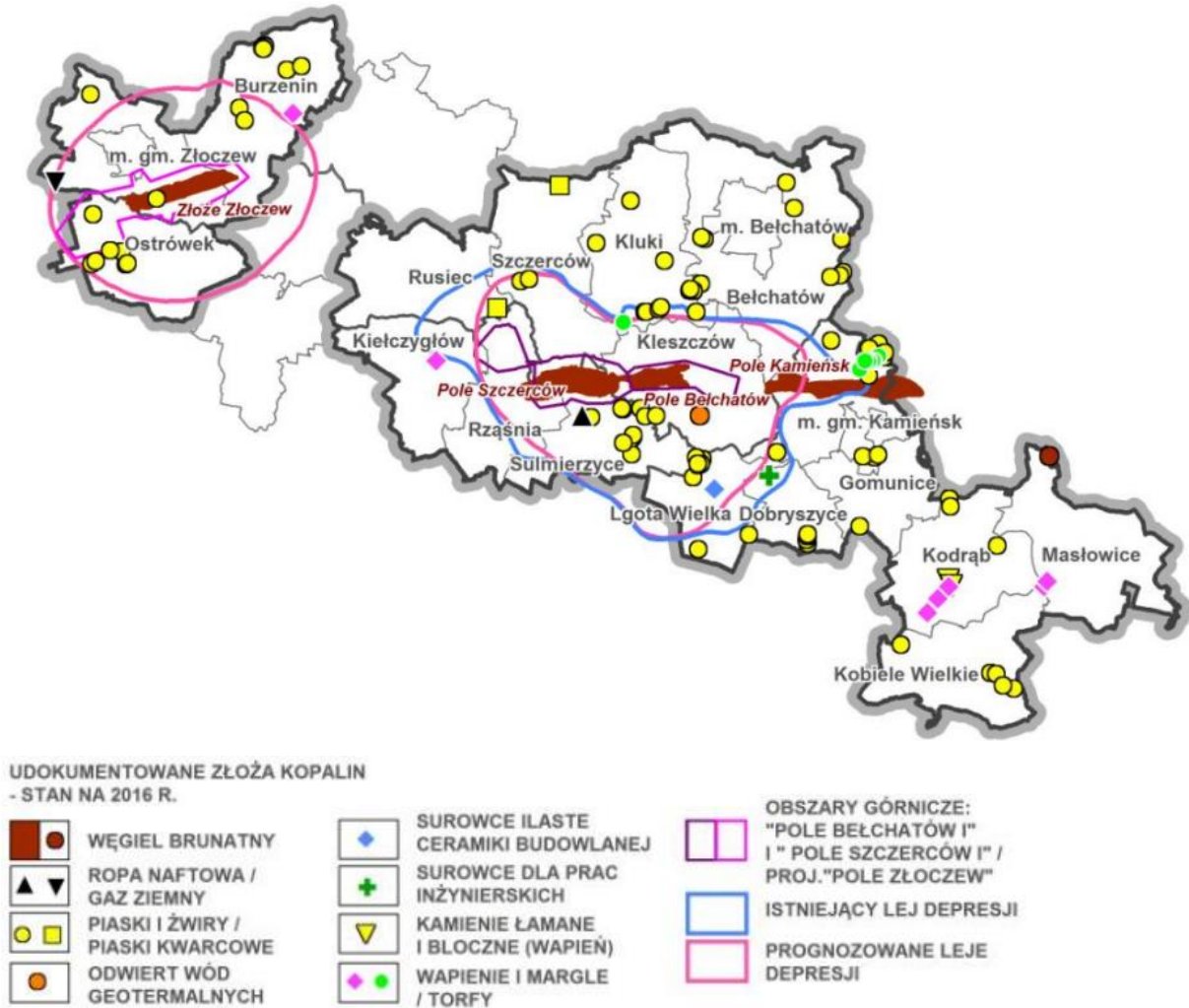
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+ za: BPPWŁ

Z rysunku wynika, iż gmina Sulmierzyce została zakwalifikowana do obszaru nr 3 bełchatowsko-szczercowski górniczo-energetyczny obszar funkcjonalny. Zgodnie z planem: „Bełchatowsko-Szczercowski Górniczo-Energetyczny Obszar Funkcjonalny oraz Złoczewski Górniczo-Energetyczny Obszar Funkcjonalny tworzą Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów –Szczerców – Złoczew, będące rejonem dominacji gospodarki surowcowej opartej na bogatych zasobach węgla brunatnego i produkcji energii elektrycznej oraz ciepła. (...) Na terenie Zagłębia Górniczo-Energetycznego Bełchatów – Szczerców – Złoczew, w ramach Polskiej Grupy Energetycznej Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A., działają Elektrownia Bełchatów i Kopalnia Węgla Brunatnego Bełchatów. (...) Rosnące zapotrzebowanie na energię elektryczną i surowce mineralne dla przemysłu sprzyja dalszemu rozwojowi Zagłębia. Zagrożeniem dla utrzymania funkcji wydobywczo – energetycznej jest nieuruchomienie złoża „Złoczew”.

Najważniejszymi wyzwaniami rozwojowymi dla Zagłębia Górniczo-Energetycznego Bełchatów – Szczerców – Złoczew są:

- brak w regionie silnego zaplecza naukowobadawczego z zakresu energetyki i przemysłu wydobywczego,
- brak ostatecznej decyzji w zakresie uruchomienia złoża Złoczew oraz lokalizacji docelowych jednostek wytwórczych, skutkujące perspektywiczną zmianą funkcji i likwidacją obszarów funkcjonalnych Zagłębia,
- rozwój OZE,
- dostosowanie do wymogów unijnej polityki klimatycznej m.in. poprzez wdrażanie niskoemisyjnych technologii węglowych,
- proces rekultywacji terenów poeksploatacyjnych,
- zabezpieczenie obszarów w sąsiedztwie planowanej odkrywki Złoczew przed wpływem prognozowanego leja depresyjnego,
- poprawa dostępności transportowej wewnętrznej i zewnętrznej.

Rysunek 6 Złoże surowców naturalnych w 2016 r.

Źródło: PZPWŁ 2030+ za: [BPPWŁ na podstawie bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce stan na 31.12.2016 r., PIG]

Zgodnie z rysunkiem powyżej, gmina Sulmierzyce to obszar udokumentowanych złóż kopalin piasków i żwirów / piasków– kwarcowych oraz ropy naftowej.

Fotografia 17 Kopalnia w Kuźnicy

Źródło: Fotografia własna

W Planie przyjęto następującą wizję rozwoju województwa:

REGION SPÓJNY TERYTORIALNIE I WIZERUNKOWO, KREATYWNY I KONKURENCYJNY W SKALI KRAJU I EUROPY, O NAJLEPSZEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ, WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ ATRAKCYJNOŚCIĄ INWESTYCYJNĄ I WYSOKĄ JAKOŚCIĄ ŻYCIA.

„W „Planie...”, jako proces perspektywiczny i długotrwały, wskazuje się również kształtowanie stref rozwojowych tworzących strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa, składających się z obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym, będących wypadkową zróżnicowanej działalności człowieka oraz uwarunkowań środowiskowych. (...)

W ramach struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu wyodrębniono m.in.:

Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów – Szczerców – Złoczew obejmujące obszar silnego, bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania eksploatowanego obszaru górniczego Bełchatów – Szczerców oraz przyszłościowego oddziaływania rozwijającego się zagłębia węglowego w kierunku Złoczewa. Przyjmuje się utrzymanie produkcji energii w obszarze Zagłębia oraz uruchomienie złoża węgla brunatnego dla elektrowni Bełchatów w rejonie Złoczewa, co zapewni ciągłość dostaw węgla do elektrowni Bełchatów i przedłuży jej funkcjonowanie do 2050 r., oraz przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego regionu i kraju, a także dalszej aktywizacji gospodarczej terenów położonych w sąsiedztwie odkrywek. Na skutek modernizacji istniejących elektroenergetycznych sieci przesyłowych wysokich napięć poprawie ulegnie system dostaw energii elektrycznej. W celu przeciwdziałania zagrożeniom środowiska przyrodniczego związanych z powierzchnią eksploatacją węgla brunatnego oraz funkcjonowaniem elektrowni, zakłada się pakiet działań m.in. na rzecz przywracania wartości użytkowej terenom i gruntom zdewastowanym i zdegradowanym w wyniku eksploatacji złóż kopalin, wdrażania czystych technologii węglowych w celu poprawy jakości powietrza, a także prowadzenie zintegrowanych działań w celu niwelowania zaburzonych warunków

hydrologicznych w wyniku istniejącej i potencjalnej eksploatacji węgla brunatnego w rejonie Bełchatowa, Szczercowa i Złoczewa. Jednocześnie należy stwierdzić, że zarówno obecna polityka klimatyczna UE ukierunkowana na dekarbonizację, jak również decyzje podjęte na szczeblu krajowym, mogą przyczynić się do likwidacji obszaru funkcjonalnego Zagłębia w długiej perspektywie oraz zapoczątkować zasadnicze zmiany funkcjonalne w obszarze.”

W planie zapisano, iż „Dla pozostałych obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym przyjmuje się cele strategiczne oraz strategiczne kierunki działań wskazane w „Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020”.

Określono CEL SZCZEGÓŁOWY IX dla obszarów funkcjonalnych: REGION EFEKTYWNIIE WYKORZYSTUJĄCY ENDOGENICZNY POTENCJAŁ ROZWOJOWY NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Zakłada się, że w celu równoważenia rozwoju i kształtowania harmonijnych struktur funkcjonalno-przestrzennych, działania prorozwojowe we wszystkich obszarach funkcjonalnych będą prowadzone zgodnie ze wskazanymi zasadami zagospodarowania i kształtowania przestrzeni wpływającymi na ład przestrzenny oraz wzmocnienie atutów rozwojowych:

1. zachowanie czytelnych granic między obszarami zabudowy a terenami otwartymi,
2. unikanie pasmowego rozwoju zabudowy wzdłuż tranzytowych ciągów komunikacyjnych,
3. ograniczanie urbanizacji na terenach, które nie znajdują się w zasięgu obsługi publicznym transportem zbiorowym,
4. ograniczanie urbanizacji na terenach, które nie mają możliwości do objęcia zbiorczymi systemami infrastruktury technicznej,
5. ograniczanie urbanizacji na terenach pełniących funkcje korytarzy przewietrzających,
6. ograniczanie urbanizacji na terenach o ryzyku wystąpienia naturalnych i antropogenicznych zagrożeń środowiska m.in. szczególnego zagrożenia powodzią w miastach, wystąpienia poważnych awarii oraz ryzyka związanego z ustanowionymi obszarami ograniczonego użytkowania itd., oraz zakaz urbanizacji na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią poza obszarami miejskimi,
7. ograniczanie negatywnej ingerencji w tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo,
8. kształtowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych z poszanowaniem atutów lokalizacyjnych wynikających z ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych.
9. ochrona i kształtowanie osi widokowych, dominant przestrzennych, sylwet, panoram wraz z przedpolami ekspozycji,
10. ograniczanie lokalizacji i eliminacja przestrzennych elementów dysharmonijnych z krajobrazem (m.in. reklam, obiektów obcych kulturowo),
11. kształtowanie struktur obszarów zabytkowych z poszanowaniem autentyzmu i integralności,
12. kształtowanie struktur mieszkaniowych wraz z zapleczem podstawowych usług publicznych,
13. lokalizacja terenów zieleni urządzonej jako integralnej części struktur funkcjonalno-przestrzennych,
14. powiązanie systemów zieleni miejskiej z ponadlokalnym systemem przyrodniczym,
15. lokalizacja elementów retencjonujących wodę jako integralnych części struktur funkcjonalno-przestrzennych,

16. ograniczanie negatywnego oddziaływania elementów infrastrukturalnych na struktury funkcjonalnoprzestrzenne,
17. sytuowanie elementów infrastrukturalnych we wspólnych korytarzach,
18. rozwój rozdzielczych i dystrybucyjnych sieci infrastrukturalnych: gazowych, ciepłowniczych, wodociągowych i kanalizacyjnych w zasięgu strefy racjonalnego rozwoju sieci.

CELE STRATEGICZNE I STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁAŃ²²

IX.1. Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów – Szczerców – Złoczew²³ - obszar nowoczesnej gospodarki energetycznej tworzącej i wykorzystującej innowacyjne i przyjazne środowisku technologie, kształtowany poprzez wspieranie działań na rzecz:

- IX.1.1. powstania w regionie specjalistycznego ośrodka badawczego oraz szkolnictwa zawodowego z zakresu gospodarki energetycznej;
- IX.1.2. rozwój „zielonych przemysłów” oraz rozwoju i wdrażania niskoemisyjnych technologii węglowych;
- IX.1.3. rekultywacji terenów poeksploatacyjnych, w tym m.in. w kierunku leśnym;
- IX.1.4. ograniczenia negatywnych skutków oddziaływania terenów eksploatacyjnych, szczególnie w zakresie gospodarki wodno-ściekowej;
- IX.1.5. zwiększenia dostępności transportowej zewnętrznej i wewnętrznej;
- IX.1.6. rozwoju ponadregionalnych powiązań funkcjonalnych z zakresu gospodarki energetycznej.

Według zapisów w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sulmierzyce*:

Założenia polityki przestrzennej gminy Sulmierzyce:

- rozwój przestrzenny i funkcjonalny układu osadniczego zgodnie przeznaczeniem terenów określonym na załączniku graficznym,
- wykorzystanie źródeł odnawialnych przy wytwarzaniu energii (wspieranie inwestycji proekologicznych), a w szczególności realizacja fotowoltaicznych,
- rozwój i poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej,
- podniesienie wskaźnika lesistości,
- inwestycje podkreślające indywidualność i promujące gminę, świadczące o gospodarce opierającej się na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Nieodwracalne przekształcenie krajobrazu i zaburzenia równowagi funkcjonujących na terenie gminy i w sąsiedztwie ekosystemów wymusza równoległe z postępowaniem urbanizacji działania mające na celu zniwelowanie oddziaływania na środowisko oraz poprawę stanu środowiska przyrodniczego. Jako główne działania w tym kierunku zakłada się:

- redukcję emisji zanieczyszczeń,

²² Podkreślono szczególnie istotne z perspektywy rozwoju gminy Sulmierzyce

²³ Składające się z Bełchatowsko-Szczercowskiego Górniczo-Energetycznego Obszaru Funkcjonalnego i Złoczewskiego Górniczo-Energetycznego Obszaru Funkcjonalnego

- rekultywację terenów
- powiększenie terenów leśnych,
- wyłączenie z zabudowy terenów otwartych o najwyższych walorach środowiska przyrodniczego, które tworzą strefę systemu ekologicznego gminy

W celu ochrony zasobów wodnych ustala się następujące zasady:

- zagospodarowując wskazane do zabudowy tereny należy zastosować rozwiązania techniczne eliminujące możliwość zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego,
- rozbudowę systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej eliminującej w maksymalny sposób indywidualne sposoby odprowadzania ścieków,
- na obszarach przewidzianych do objęcia sanitarną kanalizacją zbiorczą, do czasu jej wybudowania, odprowadzanie ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe należy traktować jako rozwiązanie tymczasowe,
- oczyszczanie ścieków w przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalniach albo odprowadzanie ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe jest dopuszczalne jedynie na obszarach, które z uzasadnionych ekonomicznie względów nie zostaną przewidziane do objęcia zbiorczą kanalizacją sanitarną, przy czym lokalizowanie przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ogranicza się do miejsc, na których odprowadzanie ścieków do gruntu nie będzie zagrażało jakości wód podziemnych lub powierzchniowych (szczególnie w obrębie stref ochronnych ujęć i zbiorników wód powierzchniowych i podziemnych),
- kompleksowe rozwiązanie odprowadzania wód opadowych i roztopowych pochodzących z ciągów komunikacyjnych, placów i parkingów oraz oczyszczenie ich zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- zakaz rolniczego wykorzystania ścieków w strefach ochronnych ujęć i zbiorników wód powierzchniowych i podziemnych,
- dostosowanie lokalizacji nowych obiektów, do struktur hydrogeologicznych,
- na terenach zurbanizowanych stosować nowe technologie, wpływające na czystość i ilość odprowadzanych ścieków, w tym budowę i modernizację urządzeń oczyszczających ścieki przemysłowe,
- zakaz przekształcania studni na zbiorniki na nieczystości ciekłe,
- zakaz lokalizacji składowisk odpadów na terenach łąk, pastwisk, w dolinach rzecznych.

Ustala się następujące zasady ochrony istniejących urządzeń melioracji wodnych:

- w przypadku przeznaczenia gruntów zdrenowanych na cele inne niż rolnicze, konieczna będzie przebudowa sieci melioracyjnej w sposób zapewniający właściwe odwodnienie terenów przyległych,
- obowiązek przebudowy urządzeń melioracyjnych w sposób umożliwiający funkcjonowanie systemu drenarskiego, w przypadku zmiany użytkowania terenów, na których występują urządzenia melioracyjne, po wcześniejszym uzgodnieniu z organem właściwym w sprawie ochrony urządzeń melioracji wodnych,

- obowiązek wystąpienia do organu właściwego w sprawie ochrony urządzeń melioracji wodnych o wykreślenie z ewidencji urządzeń melioracji wodnych powierzchni zajętej na przedmiotowy cel.

W celu ochrony sytemu przyrodniczego i walorów krajobrazowych należy:

- zdecydowanie ograniczyć możliwość lokalizacji nowej zabudowy na terenach charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi (w tym: w dolinach rzek Krasowej, Krasówki i Krętki),
- naturalne tereny zielone znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów zurbanizowanych, w razie zaistnienia takiej potrzeby, zagospodarowywać na tereny: sportu, rekreacji, wypoczynku, które będą charakteryzować się dużą powierzchnią biologicznie czynną i będą w niewielkim sposób zniekształcać tereny przyrodnicze przez co utrzymają one ciągłość systemu ekologicznego,
- zachować naturalne ukształtowanie dolin z systemem zadrzewień i zakrzewień,
- ograniczyć rozpraszanie i lokalizowanie zabudowy na terenach otwartych,
- stosować zielen izolacyjną dla terenów szczególnie uciążliwych dla środowiska i negatywnie wpływających na krajobraz gminy.

W celu poprawy jakości powietrza, należy zmniejszyć emisję zanieczyszczeń poprzez następujące działania:

- minimalizację emisji u źródła jego powstawania, poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii,
- eksploatację złóż ograniczającą niezorganizowane pylenie,
- utrzymanie urządzeń infrastruktury technicznej w dobrym stanie technicznym,
- stosowanie urządzeń ochronnych oraz wprowadzanie zmian technologicznych w zakładach przemysłowych,
- ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z tzw. „niskiej emisji”, czyli emisji pyłów i szkodliwych gazów, pochodzącej z domowych pieców grzewczych, w których spalanie węgla odbywa się w nieefektywny sposób, poprzez:
  - o ograniczenie stosowania wysokoemisyjnych paliw na rzecz paliw gazowych, olejowych i źródeł odnawialnych,
  - o stosowanie energooszczędnych materiałów budowlanych,
  - o wykonywanie termomodernizacji budynków,
- edukację ekologiczną społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania odnawialnych źródeł energii,
- tworzenie preferencji dla lokalizacji nowych podmiotów gospodarczych, wykorzystujących przyjazne środowisku technologie wytwarzania,
- preferencje dla szerszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- wprowadzenie pasów zieleni wzdłuż tras komunikacyjnych.
- preferencje dla stosowania technologii eliminujących szkodliwe emisje.

Najistotniejszą dla systemu elektroenergetycznego inwestycją przewidzianą w studium jest realizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii. Studium wyznacza obszary rozmieszczenia ogniw fotowoltaicznych wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Dla obszarów rozmieszczenia elektrowni wiatrowych wyznaczonych w miejscowości Piekary utrzymuje się obecny stan zagospodarowania – lokalizacja jednej elektrowni wiatrowej, bez możliwości rozbudowy o kolejne urządzenia wytwórcze. Wskazane przedsięwzięcia pociągną za sobą wzbogacenie systemu energetycznego oraz spowodują wzrost udziału czystej energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych. Planowane inwestycje wymuszą rozbudowę istniejących sieci, a jej zakres będzie odpowiadał planowanej mocy przyłączeniowej ww. źródeł.

Zaopatrzenie w gaz

Gmina Sulmierzyce nie posiada zaopatrzenia w gaz sieciowy, a mieszkańcy wykorzystują dla potrzeb indywidualnych gaz bezprzewodowy propan-butan. W najbliższych latach przewiduje się rozwój infrastruktury gazowniczej (sieć dystrybucyjna wraz z przyłączami, stacja redukcyjno-pomiarowa). Zgodnie z założeniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego zakłada się budowę magistralnego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Wieluń – Pajęczno – Radomsko – Przedbórz, biegnącego przez południową część gminy Sulmierzyce wraz ze stacją redukcyjno – pomiarową, od którego planowane są rozgałęzienia w kierunku gmin Kleszczów, Rząśnia, Strzelce Wielkie.

Obecnie i w najbliższej przyszłości na terenie gminy Sulmierzyce nie planuje się budowy scentralizowanego systemu produkcji, przesyłu i dystrybucji ciepła. Zakłada się utrzymanie oraz modernizację i ewentualną rozbudowę funkcjonujących systemów ogrzewania. Sposób ogrzewania zabudowy opierający się na wykorzystaniu indywidualnych źródeł ciepła zasilanych tradycyjnymi nośnikami energii powinien być systematycznie modernizowany, a istniejące kotłownie węglowe należy stopniowo wymieniać na zasilane paliwem ekologicznym. Ponadto zakłada się sukcesywne zwiększanie ilości energii cieplnej pozyskiwanej z indywidualnych odnawialnych źródeł energii, w szczególności wykorzystujących w procesie przetwarzania energię geotermalną i energię promieniowania słonecznego.

5. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Z przeprowadzonych analiz wynika, że dotychczasowe kierunki rozwoju i istniejące funkcje gminy Sulmierzyce mogą być kontynuowane, pod warunkiem zwrócenia większej uwagi na zrównoważony rozwój wszystkich z nich oraz na aktywizację mniej znaczących dotychczas funkcji, do takiego stopnia, aby stały się czynnikami napędzającymi rozwój gminy. Należy utrzymać dotychczasowe funkcje obszarów wyróżnionych w ramach działań polityki przestrzennej.

Rekomendacje do obszaru objętego strategią to:

- w związku z faktem, że na terenie całej gminy rozwija się funkcja mieszkalna, kompleksowych rozwiązań wymaga całość gospodarki wodno – ściekowej i zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do podstawowych usług publicznych;
- budowa nowych miejsc, obiektów o funkcji rekreacyjnej – place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska, parki, ale również nowe akweny wodne;
- kształtowanie zieleni m.in. poprzez powiązanie z usługami sportu i rekreacji;
- podporządkowanie nowej zabudowy mieszkalnej historycznej kompozycji przestrzennej szczególnie w tradycyjnych miejscowościach wiejskich;
- zwiększenie udziału zieleni w centrach miejscowości;
- podnoszenie jakości życia i zamieszkania;
- dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej (szkoły, place zabaw, skwery) i możliwie pełnej dostępności infrastruktury technicznej;
- uspokajanie ruchu poprzez: priorytet komunikacji pieszej, rowerowej i zbiorowej, ograniczanie ruchu samochodowego, dążenie do powiększania powierzchni przeznaczonej do ruchu pieszego;
- dobra organizacja miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach;
- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych;
- rozwój wydzielonych dróg i pasów dla rowerów w całej gminie;
- opracowanie systemu komunikacyjnego wspierającego transport niskoemisyjny (również elektromobilność);
- ochrona i pielęgnacja centrum miejscowości (zachowanie kultury regionu);
- tworzenie stref rozwoju energetyki odnawialnej (elektrownie solarne);
- wyznaczenie miejscowości celem stworzenia tzw. wiosek energetycznych.

Wszystkie projekty inwestycyjne zostały zamieszczone i opisane w rozdziale 7.

6. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Sulmierzyce, uzupełnionej o wyniki badania ankietowego oraz dane zebrane na spotkaniach, wyznaczono obszary działalności gminy, które wymagają poprawy bądź dodatkowego impulsu rozwojowego. Poniżej przedstawiono mapę strategii, ukazującą wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. W dalszej części zostały one scharakteryzowane, a także przedstawiono działania, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów.

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
Cel 1 Rozwój gospodarczy gminy Sulmierzyce w oparciu o istniejące zasoby oraz dążenie do poprawy jakości tychże zasobów	1.1 Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej.
	1.2 Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie dostępności i funkcjonalności infrastruktury.
	1.3 Adaptacja do zmian gospodarczych zachodzących w sektorze górnictwo-energetycznym
Cel 2 Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatu podstawą rozwoju gminy Sulmierzyce	2.1. Rozwój produkcji energii z nowych źródeł
	2.2. Poprawa jakości powietrza
	2.3 Zwiększenie powierzchni obszarów zielonych
	2.4 Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych w celach rekreacji. Połączenie człowieka z naturą.
Cel 3 Wzmacnianie kapitału społecznego gminy oraz racjonalizacja wydatków i skuteczność działania administracji publicznej	3.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego dla różnych grup społecznych
	3.2. Rozwój kultury, sportu i rekreacji oraz zwiększenie ich dostępności dla wszystkich grup społecznych
	3.3 Wsparcie osób starszych
	3.4 Ochrona zdrowia
	3.5 Gospodarne i efektywne zarządzanie gminą

CEL STRATEGICZNY 1:

Rozwój gospodarczy gminy Sulmierzyce w oparciu o istniejące zasoby oraz dążenie do poprawy jakości tychże zasobów

Przedstawiona diagnoza stanu gminy Sulmierzyce wskazuje, iż pomimo korzystnej sytuacji gospodarczej w gminie nadal potrzebne są inwestycje z zakresu podstawowej infrastruktury technicznej. Dotychczasowa działalność władz pozwala jednak przypuszczać, że braki te, w miarę możliwości finansowych i technicznych będą sukcesywnie uzupełniane. Zasadniczym problemem, z jakim przyjdzie zmierzyć się mieszkańcom, a więc całej gminie Sulmierzyce, będzie wygaszanie pracy kopalni w Belchatowie, wspomniano o tym we wcześniejszych rozdziałach strategii. Choć pierwsze efekty tych działań będą zauważalne dopiero za kilka lat, należy już przemyśleć i zacząć podejmować działania, które zmniejszą w przyszłości negatywne konsekwencje przemian gospodarczych.

Działania z zakresu infrastruktury i planowania przestrzennego mają za zadanie polepszenie jakości życia mieszkańców, ale także stworzenie jak najlepszych warunków dla przedsiębiorców - obecnych i potencjalnych. Określono zatem następujące przykłady działań dla celu strategicznego 1 i przyporządkowanym mu celom operacyjnym:

CEL STRATEGICZNY 1:	
Rozwój gospodarczy gminy Sulmierzyce w oparciu o istniejące zasoby oraz dążenie do poprawy jakości tychże zasobów	
Cel operacyjny	Działania/ zadanie/ projekt
1.1 Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej.	Modernizacja oraz utrzymanie infrastruktury drogowej na terenie gminy
	Wsparcie mobilności rowerowej – budowa ścieżek rowerowych oraz punktów ładowania rowerów elektrycznych
	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy
	Budowa i rozbudowa sieci gazowej w Gminie Sulmierzyce
1.2 Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie dostępności i funkcjonalności infrastruktury.	Rozbudowa targowiska gminnego w msc. Sulmierzyce
	Budowa wielorodzinnych budynków mieszkalnych na terenie gminy Sulmierzyce
	Wsparcie mobilności rowerowej – budowa ścieżek rowerowych oraz punktów ładowania rowerów elektrycznych
	Modernizacja oraz utrzymanie infrastruktury drogowej na terenie gminy
	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy
	Budowa i rozbudowa sieci gazowej w Gminie Sulmierzyce
1.3 Adaptacja do zmian gospodarczych zachodzących w sektorze górniczo-energetycznym	Rozbudowa targowiska gminnego w msc. Sulmierzyce
	Rozbudowa i doposażenie ośrodka zdrowia w Sulmierzycach
	Program wymiany źródeł ciepła oraz instalacji źródeł OZE w budynkach mieszkalnych
	Szkolenia dla mieszkańców ukierunkowane na zmianę kwalifikacji, spotkania z doradcą zawodowym, doradztwo w zakresie zakładania i prowadzenia własnej firmy

CEL STRATEGICZNY 2:

Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatu podstawą rozwoju gminy Sulmierzyce

Cel strategiczny 2 skupia się wokół zasobów środowiska naturalnego oraz zmian klimatu, których efekty coraz częściej dotyczą mieszkańców gminy Sulmierzyce. Rozwój gminy musi przebiegać w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju, z poszanowaniem dóbr natury, w kierunku jak najmniejszego ich wykorzystywania, oszczędzania zasobów.

Ochrona środowiska staje się celem wielu inwestycji, inwestycji które mają naprawiać to, co uległo zniszczeniu, ale również takim, które mają chronić i nie dopuszczać do dewastowania czy nadmiernego wykorzystywania zasobów. Proponowane inwestycje wpływają nie tylko na rozwój i atrakcyjność gminy, ale także na jakość życia mieszkańców. Należy też zwrócić szczególną uwagę na kwestie edukacji ekologicznej.

CEL STRATEGICZNY 2: Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatu podstawą rozwoju gminy Sulmierzyce	
Cel operacyjny	Działania/ zadanie/ projekt
2.1. Rozwój produkcji energii z nowych źródeł	Program wymiany źródeł ciepła oraz instalacji źródeł OZE w budynkach mieszkalnych
2.2. Poprawa jakości powietrza	Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz tężni na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach
	Budowa tężni solankowej w msc. Sulmierzyce
	Wsparcie mobilności rowerowej – budowa ścieżek rowerowych oraz punktów ładowania rowerów elektrycznych
	Modernizacja oraz utrzymanie infrastruktury drogowej na terenie gminy
	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy
	Program wymiany źródeł ciepła oraz instalacji źródeł OZE w budynkach mieszkalnych
	Budowa i rozbudowa sieci gazowej w Gminie Sulmierzyce
2.3. Zwiększenie powierzchni obszarów zielonych	Stworzenie miejsca rekreacji i wypoczynku w msc. Bogumiłowice – budowa parku z placem zabaw dla dzieci oraz ścianką wspinaczkową
2.4. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych w celach rekreacji. Połączenie człowieka z naturą.	Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz tężni na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach
	Budowa kompleksu rekreacyjnego w Sulmierzycach – budowa zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą
	Budowa tężni solankowej w msc. Sulmierzyce
	Budowa nowego zbiornika wodnego w msc. Dygudaj jako rozbudowa atrakcji turystycznych powstałych w ramach poprzednich projektów dofinansowanych ze środków budżetu UE.

CEL STRATEGICZNY 3:**Wzmacnianie kapitału społecznego gminy oraz racjonalizacja wydatków i skuteczność działania administracji publicznej**

Trzeci obszar, na którym skupia się strategia to kapitał społeczny. Zwraca się szczególną uwagę na polepszenie jakości życia oraz zapewnienie mieszkańcom gminy lepszych warunków rozwoju. To mieszkańcy tworzą gminę, dla nich realizowane są wszystkie inwestycje, z myślą o nich powstała niniejsza strategia. Strategia skupia się na poprawie warunków i jakości życia wszystkich mieszkańców, począwszy od najmłodszych po seniorów. Kapitał społeczny będzie budowany w oparciu o lepsze warunki ochrony zdrowia, atrakcyjne warunki zamieszkania, rekreacji i wypoczynku, a także poprawę bezpieczeństwa mieszkańców.

Należy kontynuować istniejące oraz wprowadzać nowe działania w zakresie zwiększenia efektywności samorządu. W zakresie zarządzania gminą należy także zwrócić uwagę na dostosowanie budynków oraz miejsc publicznych do potrzeb całości społeczeństwa, w tym seniorów oraz osób niepełnosprawnych.

CEL STRATEGICZNY 3:	
Wzmacnianie kapitału społecznego gminy oraz racjonalizacja wydatków i skuteczność działania administracji publicznej	
Cel operacyjny	Działania/ zadanie/ projekt
3.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego dla różnych grup społecznych	Budowa wielorodzinnych budynków mieszkalnych na terenie gminy Sulmierzyce
3.2. Rozwój kultury, sportu i rekreacji oraz zwiększenie ich dostępności dla wszystkich grup społecznych	Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz tężni na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach
	Budowa boiska wielofunkcyjnego na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach
	Budowa kompleksu rekreacyjnego w Sulmierzycach – budowa zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą
	Budowa stadionu lekkoatletycznego przy Publicznej Szkole Podstawowej w Sulmierzycach
	Budowa tężni solankowej w msc. Sulmierzyce
	Stworzenie miejsca rekreacji i wypoczynku w msc. Bogumiłowice – budowa parku z placem zabaw dla dzieci oraz ścianką wspinaczkową
	Budowa nowego zbiornika wodnego w msc. Dygudaj jako rozbudowa atrakcji turystycznych powstałych w ramach poprzednich projektów dofinansowanych ze środków budżetu UE.
	Wsparcie mobilności rowerowej – budowa ścieżek rowerowych oraz punktów ładowania rowerów elektrycznych
3.3 Wsparcie osób starszych	Rozbudowa i doposażenie ośrodka zdrowia w Sulmierzycach
	Budowa tężni solankowej w msc. Sulmierzyce
	Adaptacja budynku Publicznej Szkoły Podstawowej w msc. Dworszowice Pakoszowe na dom seniora lub budowa nowego budynku domu seniora
3.4 Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców	Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz tężni na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach
	Rozbudowa i doposażenie ośrodka zdrowia w Sulmierzycach
	Budowa kompleksu rekreacyjnego w Sulmierzycach – budowa zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą
	Budowa stadionu lekkoatletycznego przy Publicznej Szkole Podstawowej w Sulmierzycach
	Budowa tężni solankowej w msc. Sulmierzyce
	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy
	Modernizacja oraz utrzymanie infrastruktury drogowej na terenie gminy
	Program wymiany źródeł ciepła oraz instalacji źródeł OZE w budynkach mieszkalnych
Budowa i rozbudowa sieci gazowej w Gminie Sulmierzyce	

7. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Gmina w okresie programowania planuje zrealizować następujące strategiczne zadania inwestycyjne:

Tytuł projektu
Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz tężni na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach
Lata realizacji
2022 - 2025
Szacunkowy koszt
1 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 275 000,00 PLN Środki własne: 225 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Park w msc. Chorzenice

Tytuł projektu
Budowa boiska wielofunkcyjnego na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach
Lata realizacji
2022 - 2025
Szacunkowy koszt
1 000 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 850 000,00 PLN Środki własne: 150 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Park w msc. Chorzenice

Tytuł projektu
Rozbudowa targowiska gminnego w msc. Sulmierzyce
Lata realizacji
2022 - 2025
Szacunkowy koszt
2 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 125 000,00 PLN Środki własne: 375 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Sulmierzyce

Tytuł projektu
Rozbudowa i doposażenie ośrodka zdrowia w Sulmierzycach
Lata realizacji
2022 - 2023
Szacunkowy koszt
2 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 125 000,00 PLN Środki własne: 375 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Sulmierzyce

Tytuł projektu
Budowa kompleksu rekreacyjnego w Sulmierzycach – budowa zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą
Lata realizacji
2024 - 2027
Szacunkowy koszt
1 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 275 000,00 PLN Środki własne: 225 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Sulmierzyce

Tytuł projektu
Budowa stadionu lekkoatletycznego przy Publicznej Szkole Podstawowej w Sulmierzycach
Lata realizacji
2024 - 2027
Szacunkowy koszt
3 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 975 000,00 PLN Środki własne: 525 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Sulmierzyce

Tytuł projektu
Budowa tężni solankowej w msc. Sulmierzyce
Lata realizacji
2023 - 2025
Szacunkowy koszt
1 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 275 000,00 PLN Środki własne: 225 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Sulmierzyce

Tytuł projektu
Budowa wielorodzinnych budynków mieszkalnych na terenie gminy Sulmierzyce
Lata realizacji
2025 - 2030
Szacunkowy koszt
10 000 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 8 500 000,00 PLN Środki własne: 1 500 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Sulmierzyce

Tytuł projektu
Adaptacja budynku Publicznej Szkoły Podstawowej w msc. Dworszowice Pakoszowe na dom seniora lub budowa nowego budynku domu seniora
Lata realizacji
2025 - 2027
Szacunkowy koszt
4 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 3 825 000,00 PLN Środki własne: 675 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Dworszowice Pakoszowe

Tytuł projektu
Stworzenie miejsca rekreacji i wypoczynku w msc. Bogumiłowice – budowa parku z placem zabaw dla dzieci oraz ścianką wspinaczkową.
Lata realizacji
2024 - 2027
Szacunkowy koszt
3 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 975 000,00 PLN Środki własne: 525 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Bogumiłowice

Tytuł projektu
Budowa nowego zbiornika wodnego w msc. Dygudaj jako rozbudowa atrakcji turystycznych powstałych w ramach poprzednich projektów dofinansowanych ze środków budżetu UE
Lata realizacji
2027 - 2030
Szacunkowy koszt
2 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 125 000,00 PLN Środki własne: 375 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Dygudaj

Tytuł projektu
Wsparcie mobilności rowerowej – budowa ścieżek rowerowych oraz punktów ładowania rowerów elektrycznych
Lata realizacji
2024 - 2030
Szacunkowy koszt
3 500 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 975 000,00 PLN Środki własne: 525 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Sulmierzyce

Tytuł projektu
Modernizacja oraz utrzymanie infrastruktury drogowej na terenie gminy
Lata realizacji
2021 - 2030
Szacunkowy koszt
10 000 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 8 500 000,00 PLN Środki własne: 1 500 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Sulmierzyce

Tytuł projektu
Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy
Lata realizacji
2021 - 2030
Szacunkowy koszt
3 000 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 550 000,00 PLN Środki własne: 450 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Sulmierzyce

Tytuł projektu
Program wymiany źródeł ciepła oraz instalacji źródeł OZE w budynkach mieszkalnych
Lata realizacji
2021 - 2030
Szacunkowy koszt
20 000 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 17 000 000,00 PLN Środki własne: 3 000 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Sulmierzyce

Tytuł projektu
Budowa i rozbudowa sieci gazowej w Gminie Sulmierzyce
Lata realizacji
2023 – 2030
Szacunkowy koszt
5 000 000,00 PLN W tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 4 250 000,00 PLN Środki własne: 750 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Sulmierzyce

8. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniżej odniesiono się do dokumentów gminnych, wskazując w jaki sposób zachodzi zgodność ze strategią.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SULMIERZYCE

Jak zapisano w dokumencie: „Realizacja ustaleń studium, wynikająca z przeprowadzonych analiz, opiera się przede wszystkim na:

- stymulowaniu rozwoju gminy,
- inspirowaniu i realizowaniu programów zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców,
- tworzeniu infrastruktury dla istniejących i planowanych inwestycji,
- zapewnieniu współdziałania samorządu gminy z samorządem powiatowym i wojewódzkim odnośnie prowadzonych analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, zagadnień jego rozwoju, styków pomiędzy gminą a gminami sąsiednimi,
- analizie i kontrolowaniu stopnia wykorzystania gruntów.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że dotychczasowe kierunki rozwoju i istniejące funkcje gminy mogą być kontynuowane, pod warunkiem zwrócenia większej uwagi na zrównoważony rozwój wszystkich z nich oraz na aktywizację mniej znaczących dotychczas funkcji, do takiego stopnia, aby stały się czynnikami napędzającymi rozwój gminy.”

Zapisy studium są zatem zbieżne z zapisami przedstawionej strategii rozwoju gminy Sulmierzyce.

STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI DLA GMINY SULMIERZYCE

Strategia zakłada już na wstępie: „Przyjęta strategia i realizacja jej założeń pozwolą obok usprawnienia ruchu na terenie gminy na ograniczenie niskiej emisji i poziomu hałasu generowanego przez sektor transportowy.

Niezwykle ważnym elementem wdrażania Strategii jest wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii w gminie i wykorzystanie tej energii dla zasilania pojazdów różnego typu. (...)

Celem bezpośrednim strategii jest rozwój elektromobilności na terenie gminy Sulmierzyce.”

Wśród wymienionych celów operacyjnych i pośrednich, zgodność z przedmiotową strategią rozwoju gminy zachodzi przede wszystkim na płaszczyźnie następujących celów:

Cele operacyjne:

- Stworzenie warunków dla rozwoju elektromobilności w gminie.
- Upowszechnienie elektromobilności wśród mieszkańców.
- Promocja różnych środków transportu opartych na napędzie elektrycznym (samochody, rowery, hulajnogi, inne).
- Wykorzystanie elektromobilności dla rozwoju regionalnych produktów turystycznych ze szczególnym uwzględnieniem szlaków rowerowych.
- Tworzenie ponadlokalnych układów transportowych opartych na elektromobilności.
- Planowanie infrastruktury dla przechowywania i ładowania pojazdów elektrycznych (wiaty, ładowarki).
- Wsparcie dla systemów smart city.

Cele pośrednie:

- Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy.
- Promowanie inicjatyw ochrony przyrody i ograniczania degradacji środowiska przyrodniczego oraz ochrony różnorodności biologicznej poprzez wykorzystanie elektromobilności.
- Promowanie odnawialnych źródeł energii (m.in. w celu zasilania pojazdów elektrycznych).
- Stwarzanie warunków do rozwoju nowych pomysłów na turystykę w regionie – m.in. rozwijanie szlaków rowerowych w całym powiecie pajęczańskim i bełchatowskim.
- Zwiększenie zaangażowania dzieci i młodzieży dla kreowania rozwoju innowacyjnych technologii opartych na elektromobilności.

Zapisy obydwu strategii są zatem ze sobą zbieżne.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SULMIERZYCE NA LATA 2021 - 2027

Zachodzi zbieżność w zakresie następujących zadań przewidzianych do realizacji:

- Organizacja różnych form wsparcia mających na celu zorganizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży.
- Zabezpieczenie potrzeb bytowych osób z niepełnosprawnościami – zapewnienie pomocy materialnej i niematerialnej.
- Rozwój procesu wczesnej interwencji, rozpoznawania i leczenia dzieci z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych niepełnosprawnością.

- Dostosowywanie infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- Zacieśnianie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych.
- Organizacja zajęć rozwijających zdolności seniorów.
- Diagnozowanie oraz monitorowanie sytuacji i potrzeb osób starszych.
- Wspieranie działalności Klubu Seniora w Gminie.
- Organizacja zajęć rekreacyjno-sportowych oraz kulturalnych o charakterze integrującym dla osób starszych.
- Edukacja oraz promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród osób starszych.
- Podniesienie dostępności usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych dla osób starszych.
- Prowadzenie mieszkań chronionych adresowanych do osób starszych.

AKTUALIZACJA ZAŁOŻEŃ DO PLANU ZAOPATRZENIA W CIEPŁO ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ I PALIWA GAZOWE DLA GMINY SULMIERZYCE

Dokumenty są ze sobą zgodne, występuje zbieżność celów i zaplanowanych inwestycji. Jak zapisano w aktualizacji założeń:

„Obecnie na terenie Gminy Sulmierzyce nie występuje sieć gazowa. Jak informuje Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Łodzi, najbliższe plany związane z rozbudową sieci gazowej na terenie gminy w I etapie dotyczą miejscowości Dąbrówka. Źródło zasilania dla tej gazyfikacji stanowi istniejący gazociąg ś/c DN 180 PE w miejscowości Antoniówka na terenie gminy Kleszczów. Do rozbudowy przyjęto zakres ok. 3 km gazociągu. Planowany termin realizacji to koniec 2019 r. W II etapie planowana jest również rozbudowa sieci gazowej na terenie miejscowości Sulmierzyce. Do rozbudowy przewiduje się ok. 10 km sieci rozdzielczej od etapu I.

(...) W zakresie zaopatrzenia w ciepło budownictwa przyjmuje się realizację następujących zadań:

- poprawa jakości powietrza, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł niskiej emisji poprzez eliminowanie tych źródeł oraz realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych (realizacja Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Sulmierzyce; termomodernizacja budynków użyteczności publicznej; termomodernizacja budynków mieszkalnych);
- poprawa sposobu komunikowania się ze społeczeństwem, zmierzające do uzyskania większej akceptowalności zagadnień związanych z systemami zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- promocja ekologicznych nośników energii (wspólnie z przedsiębiorstwami energetycznymi, dystrybutorami ekologicznych paliw oraz producentami niskoemisyjnych technologii) oraz technologii termomodernizacji budynków,
- wspólne występowanie (lub firmowanie programów przez gminę) o środki preferencyjne z właścicielami lub administratorami budynków, np. w ramach programów ograniczenia niskiej emisji (NFOŚiGW w Warszawie, krajowe, pomocowe – Unia Europejska i inne) w zakresie termomodernizacji tych budynków – gmina w ramach swojej działalności może wspierać merytorycznie wnioskodawców.

(...) W zakresie działań, związanych z racjonalizacją użytkowania ciepła oraz energii elektrycznej w obiektach należących do gminy, budynkach mieszkalnych i innych budynkach należących do podmiotów gospodarczych przewiduje się:

- Realizację działań wynikających z Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Sulmierzyce, popularyzowanie wśród indywidualnych mieszkańców działań mających na celu ograniczenie zużycia energii w budynkach mieszkalnych,
- zaleca się termomodernizację w budynkach należących do gminy tj. ocieplenie przegród zewnętrznych, montaż zaworów termostatycznych, montaż automatyki w kotłowniach zasilających budynki użyteczności publicznej oraz modernizacja źródeł ciepła, z wykorzystaniem zewnętrznych środków finansowych oferowanych w ramach oferty krajowych funduszy ochrony środowiska,
- zaleca się prowadzić monitoring zużycia energii, paliw (również wody) oraz kosztów w budynkach użyteczności publicznej (np. poprzez wdrożenie Programu Zarządzania Energią w Budynkach Użyteczności Publicznej),
- organizację, planowanie i finansowanie działań związanych z modernizacją źródeł ciepła i działań termomodernizacyjnych.

(...) W zakresie rozwoju energetyki odnawialnej na terenie gminy proponuje się:

- zastosowanie urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii w części budynków zarządzanych przez Urząd Gminy oraz popularyzację tego typu urządzeń wśród właścicieli budynków jednorodzinnych oraz podmiotów gospodarczych,
- zastosowanie pomp ciepła czy układów wentylacji mechanicznej współpracujących z gruntowymi wymiennikami ciepła (np. w budynkach mieszkalnych, budynkach użyteczności publicznej czy budynkach handlowo – usługowych),
- wykorzystanie istniejącego energetycznego potencjału biomasy (drewno, słoma) na miejscu (np. w gospodarstwach rolnych),
- montaż ogniw fotowoltaicznych na dachach budynków użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych, usługowych, handlowych i innych. (...)"

AKTUALIZACJA PLANU GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMINY SULMIERZYCE

Zachodzi zgodność m.in. w zakresie zaplanowanych działań:

- Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej – oświata, kultura i administracja publiczna
- Poprawa efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej – pozostałe budynki
- Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy
- Termomodernizacja budynków mieszkalnych
- Program wymiany źródeł ciepła oraz instalacji źródeł OZE w budynkach mieszkalnych
- Budowa sieci gazowniczej na terenie gminy wraz z podłączeniem nowych odbiorców
- Wsparcie mobilności rowerowej
- Modernizacja oraz utrzymanie infrastruktury drogowej na terenie gminy

9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań

W celu sprawnego monitorowania postępów we wdrażaniu Strategii, poniżej zaproponowano wskaźniki dzięki którym można śledzić postępy w wykonaniu poszczególnych zadań i celów strategicznych.

- Długość wybudowanych dróg [km]
- Długość zmodernizowanych dróg [km]
- Długość wybudowanych chodników [km]
- Długość zmodernizowanych chodników [km]
- Długość wybudowanych ścieżek rowerowych [km]
- Długość zmodernizowanych ścieżek rowerowych [km]
- Liczba opracowanych dokumentów koncepcyjnych z zakresu komunikacji publicznej [szt.]
- Liczba powstałych miejsc parkingowych [szt.]
- Powierzchnia dostępnych gminnych terenów inwestycyjnych [ha]
- Liczba inwestycji z zakresu zagospodarowania turystycznego miejsc np. przy ciekach i zbiornikach wodnych [szt.]
- Liczba wydarzeń promujących sprzedaż bezpośrednią na rynku lokalnym [szt.]
- Liczba zamontowanych lamp w przestrzeni publicznej [szt.]
- Liczba zainstalowanych kamer monitoringowych [szt.]
- Kwota przeznaczona na dofinansowania [zł]
- Liczba budynków gminnych z zainstalowaną infrastrukturą do pozyskiwania energii odnawialnej lub budynków prywatnych, które otrzymały dofinansowanie [szt.]
- Liczba budynków gminnych objętych termomodernizacją [szt.]
- Kwota przeznaczona na dofinansowania do wymiany pieców [zł]
- Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dofinansowanie do wymiany pieców [szt.]
- Długość wybudowanej sieci wodociągowej [km]
- Liczba nowych gospodarstw domowych przyłączonych do sieci wodociągowej [szt.]
- Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej [km]
- Liczba nowych gospodarstw domowych przyłączonych do sieci kanalizacyjnej [szt.]
- Liczba wprowadzonych rozwiązań z zakresu małej retencji [szt.]
- Liczba przeprowadzonych kampanii edukacyjnych [szt.]
- Liczba zmodernizowanych obiektów szkolnych i przedszkolnych [szt.]
- Liczba budowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych [szt.]
- Liczba wybudowanych obiektów kulturalnych [szt.]
- Liczba zmodernizowanych obiektów kulturalnych [szt.]

Poniżej przedstawiono wskaźniki efektów realizacji Strategii:

Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Wartość wskaźnika do osiągnięcia na koniec realizacji strategii
Wzrost liczby przedsiębiorstw na obszarze gminy	Dane można zweryfikować na stronach Głównego Urzędu Statystycznego. Dodatkowo można uzyskać informację, w jakich branżach nastąpił wzrost, a w jakich zmniejszenie się liczby przedsiębiorstw. Dane należy skorelować z poziomem bezrobocia, wykształcenia oraz średnimi dochodami gospodarstw domowych.	+ 3,2%
Zmniejszenie się liczby osób bezrobotnych	Dane można uzyskać na stronach GUS, również Powiatowego Urzędu Pracy w Pajęcznie. Dane z PUP pozwolą na bardziej szczegółową analizę zarejestrowanych osób bezrobotnych. Wskaźnik należy porównać z poziomem wykształcenia mieszkańców, liczbą przedsiębiorstw oraz średnimi dochodami gospodarstw domowych.	- 3%
Wzrost średnich dochodów gospodarstw domowych	Jest to wskaźnik o szczególnym znaczeniu dla rozwoju obszaru gminy. Dochody determinują jakość życia, ich wzrost w większości przypadków świadczy zatem o podniesieniu pewnych standardów. Należy zauważyć, że możliwość nabywania dóbr i usług napędza gospodarkę, a zatem większe zarobki znajdują odzwierciedlenie we wzroście gospodarczym. Dane można uzyskać w GUS.	+ 2,4%
Wzrost ceny działek na obszarze gminy	Wzrost wskaźnika świadczyć będzie o zwiększeniu się atrakcyjności i potencjału regionu, co ma ogromny wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy.	+4,7%
Wzrost liczby nowych mieszkańców gminy	Wskaźnik ten pokaże, czy podjęte działania stworzyły bezpieczny i atrakcyjny dla życia obraz gminy Sulmierzyce. Dane dostępne są w GUS. Można je skorelować ze średnimi dochodami gospodarstw domowych, poziomem wykształcenia oraz bezrobocia mieszkańców.	+ 0,9%

10. Źródła finansowania

W związku z możliwościami finansowania poszczególnych projektów, planuje się pozyskanie dofinansowania na ich realizację m.in. ze środków: RPO WŁ, Europejskiego Funduszu Odbudowy, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, ale również Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Funduszu Elektromobilności. Dodatkowo wkład własny wniosą mieszkańcy gminy biorący udział w projekcie, polegającym na wymianie źródeł ciepła na ekologiczne, montażu instalacji OZE. Oczywiście będą brane pod uwagę wszystkie dostępne i akceptowalne dla gminy źródła finansowania.

Koszty poszczególnych inwestycji oszacowano w rozdziale 7.

Tabela 48 Przewidywane źródła finansowania inwestycji

Tytuł projektu	Przewidywane źródła finansowania			
	środki własne gminy Sulmierzyce	środki UE	środki inne	mieszkańcy
Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz tężni na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach	X	X		
Budowa boiska wielofunkcyjnego na terenie zrekonstruowanego Parku w Chorzenicach	X	X		
Rozbudowa targowiska gminnego w msc. Sulmierzyce	X	X		
Rozbudowa i doposażenie ośrodka zdrowia w Sulmierzycach	X	X		
Budowa kompleksu rekreacyjnego w Sulmierzycach – budowa zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą	X	X		
Budowa stadionu lekkoatletycznego przy Publicznej Szkole Podstawowej w Sulmierzycach	X	X		
Budowa tężni solankowej w msc. Sulmierzyce	X	X		
Budowa wielorodzinnych budynków mieszkalnych na terenie gminy Sulmierzyce	X	X		
Adaptacja budynku Publicznej Szkoły Podstawowej w msc. Dworszowice Pakoszowe na dom seniora lub budowa nowego budynku domu seniora	X	X		
Stworzenie miejsca rekreacji i wypoczynku w msc. Bogumiłowice – budowa parku z placem zabaw dla dzieci oraz ścianką wspinaczkową	X	X		
Budowa nowego zbiornika wodnego w msc. Dygudaj jako rozbudowa atrakcji turystycznych powstałych w ramach poprzednich projektów dofinansowanych ze środków budżetu UE	X	X		
Wsparcie mobilności rowerowej – budowa ścieżek rowerowych oraz punktów ładowania rowerów elektrycznych	X	X	X	
Modernizacja oraz utrzymanie infrastruktury drogowej na terenie gminy	X	X		
Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy	X	X		

Tytuł projektu	Przewidywane źródła finansowania			
	środki własne gminy Sulmierzyce	środki UE	środki inne	mieszkańcy
Program wymiany źródeł ciepła oraz instalacji źródeł OZE w budynkach mieszkalnych	X	X		X
Budowa i rozbudowa sieci gazowej w Gminie Sulmierzyce	X	X		

11. System wdrażania Strategii

Strategia jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i programy działań na kilka lat oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jej jakości. Proces jej wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, wymagającym dobrego przygotowania informacyjnego i stałej komunikacji z otoczeniem. Wdrożeniu strategii towarzyszyć będzie jej ewaluacja, która będzie się opierać na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jej przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze. Strategia gminy jest warunkiem koniecznym rozwoju danej jednostki terytorialnej. Sam dokument nie jest jednak receptą na sukces. Aby mógł przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest sukcesywne jego wdrażanie, czuwanie nad jego realizacją i kontrolowanie przebiegu.

Właściwy proces wdrażania strategii wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób. Przedkładana strategia jest "własnością" społeczności lokalnej - dla niej przede wszystkim była budowana. Udział lokalnych liderów i lokalnej społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadgminne. Wdrażanie wytyczonych planów zakłada potrzebę animacji od podstaw, która wiąże się z głębszymi kwestiami, takimi jak: zmiana mentalności, stosunki społeczne oraz kultura lokalna, których ewolucja jest procesem rozłożonym na wiele lat.

Realizacja strategii uzależniona jest od wysokości pozyskanych środków zarówno krajowych jak i z funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę prognozę dopuszczalnej wysokości zobowiązań w poszczególnych latach i wysokość środków, jakie mogą być wydatkowane bezpośrednio z budżetu, możliwości finansowe gminy wskazują, że na realizację przyjętych celów Jednostka zabezpieczy 15 – 50% wkładu w stosunku do uzyskanych środków wspólnotowych.

Za wdrażanie strategii odpowiedzialny będzie Urząd Gminy w Sulmierzycach.

1. Zarządzanie

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację strategii będzie pełnił specjalnie powołany zespół pracowników. Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje m.in.:

- zapewnienia zgodności realizacji strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska, jak też zagwarantowanie przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych;

- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach strategii;
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji strategii;
- przygotowanie rocznych raportów na temat wdrażania strategii;
- zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach;
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji strategii.

2. Instytucja wdrażająca strategię gminy.

Urząd Gminy w Sulmierzycach, jako instytucja wdrażająca strategię, odpowiedzialny będzie za:

- opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne;
- bezpośrednią realizację działań przewidzianych w strategii w zakresie przygotowania przetargów, gromadzenia dokumentacji bieżącej, nadzoru nad wykonawcą pod kątem terminowości i jakości wywiązania się z zobowiązania;
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów.

W przypadku strategii, kluczową postacią w procesie jej realizacji i monitoringu jest Wójt. Kierując bieżącą działalnością, ma największy wpływ zarówno na sam proces opracowywania strategii, jej wdrażania, jak również oceny jej realizacji. Do najważniejszych zadań Wójta w zakresie zarządzania i monitoringu należałoby bezpośredni nadzór nad wdrażaniem strategii oraz wyznaczenie koordynatora jej realizacji.

Ważną rolę w procesach wdrożeniowych strategii odgrywać powinien koordynator strategii jako osoba zaangażowana bezpośrednio w realizację zadań wyznaczonych w dokumencie i dobrze zorientowana w istniejących realiach, mająca jednocześnie bezpośredni wpływ na procesy gospodarcze i społeczne zachodzące w gminie.

Główne zadania koordynatora polegałyby na:

- bieżącej analizie stanu realizacji strategii;
- obserwacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających lub mogących wpłynąć na realizację strategii;
- prowadzeniu bazy informacji;
- wypracowaniu kryteriów oceny stanu realizacji strategii;
- aktywnym poszukiwaniu źródeł finansowania.

Wdrażanie na każdym etapie podlega weryfikacji i aktualizacji. Opierać powinno się ono na odpowiednim rozdziale zadań realizacyjnych w ramach struktury organizacyjnej Urzędu. Pozwala to na koncentrowanie się na konkretnym przedsięwzięciu, a tym samym zwiększa jego efektywność.

12. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii

12.1. System monitorowania

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania projektu, czy strategii i jej zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Monitorowania wdrażania strategii oraz jej poszczególnych elementów dokonywać będzie Komitet Monitorujący. Aby zachować ciągłość procesu przygotowania Strategii i jej realizacji, w skład Komitetu Monitorującego wchodzić będą członkowie grupy roboczej, zaangażowanej w sporządzanie strategii.

Zebrania Komitetu Monitorującego odbywać się będą raz na dwa lata. Istnieje możliwość częstszych spotkań po uprzednim zawiadomieniu członków Komitetu przez Sekretariat Komitetu. Funkcję Sekretariatu Komitetu Monitorującego pełnić będzie sekretariat Urzędu Gminy w Sulmierzycach. Obowiązkiem Sekretariatu będzie zawiadamianie członków Komitetu o terminach posiedzeń oraz przygotowywanie na w/w posiedzeniach szczegółowych informacji na temat postępów w realizacji strategii w formie standardowego raportu monitorującego. Obowiązkiem Sekretariatu będzie także przygotowywanie protokołów z posiedzeń Komitetu Monitorującego, zawierających ustalenia w/w posiedzeń i przesyłanie ich do członków Komitetu. Komitet Monitorujący analizować będzie ilościowe i jakościowe informacje na temat wdrażanych projektów i całej strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem takiej analizy jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Jeśli w raportach monitoringowych ujawnione zostaną problemy związane z wdrażaniem strategii, Komitet Monitorujący powinien podjąć działania mające na celu wyeliminowanie pojawiających się trudności wdrożeniowych.

Na koniec każdego podokresu planowania Komitet Monitorujący sporządzi raport końcowy, obrazujący faktycznie zrealizowane zadania w kontekście założeń strategii. Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami strategii, a jego rzeczywistym wykonaniem będą w w/w raporcie szczegółowo wyjaśnione. Raport końcowy będzie dostępny do wglądu w Sekretariacie Urzędu.

12.2. Sposób oceny

W procesie monitorowania strategii przewidziano następujące fazy:

Ocena wstępna

Rozpoczęcie strategii i wchodzących w jej skład projektów poprzedzone zostanie ustaleniem wszelkich parametrów ilościowych i jakościowych (wskaźniki określające wyniki realizowanych zadań). Zostaną również wyraźnie określone etapy cząstkowe realizacji poszczególnych zadań (termin rozpoczęcia i zakończenia). Przyjęte raz parametry powinny być stosowane przez cały czas realizacji strategii i projektów.

Monitoring sterujący

Dotyczy całego okresu wdrażania strategii. Zadaniem prowadzonego monitorowania będzie wykrycie wszelkich odchyłeń, jakie mają miejsce w trakcie realizacji strategii.

Kontrolę końcową - ewaluację efektów.

Ewaluacja zaczyna się już w procesie planowania/programowania. Można powiedzieć, że planowanie ukierunkowuje ewaluację i ewaluacja ukierunkowuje planowanie przyszłych działań. Jest to bardzo ważna funkcja ewaluacji, gdyż pozwala na zbadanie wewnętrznej logiki strategii/projektu. Logika strategii/projektu opisuje relacje pomiędzy wszystkimi jego elementami: potrzebami, strategią, celami, nakładami, działaniami, produktami, rezultatami i wpływem. Ewaluacja, badając wewnętrzną spójność strategii/projektu, weryfikuje w jaki sposób nakłady programu przekształcane są w produkty, jak produkty prowadzą do uzyskania rezultatów i oddziaływania, a więc i zaspokojenia potrzeb grup docelowych.

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższenie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z programów finansowanych przez Unię Europejską. Głównym zadaniem jest, zatem dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio z programem, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

Główne zastosowania ewaluacji:

- identyfikacja słabych i mocnych stron,
- oszacowanie możliwości i ograniczeń,
- usprawnienie zarządzania,
- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działalności sektora publicznego,
- poprawianie błędów dla celów odpowiedzialności,
- wsparcie alokacji zasobów finansowych,
- ulepszenie procesu decyzyjnego.

W szczególności zadaniem ewaluacji jest dostarczenie odpowiednim odbiorcom dokładnych ocen stanu wdrożenia programów w zakresie:

- działania strategii;
- wydajności i trwałości w stosunku do założonych celów;
- wpływu na problemy, do których odnoszą się projekty;
- wyciągniętych wniosków w celu poprawy wdrożenia strategii i wyznaczania nowych projektów;
- identyfikacji dobrych praktyk o potencjalnym szerszym zastosowaniu.

Jednym z celów ewaluacji jest również zapewnienie przejrzystości wykorzystania środków publicznych poprzez przekazywanie i upowszechnianie informacji o powodzeniu lub niepowodzeniu przedsięwzięć finansowanych z programów pomocowych. Ewaluacja ma również wymiar edukacyjny. Uczy bowiem rejestrować i stymulować zmianę, analizować i rozumieć złożoność zjawisk.

Ocena końcowa powinna określić na ile zakładane w strategii cele zostały osiągnięte oraz ustalić przyczyny wszelkich odchyień w realizacji. Ewaluacja posłuży za podstawę sprawdzenia, czy planowane efekty są zgodne z przyjętymi celami i ich miarami. W trakcie ewaluacji zostanie również dokonana analiza podejmowanych działań korygujących. Wnioski z ewaluacji zostaną wykorzystane w trakcie realizacji kolejnych, podobnych projektów w przyszłości.

13. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego

Poniższy rozdział przygotowano w oparciu o *Strategię rozwoju województwa łódzkiego 2030* - Załącznik do Uchwały Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.. Podkreślono aspekty szczególnie istotne z punktu widzenia niniejszej *Strategii Rozwoju Gminy Sulmierzyce na lata 2021 – 2030*.

Cytując dokument: „Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 jest odpowiedzią władz województwa na zmieniające się uwarunkowania i wyzwania, przedstawia spójny plan powiązanych i przemyślanych działań w perspektywie najbliższej dekady, stanowiący punkt wyjścia do szerokiej współpracy, której efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. (...)”

Strategia 2030 jest odpowiedzią na wyzwania wewnętrzne i globalne, jakie stoją przed województwem łódzkim. Podejmowane w ramach strategii działania będą służyły ograniczaniu negatywnych skutków procesów demograficznych związanych z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa, podnoszeniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki, w tym transformacji w kierunku Przemysłu 4.0. Niezbędnym warunkiem tych przemian będzie rozwój cyfryzacji i całego sektora e-usług. Dla zapewnienia spójności społecznej podejmowane będą działania zmierzające do zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług w zakresie ochrony zdrowia, polityki społecznej, edukacji, kultury, sportu i turystyki. Kompleksowa poprawa dostępności województwa sprzyjać będzie budowaniu spójności terytorialnej. Niezmiernie istotne będą również działania związane z adaptacją do zmian klimatu oraz poprawą jakości powietrza. Województwo łódzkie dostrzega potencjał sektora energetycznego, jak również potrzebę jego transformacji. Sprawiedliwa i włączająca transformacja ma kreować nowy model rozwoju dla obszaru górniczego przy jednoczesnym zapobieganiu regresowi gospodarczemu i społecznemu.

Rok 2020 przyniósł całkowicie nowe wyzwanie związane z ograniczaniem skutków kryzysu wywołanego przez pandemię COVID-19. Zarząd Województwa podjął zdecydowane działania mające na celu odbudowę gospodarki oraz przeciwdziałanie zwiększaniu się bezrobocia. W celu zapobiegania i ograniczania wpływu kolejnych zagrożeń, które mogą się pojawić w przyszłości, niezwykle istotna jest kontynuacja podjętych działań, również w obszarze ochrony zdrowia i rozwoju cyfryzacji, w tym rozwijania kompetencji cyfrowych wszystkich grup społecznych.

Zaproponowane w Strategii 2030 działania koncentrują się na przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom, jak również na wzmacnianiu wewnętrznych potencjałów. Wymiar terytorialny interwencji będzie kontynuowany, dostosowany do potrzeb i możliwości rozwojowych poszczególnych terytoriów, w tym Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych z poziomu krajowego i regionalnego. Koncentracja interwencji na tych obszarach będzie służyła wyrównywaniu szans rozwojowych poszczególnych obszarów województwa i budowaniu jego spójności terytorialnej.

Osią działań będzie jak najlepsze wykorzystanie wszelkich dostępnych zasobów. W kręgu szczególnego zainteresowania samorządu województwa będzie rodzina i stworzenie godnych warunków życia dla wszystkich mieszkańców województwa łódzkiego.”²⁴

Niniejsza *Strategia Rozwoju Gminy Sulmierzyce na lata 2021 – 2030* wpisuje się w wizję oraz w cele określone w SRWŁ 2030. WIZJA ROZWOJU zawarta w SRWŁ 2030 brzmi:

„Wizja regionu odzwierciedla pożądaną stan województwa w perspektywie 2030 roku, w trzech strategicznych wymiarach rozwoju tj. gospodarczym, społecznym i przestrzennym, który jest odpowiedzią na sformułowane wyzwania rozwojowe. Uwzględnia zachodzące w świecie zmiany i globalne megatrendy, które będą w najbliższych latach kształtować społeczeństwa i gospodarki.

HARMONIJNIE ROZWIJAJĄCE SIĘ WOJEWÓDZTWO W CENTRUM POLSKI, PRZYJAZNE RODZINOM, MIESZKAŃCOM MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH. REGION, W KTÓRYM NOWOCZESNA GOSPODARKA IDZIE W PARZE Z OCHRONĄ WALORÓW KULTUROWYCH I PRZYRODNICZYCH.

(...) W Strategii wskazano trzy cele strategiczne w ramach trzech sfer gospodarczej, społecznej i przestrzennej:

1. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka
2. Obywatelskie społeczeństwo równych szans
3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń.

(...) Dodatkowo wskazano jeden cel horyzontalny: Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzany region.

Skuteczne działania podejmowane w sferze zarządczej pozytywnie oddziałują na realizację wskazanych powyżej celów strategicznych oraz pozwolą na skuteczną realizację Strategii i optymalizację procesów rozwojowych. W ramach tego celu działania będą skoncentrowane na poprawie funkcjonowania administracji publicznej oraz rozwoju współpracy na różnych poziomach zarządzania, szczególnie współpracy samorządu wojewódzkiego i samorządów lokalnych.

Istotą tego celu będzie prowadzenie zintegrowanej polityki rozwoju, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju poprzez wzmacnianie potencjału endogenicznego miast i obszarów wiejskich, podniesienie ich atrakcyjności osadniczej, niwelowanie barier rozwojowych, zapobieganie peryferyzacji. Kluczowe znaczenie będzie przy tym miało poszanowanie zasad ochrony środowiska, w tym najwartościowszych elementów środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Polityka zrównoważonego rozwoju pozwoli na zaspokojenie potrzeb obecnych mieszkańców regionu łódzkiego i zachowanie najcenniejszych elementów środowiska dla przyszłych pokoleń. Osiągnięcie efektu synergii w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego będzie odbywało się z poszanowaniem walorów przestrzeni.”

TERYTORYALNY WYMIAR STRATEGII

Obszary Strategicznej Interwencji

Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obszar strategicznej interwencji to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o

²⁴ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne. W Strategii wskazano OSI dwojakiego rodzaju: krajowe oraz regionalne.”

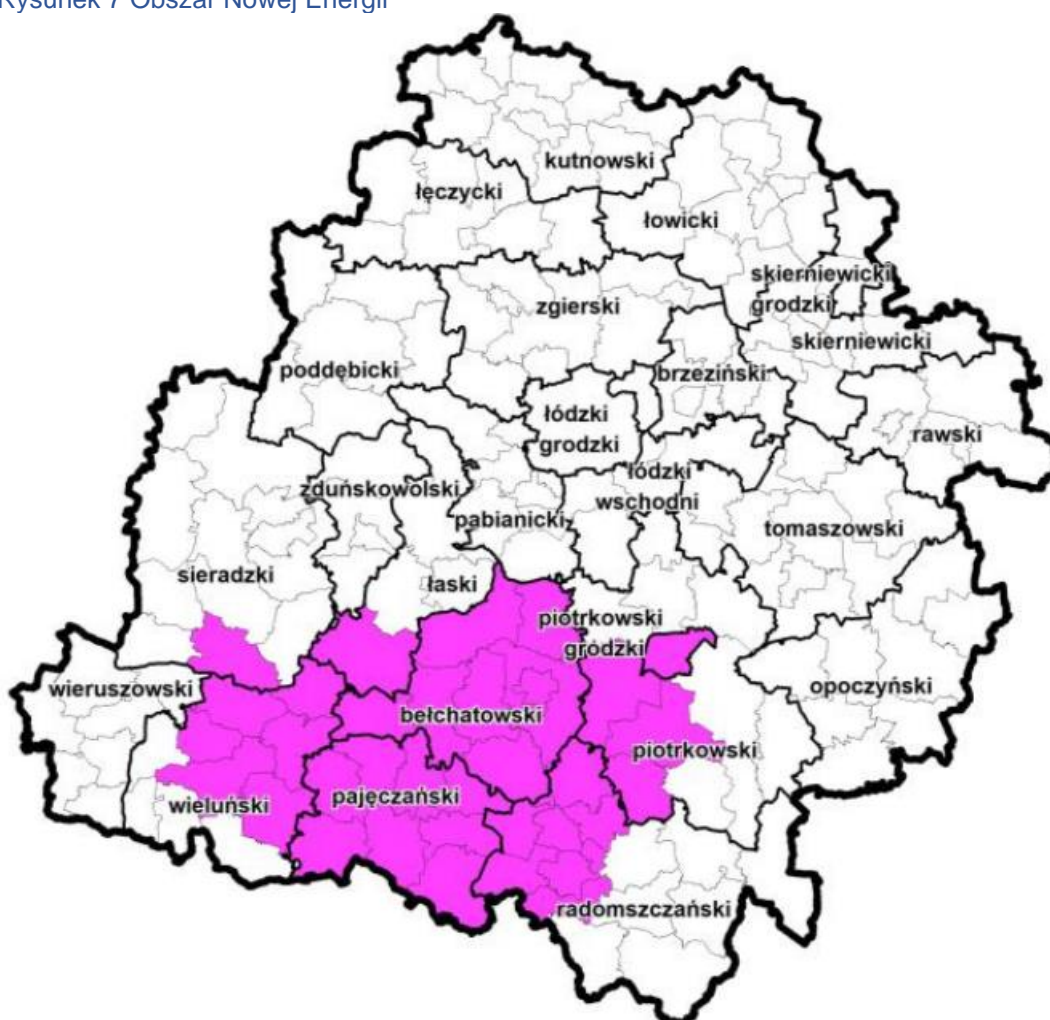
W ramach OSI regionalnych gmina Sulmierzyce została zakwalifikowana jako:

- Obszar transformacji górnictwo-energetycznej, który w wyniku strategicznej interwencji przekształci się w Obszar Nowej Energii.

Poniżej przedstawiono opisy zaczerpnięte z SRWŁ 2030:

„OBSZAR NOWEJ ENERGII

Rysunek 7 Obszar Nowej Energii

Źródło: SRWŁ 2030 [za:] dane BPPWŁ

Zmiana polityki energetycznej w nowym okresie programowania 2021-2027 i do 2040 r., odpowiadająca jej nowa strategia rozwoju grupy PGE i prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych w sektorze górnictwoenergetycznym i sektorach współpracujących oraz planowane przejęcie aktywów węglowych

przez nowo powołaną Narodową Agencję Bezpieczeństwa Energetycznego były podstawą identyfikacji obszaru, na którym negatywne skutki prowadzonej transformacji górnictwo-energetycznej będą najbardziej odczuwalne. Dla zidentyfikowanego obszaru transformacji kluczowe jest konsekwentne budowanie akceptacji społecznej dla mających zachodzić przemian oraz wsparcie samorządów lokalnych w opracowaniu nowego modelu rozwoju gospodarczego, w tym przygotowywania projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych oraz modeli organizacyjnych i montażu finansowego dla ich realizacji. Działania w tym zakresie podjęto z poziomu regionalnego przy opracowywaniu decydującego o wsparciu narzędzia, jakim jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego, stanowiący rozwinięcie problematyki tego terytorium nakreślonej ogólnie w SRWŁ 2030. Warunkuje on skorzystanie ze wsparcia z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji oraz zapewnia zrównoważone i sprawiedliwe rozwiązania, spójne z krajowymi i europejskimi planami energetycznymi i klimatycznymi. Dokument uwzględnia specyfikę tego terytorium, zawiera opis procesu transformacji, ocenę skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu oraz priorytetyzuje potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r.

Ponadto przedsięwzięcia mające na celu łagodzenie skutków transformacji gospodarczej będą mogły być realizowane z wykorzystaniem środków finansowych dostępnych w ramach innych funduszy na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

Sprawiedliwa i włączająca transformacja ma w szczególności zapobiegać regresowi gospodarczemu i społecznemu, ale również kreować nowy zrównoważony model rozwoju gospodarczego, m.in. wykorzystując potencjał zwałowiska Kamieńsk i Szczerców oraz rekultywowanej odkrywki węgla brunatnego na cele turystyczne i sportowe. W sferze gospodarczej planowane działania będą miały na celu wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności obszaru m.in. poprzez: dywersyfikację struktury gospodarczej, rozwój sektora MŚP (szczególnie start-upów), wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości i sieci powiązań klastrowych, rozwój stref aktywności gospodarczej przyciągających nowych inwestorów, wsparcie cyfryzacji, automatyzacji i innowacji w przedsiębiorstwach, internacjonalizację przedsiębiorstw i promocję gospodarczą. Wspierane będą również innowacyjne rozwiązania związane z czystą energią i OZE, w tym z wytwarzaniem i magazynowaniem energii ze źródeł odnawialnych, poprawą efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz z wdrożeniem modelu Gospodarki Obiegu Zamkniętego. W celu zmniejszenia negatywnych skutków transformacji szczególnie ważne dla tego obszaru będą działania w sferze społecznej związane z podniesieniem jakości kształcenia i kwalifikacji pracowników, zwiększeniem aktywności zawodowej mieszkańców, rozwojem kapitału społecznego oraz rozwojem usług społecznych. Kluczowa będzie interwencja związana z kompleksowym wsparciem w zakresie doradztwa zawodowego, pośrednictwa pracy i organizacji szkoleń zawodowych dla pracowników odchodzących z pracy w sektorze wydobywczo-energetycznym i osób poszukujących pracy.

W sferze przestrzennej planowane działania skoncentrowane będą m.in. na: rekultywacji terenów zdegradowanych w kierunku przywrócenia im funkcji przyrodniczych lub nadania im nowych funkcji, poprawie adaptacyjności do zmian klimatu, w tym przeciwdziałanie niedoborom wody, zmniejszaniu

emisji z systemu transportowego, jego integracji i ograniczaniu wykluczenia transportowego i cyfrowego oraz inwestycjach w gospodarkę wodno-ściekową.

Efektom podjętych działań w sferze społecznej powinny być: poprawa jakości życia mieszkańców, poprawa dostępu do usług publicznych i atrakcyjnych miejsc pracy, w sferze gospodarczej utrzymanie wysokiego potencjału gospodarczego obszaru transformacji, unowocześnienie i dywersyfikacja gospodarki, zaś w sferze przestrzennej poprawa jakości przestrzeni i dostępności komunikacyjnej.”

CELE SRWŁ 2030 W UKŁADZIE MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Gmina Sulmierzyce jest obszarem wiejskim. Z tego powodu poniżej przedstawiono zapisy odnoszące się do tych terenów:

„Obszary wiejskie województwa łódzkiego prezentują bogate spektrum typów funkcjonalnych począwszy od rolniczych gmin wiejskich skończywszy na gminach o przemysłowym, usługowym bądź wielofunkcyjnym charakterze. Istnieje też znaczna liczba gmin, położonych głównie w sąsiedztwie średnich i dużych miast, mająca funkcje typowo mieszkaniowe. Pomimo tak dużej różnorodności posiadają one wspólny mianownik barier i problemów rozwojowych: są to różnego rodzaju problemy transportowe, począwszy od braków w infrastrukturze komunikacyjnej na wykluczeniu z transportu publicznego skończywszy. Słabą stroną większości gmin wiejskich jest niski potencjał gospodarczy, którego wzmocnienie będzie wymagało wsparcia i modernizacji rolnictwa, rozwoju funkcji pozarolniczych, inwestycji w kapitał ludzki i społeczny. Kolejnym problemem gmin wiejskich jest stan środowiska naturalnego, w szczególności w zakresie niskiej jakości wód i powietrza oraz niewystarczającej ochrony obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Negatywnym zjawiskiem, zwłaszcza w gminach położonych w otoczeniu średnich i dużych miast, jest presja urbanizacyjna, której efektem jest chaos przestrzenny, rosnące koszty społeczne i niewystarczający rozwój infrastruktury technicznej w stosunku do potrzeb rosnącej populacji.

Wdrażanie modelu wielofunkcyjnego wsi będzie wiązało się z rozwijaniem branż komplementarnych dla rolnictwa bazujących na lokalnych zasobach. Ponadto zróżnicowanie działalności gospodarczej i wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych oferujących profesjonalne usługi naukowe i techniczne będą skorelowane ze wzrostem innowacyjności w rolnictwie oraz rozwojem nowych sektorów gospodarki specyficznych dla takich obszarów jak: biogospodarka, zielona gospodarka, OZE. W perspektywie najbliższych lat w związku z ekologizacją sektorów i branż w krajowej gospodarce oraz społeczną świadomością w zakresie ochrony środowiska wzrośnie zapotrzebowanie na produkty i usługi w sektorze zielonej gospodarki.

Na obszarach wiejskich wzrośnie również zapotrzebowanie na świadczenie usług społecznych (opiekuńczych, terapeutycznych, integracyjnych) w efekcie starzejącego się społeczeństwa, co pozwoli na urzeczywistnienie w praktyce idei rolnictwa społecznego oraz zwiększenie i dywersyfikację dochodów gospodarstw. Włączenie obszarów wiejskich w procesy rozwojowe będzie następowało za

sprawą wykorzystania środowiskowego i turystycznego potencjału obszarów wiejskich; dynamicznie będzie rozwijał się również sektor usług czasu wolnego (m.in. turystyka 3E)²⁵.

Niski poziom przedsiębiorczości i kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich wskazuje na konieczność wsparcia podnoszenia kwalifikacji zawodowych, umożliwienia zdobywania kwalifikacji rynkowych oraz szkoleń w kierunku reorientacji zawodowej i tworzenia warunków do rozwoju edukacji, a także wyrównywania szans w dostępie do usług edukacyjnych. Dużą rolę w realizacji tych celów odgrywać będzie zwiększenie dostępności transportowej obszarów wiejskich oraz likwidowanie deficytów w infrastrukturze telekomunikacyjnej i dostępie do Internetu.

Ze względu na nowe możliwości tworzenia miejsc pracy oraz konieczność poprawy jakości życia na wsi istotne będzie wdrażanie koncepcji Inteligentnych wsi (Smart Villages) – tj. nowej koncepcji w zakresie kształtowania polityki UE. Idea Smart Villages dotyczy różnych obszarów życia wsi i stwarza nowe możliwości, np. poprawy mobilności, rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjnych rozwiązań w zakresie ochrony środowiska, korzystania z szans, jakie daje biogospodarka i gospodarka o obiegu zamkniętym (w tym krótkie łańcuchy dostaw żywności, energia odnawialna, Rolnictwo 4.0), zapewnienia wysokiej jakości edukacji i usług zdrowotnych lub zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich sprzyjać będzie działalność Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) oraz Lokalnych Grup Działania.

Dla poprawy jakości życia mieszkańców Łódzkiego kluczowe będzie zapewnienie jak najlepszej jakości środowiska przyrodniczego. Jednym z głównych jego elementów są tereny zielone, stanowiące miejsca rodzinnego wypoczynku, rekreacji i indywidualnej aktywności fizycznej. Dla zapewnienia ochrony terenów o największych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i zachowania różnorodności biologicznej konieczne będzie prowadzenie racjonalnej polityki zarówno na szczeblu regionalnym, jak i lokalnym. Wyrazem tej polityki mogą być preferencje dla gmin. Na obszarach objętych ochroną prawną (w myśl art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody) lub na terenach gmin z największym udziałem obszarów chronionych mogą być dodatkowo premiiowane działania i kierunki działań określone w strategii związane z ochroną środowiska, wykorzystaniem potencjału cennych walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, poprawy jakości i zagospodarowania wód powierzchniowych, sportem, turystyką, polityką społeczną, zdrowiem, edukacją, rozwojem gospodarstw ekologicznych, produkcją żywności ekologicznej i tradycyjnej.”

---

²⁵ Turystyka 3E (Entertainment – rozrywka, Excitement – ekscytacja, Education – edukacja), inaczej zwana turystyką kreatywną.